Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.
NAJER FOLKSBLAT

פרייז 30 גראשען

היינט 20 זייטען

נייער פאלקסבלאט

№ 40 | Łódź, Piątek, 15 lutego 1935 r. | דרייצענטער יאהרגאנג | לאדז, פרייטאג, י״ב אדר ראשון תרצ״ה | № 40

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. — אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פעטריקאווער 21, טעל. 224-71

סיים אנגענומען דעם בודזשעט אין דער דריטער לעזונג

יוד. קאלא זיך אפגעהאלטען פון שטימען. — רעפערענט מיעדזשינסקי שארף אנגעגריפען דעם דעפוטאט ראזמארין

וו א ר ש א, 14 (ספ. טעל.)

נעכטען איז דער סיים צוגעטרעטען צו דער דריטער לעזונג פון פינאנץ־געזעץ־פראיעקט און פון פרעלימינאר - בודזשעט אויפ'ן יאהר 1935־36.

דעפ. ריבארסקי (קלוב נאר.) האט געהאלטען א רעדע, אין וועלכער ער האט מאטיווירט זיין נעגאטיווע באציאונג צו דער רעגירונג און דערביי נישט אדורכגעלאזט די געלעגענהייט זיך צו פערטשעפען מיט יודען, צום סוף האט ער ערקלערט, אז זיין קלוב וועט נישט שטימען פאר'ן בודזשעט.

אויך דער דעפ. נאסעק (סטראָניצטווא נארָאדאָווע) האט אפגעגעבען אנ'ערקלערונג, אז זיין קלוב וועט נישט שטימען פארן בודזשעט.

דעפ. טשאפינסקי (פ. פ. ס.) האט נאך א לענגערע מאטיווירונג ערקלערט, אז זיין קלוב וועט שטימען נעגען בודזשעט.

אויך דעפ. יאוואָרסקי (אוקראינער) האט ערקלערט, אז זיין קלוב וועט שטימען נעגען בודזשעט.

דעפ. טהאָן (יוד. קאלא) האט ערקלערט, אז צוליב דער קאטאסטראפאלער לאגע פון דער יודישער בעפעלקערונג, הן צוליב דעם קריזיס און הן צוליב דער פאליטיק פון דער אדמינסטראציע, קאן דאס יודישע קאלא נישט שטימען פארן בודזשעט און וועט זיך אפהאלטען פון שטימען.

דעפ. סטאהל (רוך־נאראָדאָווי) האט ערקלערט, אז זיין קלוב וועט שטימען פארן בודזשעט.

דעפ. רושטשינסקי (כ. ד.) האט ערקלערט, אז זיין קלוב קאן נישט שטימען פאר'ן בודזשעט.

דעפ. ראָזענבערג (קאָמוניסט) האט ערקלערט, אז די קאָמוניסטען וועלען שטימען נעגען געזעץ.

דערמיט האט זיך געענדיגט די דיסקוסיע און עס האט גענומען א וואָרט דער גענעראל־רעפערענט פון בודזשעט דעפ. מיעדזשינסקי (ב. ב.), וועלכער האט פאלעמיזירט מיט די דעקלאראציעס פון דער אפאזיציע און ערופען צו שטימען פאר'ן בודזשעט אין דער דריטער לעזונג.

נאכדעם ווי דער רעפערענט האט אפגעענטפערט אין דער ערשטער רייה די ענדעקעס, האט ער געווידמעט א גרעסערן טייל פון זיין רעדע דער יודישער קאלא.

דער רעפערענט דעפ. מיעדזשינסקי האט געענטפערט אויף די פארוואורפען מצד'ן יודישען קאלא און האט דערביי שטארק אנגעגריפען דעם דעפ. ראזמארין. דעפ ראזמארין, — האט דער רעפערענט געזאגט — ארבייט שון צוזאמען מיט מיר אין סיים 12 יאהר צייט און ער איז פונדעסטוועגען געבליבען אנאלפאבעט. ער קאן שרייבען, אבער נישט לעזען, קאן רעדען, אבער נישט הערען. דעפ ראזמארין האט ווי יעדער דעפוטאט בעקומען דעם גענעראל־רעפעראט פון בודזשעט און ווען ער וואלט ווי געהעריג געלעזן, וואלט ער געזעהן, אז מיין צוה...

שטעלונג איז געווען דיזעלבע סיי אין דער קאמיסיע און סיי אין סיים.

צום סוף האט דער רעפערענט אויסגעדריקט די גרייטקייט צוצופאסען דעם שטייערן־סיסטעם צו דער סיטואציע, דאס זעלבע דארפען אויך טון די שטייער־אמטען און סעקוועסטראטארען.

אין דער אפשטימונג איז דער בודזשעט אנגענומען געוואָרען מיט די שטימען פון סאנאציע, פויערים - ריכטונג, קרסטליך - סאציאלע און „רוך נאראָדאָווי".

יודן־העצע אין האלאנד ווערט פערפאלגט

א מ ס ט ע ר ד א ם. (יט"א) אין האגער געריכט זענען פארגעקומען 2 פראצעסען קעגען בעשולדיגטע אין פערשפרייטען יודען־העצערישע ליטעראטור. די אנגעקלאגטע האבען זיך געפרובט פערטיידיגען דערמיט וואס זיי האבען נישט אנגעגריפען די יודישע רעליגיע נאר די יודישע ראסע.

דער ריכטער האט פערמשפט די אנגעקלאגטע צו געלט - שטראף, וואבענדיג זיי גלייכצייטיג זעהר שטרענג, דאס צום צווייטען מאל וועלען זיי בעקומען אומבעדינגט תפיסה־שטראף.

ספרדישע וועלט-קאנפערענץ צונויפגערופען קיין לאנדאן

ל א נ ד א ן. (יט"א) אונטער'ן פארזיץ פון סער פרעדיס מאנטעפיאָרע איז פארגעקומען אין לאנדאן די יעהרליכע פערזאמלונג פון די שפאנישע און פארטוגעזישע סינאגאגען אין ענגלאנד. דער „פרנס" ד"ר בענצעקרי האט אויף דער פערזאמלונג ערקלערט, דאס דער וועלט - פערבאנד פון ספרדישע יודען האט בעשלאסען צוזאמענצורופען די קאנפערענץ איז לאנדאן אין מאי 1935

ד"ר בענצעקרי האט צוגעגעבען, אז עס ווערען שוין געמאכט די נויטיגע פארבערייטונגען צו דער קאנפערענץ.

עס איז אויפגעקלערט געוואָרען, אז די ספרדים־קאנפערענץ וועט נישט האבען צו טון מיט פאליטיק, איהר ציל איז נאר צו פעראייניגען אין איין ארגאניזאציע אלע ספרדישע קהלות אויף דער וועלט.

געגרינדעט אנ'אונגאריש־פאלעסטינישע ווירטשאפטס־קאמער

ב ו ד א פ ע ש ט (יט"א) מיט'ן אנטייל פון די פיהרענדע ווירטשאפטליכע קרייזען אין אונגארן אהן אונטערשיד פון גלויבען איז דא געגרינדעט געוואָרען א אונגאריש - פאלעסטינישע ווירטשאפט־קאמער, וואס שטעלט זיך פאר אנ'אויפגאבע צו פלעגען די ווירטשאפטס־בעציהונגען צווישען די ביידע לענדער.

אין די יודישע קרייזען איז די ענטשטעהונג פון דער אינסטיטוציע בעגריסט געוואָרען מיט גרויס צופרידענהייט.

פערמאכט דעם ווילנער „אגראיד"

ווילנע, 14 (טעלעפאניש)

היינט האט דער סטאראסטווע פערמאכט דעם ווילנער „אגראיד".

דייטשלאנדס תשובה צו ענגלאנד און פראנקרייך

דייטשלאנד טרעט צו צום לופט-פליה-פאקט

ל א נ ד א ן, 14 ספ. טעל.)

לויט ידיעות, וואס זענען דא דערהאלטען געוואָרען, האט דער דייטשער אויסערן־מיניסטער נויראט, היינט נאכמיטאג געגעבען די אמבאסאדארען פון פראנקרייך און ענגלאנד מינדליכע ערקלערונגען וועגען דייטשלאנד'ס שטעלונג צום פארמולירטען פראגראם פון פראנקרייך און ענגלאנד. נויראט'ס ערקלערונגען זענען דערגענצט געוואָרען מיט א לענגערן מעמאָריאל בנוגע דער שטעלונג פון דייטשלאנד.

לויט די דאזיגע ידיעות, האט די דייטשע רעגירונג אויסגעדריקט איהר הסכם תיכף צוצוטרעטען צו אונטערהאנדלען וועגען דעם לופט־פליה־פאקט. די דייטשען האבען אויך גינסטיג אנגענומען דעם פאר שלאג, צו בעשטימען מעגליכקייטען אויף אונטער צוהאנדלען וועגען אנ'ענטוואפנונגס־קאנווענץ און וועגען אנולירען די פיפטע טיילען פון ווערסיילער טראקטאט.

די דייטשען שטעלען אבער זייער פארבעהאלט בנוגע צוצוטרעטען צום רוימישען פאקט פון דער פראגע אין עסטרייכ'ס אומאפהענגיגקייט, און זאגט זיך אויך ארוים נעגאטיוו צום מזרח־פאקט. דער דייטשער ענטפער זאל אין די ענגלישע קרייזען האבען געמאכט א גינסטיגען איינדרוק.

ל א נ ד א ן, 14 (ספ. טעל.) לויט ידיעות, וואס זענען דא דערהאלטען געוואָרען, זאל דער דייטשער ענטפער־מעמאָריאל אויך איבערגעגעבען ווערען די רעגירונגען פון בעלגיען, איטאליען און פוילען.

נויראט האט ערקלערט דעם ענגלישען אמבאסאדאר, אז די דייטשען נעמען אן מיט פערגעניגען די פערמיטלונג פון ענגלאנד צו דערפיהרען צו אנ' אייראפעאישע פערשטענדיגונג.

פערקלענערט די חובות פון די יודישע קאלכאזן אין אוקראינע און קרים

נ י ו ־ י א ר ק. (יט"א) דער פארזיצער פון „אגרא־דזשאינט" דזשיימס ראזענבערג האט איבערגעגעבען דער יט"א אנ'ערקלערונג אין וועלכער עס ווערט געזאגט, אז לויט דעם דעקרעט פון דער סאוויעטישער רעגירונג זענען אלע קאלכאזן אין סאוויעט - פערבאנד בעפרייט געוואָרען פון די־ערע חובות פאר הלוואות ביז דעם 1־טען יאנואר 1933 י. וועלכע בעטרעפען 435 מיליאן רובל. די יודישע קאלכאזן וועלען אזוי ארום אויטאמאטיש בעפרייט ווערען פון א חוב פון 11 מיליאן רובל. עס איז אויך פערהאן א גרונד צו גלויבען, דאס עס וועלען געשטראכען ווערען די חובות פון נאך דעם 1־טען יאנואר 1933.

אזוי ארום וועט געשטארקט ווערען די פינאנציעלע לאגע פון די קאלעקטיוון.

גערינג — וויצע-קאנצלער

בערלין, (ספ. טעל.)

גערינג זאל בעשטימט ווערען אלס וויצע־קאנצלער און אלס היטלער'ס שטעל־פערטרעטער.

„קרן-הילד" פאר די פערלאזטע קינדער אין תל-אביב

ת ל ־ א ב י ב (יט"א) די שטאט־פערוואלטונג פון תל־אביב האט, ווי עס איז שוין טעלעגראפיש מיטגעטיילט געוואָרען, בעשלאסען צו שאפען א ספעציעלען קינדער - פאנד „קרן־הילד" לטובת די פערוואָרלאזטע קינדער אין תל־אביב.

דער פאנד ווערט ארגאניזירט אויף דעם יסוד פון שאפען 1000 שפענדונגען צו 12 פונט יערער.

וויטער דראהענדע בעציהונגען צווישען איטאליען און אביסיניען

אביסיניען האט צוטרוי צו איטאליען

פ א ר י ז, 14 (ספ. טעל.)

דער רוימישער קארעספאנדענט פון „פטי פאריזיען" האט פערעפענטליכט א געשפרעך מיט'ן אביסינישען געזאנדטען ביי דער איטאליענישער רעגירונג. דער געזאנדטער האט אויסגעדריקט די האפנונג, אז דער קאנפליקט צווישען ביידע לענדער וועט פרידליך ערלעדיגט ווערען און ער פעררופט זיך אויף די ווערטער פון איטאליענישען קעניג און אויף מוסאליני'ס ערקלערונג.

דער איטאליענישער קעניג האט ביי צוויי געלעגענהייטען פערזיכערט דעם אביסינישען געזאנדטען, אז איטאליען האט נישט קיין שום אגרעסיווע כוונות בנוגע אביסיניען.

בעת'ן וויזיט פון פראנצויזישען אויסערן־מיניסטער לאוואל אין רוים האט מוסאליני געגעבען די־זעלבע ערקלערונג דעם פערטרעטער.

איטאליען מאביליזירט

ר ו י ם, 14 (ספ. טעל.)

די איטאליעניש - אביסינישע אונטערהאנדלונגען וועלען ווייטער געפיהרט אין אדדיס־אבעבע.

די ידיעה וועגען אנ'אפמאך, צו עוואקואירען דעם גרעניץ־שטח, איז נישט גענוי.

אין די איטאליענישע פאליטישע קרייזען איז מען נישט צופרידען מיט'ן קאמוניקאט, וואס די אביסינישע מאכט האט פערעפענטליכט וועגען די געשעהענישען דעם 29 יאנואר. הגם די אונטערהאנדלונגען זענען נאך אין גאנג. לויט די מיינונג פון די איטאליענישע קרייזען איז דער קאמוניקאט אינגאנצען נישט גענוי.

די מאביליזאציע פון צוויי דיוויזיעס איז געוואָרען פערענדיגט.

צום עקספעדיציע־קארפוס האבען זיך פעראייניגט פרייוויליגע.

אין די קרייזען, וואס זענען נאהענט צו דער רעגירונג, ווייזט מען אן, אז ביז איצט האט מען נאך נישט אויפגעלאדענט אויף די שיפען קיין שום מיליטערישע אפטיילונגען, וואס זענען בעשטימט קיין אביסיניען.

די קלאנגען וועגען א טיילווייזע פערשטענדיגונג צווישען איטאליען און אביסיניען ווערען נישט בעשטעטיגט.

זונטאג, דעם 17 לוטי 1935 פינקטליך 4 א זייגער צום 1. טערמין און 6 א זייגער צום 2. טערמין קומט פאר ד

יעהרליכע גענעראל-

פערזאמלונג

פון די מיטגלידער פון געגענזייטיגען פעראיין „גמילת-חסדים" ביים גרינעם מארק 7

אין אייגענעם לאקאל מיט פאלגענדער טאג-ארדנונג:

1) ערעפנונג; 2) וואהלען פון א פארזיצענדען, אססעסארען און סעקרעטאר; 3) קאסע, טעטיגקייט און רעוויזיאנס-בעריכט; 4) וואהלען פון א פערוואלטונג, רעוויזיאנס-קאמיסיע און קאנדידאטען; 5) בודזשעט אויפ'ן יאהר 1935/36; 6) פרייע פארשלאגען.

בעמערקונג: צום 2-טען טערמין איז די פערזאמלונג גילטיג ביי יעדער צאהל מיטגלידער.

390 די פערוואלטונג.

אונזער חשובן און לאנגיעהריגען פערוואלטונגס-מיטגליד ה'

זיגמונט העבריקאווסקי

צו זיין התונה מיט פרל.

פעליציא דרייהארן

ווינשען מיר א הארציגען מזל-טוב און א גליקליך צוזאמענלעבען. די פערוואלטונג פון

374 סירזשנער-צעך איז לאדז.

סיום הספר

זונטאג, פ' תשא י"ד א' פורים קטן קומט פאר

— א —

פייערליכער חינוך-ספר-תורה

פון הרה"צ שליט"א מטאמאשאוו בהרה"ק מראספשא זצ"ל אין זיין וואוינונג לאדז, פאלודניאווא 28.

אלע אנשי שלומינו ווערן געבעטען צו נעמען אנטייל אין דער שמחה.

367 **הגבאים.**

בעמערקונג: דאס אותיות שרייבען הויבט זיך אן בשעה 6 בערב און דאס נייען די יריעות 12 פארמיטאג.

אויף דו פרובירן דיין גליק

און קויף א לאס אין דער גליקליכער קאלעקטור פון

I. H. LITTMAN

32 פיעטריקאווער 32

טעל. 244-69 i 144-72

וואו די קענסט געווינען א

1.000.000 זל.

די ציהונג פון דער 1-טער קלאס 32-טער מלוכה-לאטעריע קומט שוין פאר דעם 19-טען ד. ח. שלעפט נישט אפ מיטן קויפען א גליקליכען לאס. מיר רעדען נישט צו, נור איבערצייגען, אז ווי געוועהנליך פאלען די גרויסע געווינסען ביי אונז. אט צום ביישפיל זענען לעצטענס געפאלען ביי אונז גרויסע געווינסען

300.000 זל. אויף נומער 42630		300.000 זל. אויף נומער 26014	
50.000 זל. אויף נומער	101750	10.000 זל. אויף נומער	25230
50.000 „ „ „	144482	10.000 „ „ „	51815
15.000 „ „ „	182813	10.000 „ „ „	60939
15.000 „ „ „	36938	10.000 „ „ „	74729
15.000 „ „ „	95652	10.000 „ „ „	74736
15.000 „ „ „	138923	10.000 „ „ „	74742
10.000 „ „ „	25227	10.000 „ „ „	113580
10.000 „ „ „	5685	10.000 „ „ „	136222

און א סך, א סך אנד. געווינסען צו 5000 זל., 3000 זל., 2000 זל. א. א.

כל הקודם זכה!

שפארט געלד

דורך קויפען רעעלע סחורה

צו די ביליגסטע פרייזען

לאזט זיך נור ביי דער פירמע

„באראווין"

לאדז, נאוואמיעסקא 30 טעל. 120-58

וועלכע איז די איינציגע

ביליגע און רעעלע קוועלע

פון גוטען קידוש-וויין

ביז די געשמאקסטע פאלעסטינער, אונגארוויינען, ווי אויך אלע סארטען

ליקער, בראנפען'ס און מעהד

אגווייזונגען אויף אלע שטעדט פון סאוו.-רוסלאנד

אויף „טארגסין" נעהמט אן:

Bank Gospodarstwa Krajowego, Powsz. Bank Kredytowy S. A, Tow. „Hias" w Warszawie, Powszechny Bank Związkowy, Bank Handlowy, Bank Związku Spółek Zarobkowych, P.K.O., Oddz. Banku Drezdeńsk. w Gdańsku וי אויך די פירמעס Biuro Posyłek Bracia Pakulscy

ווערט-בריף געהמען אן אלע פאסט-אמטען.

פון דעצעמבער א בעדייטענדע פרייזען-הנחה אויף די אימפארט און עקספארט-סחורות פון „טארגסין".

אינפארמאציעס ערטיילען אלע דערמאהנטע אינסטיטוציעס און:

Przedstawicielstwo Handlowe Z. S. R. R. w Polsce,
ul. Koszykowa № 4, tel. 9-58-33.

אכטונג, טישלער!

צו פאבריקס-פרייזן

307

פערקויפען מיר דיקטען „געמאל", „מאבאל" און „איינקאם" טרוקען פערליימט אין אלע שטערקען ווי אויך פארנירען אינלענדישע און אויסלענדישע

G. i Abr. Ch. Maliniak
Łódź, Gdańska 39, tel. 106-05,

אני משתתף בצער עמוק של חברי

דוב רק במות אמו היקרה

נ"ע יוטא לאה

המקום ינחם אותך בתוך שאר אבלי ציון וירושלים.

ליב קרש.

שאכטעל-מאכער-קארפאראציע אין לאדז, פאמארסקא 15

אויפפאדערונג!

דערמיט פאדערן מיר אויף צום 2. מאל אונזער מיטגליד ח'שמעון וואלף הארטשטארק, שרודמיעסקא 26 איינצוצאהלען די אנגענומענע פראוויזיע פון 40 זל. קארפאראציע-געלד, גלייכצייטיג ווערט איהר אויפגעפאדערט זיך צו ענטשולדיגען דורך דער פרעסע פאר בעליידיגען די פערוואלטונג, אין געגענפאל וועלען מיר זיין געצוואונגען דעם אנאנס צו פערעפענטליכען אין דער פוילישער פרעסע, געגען שאכטעל-מאכער שמעון וואלף הארטשטארק, שרודמיעסקא 26, טעל. 222-54.

649 די פערוואלטונג.

נעדענקט.

אז דער איינציגער הייל-וויין פאר צוקער- און מאגען-ליידענדע איז נאר

„כרמל-MEDOC"

פון באראן ראטשילדס ווייןקעלערען.

אכטונג, דאמען!

אין מיין ניי-ערעפענטען קליידער-אטעליער אויף בזשעזשינער 11 פראנט, 1. שטאק

בעקומט מען צו יעדער צייט פערשידענע

באלאווע און חופה-קליידער

לויט די נייעסטע פאריזער מאדעלן אויסגעבארגט קאנקורענץ-פרייזען! טאלירע בעהאנדלונג!

קומט און איבערצייגט אייך!

Wypożyczalnia sukień balowych i ślubnych M. Józefowiczowa
Brzezińska 11, front 1 piętro, m. 5

פאר

גארד,

ביזשוטעריע

און לאמבארד- קוויטעס צאהלט די העכסטע פרייזען

איזידאר פיאלקא

פיעטריקאווער 7.

אויערן, נאז און האלז קליניק

מיט בעטען פון Dr.

Z. Rakowski

פיעטריקאווער 67, טעל. 127-81

נעהמט אן שטענדיגע קראנקע (צוזאמען מיט א. ז. ווי אויך אמבולאטאריעס) פון 11–1 און פון 5–8 אוונט.

Dr. mep.

Haltrecht

ספעציאל-ארצט פאר הויט-און געשלעכטס-קראנקהייטען

פיעטריקאווער 10, טעל. 245-21

נעמט אן פון 8—11 פריה און פון 1³⁰—2³⁰ מיטאג און פון 5—9 אוו. זונטאג פון 10—1 בײטאג.

אלע ארט אנאליזען.

פאר אונבעמיטעלטע לעטשניצע-פרייזן פאר פרויען א ספעציעלער ווארטע-זאל

ברוך-קראנקע!!!

J. Rapaport

ערשטע און איינציגע ארטאפעדישע הייל-אנשטאלט אין לאדז, פון דעם איז גאנץ פוילן בעריהמטען ספעציאליסט ארטאפעד דיר. י. ראפאפארט, וועלכער עקזיסטירט 30 יאהר און איז געווארען אנערקענט פון פיל בוואוסטע פראפעסארען.

ברוך-ליידענדע! ספעציעלע ארטאפעדישע גומי-הייל-באנדאזשען פון מיין ארטאפעד. הייל-אנשטאלט בעזייטיגען אהן שום אפעראציע, ראדיקאל שנעל און זיכער מיט דעם גרעסטען ערפאלג, די שווערסטע, געפעהרליכסטע און פערעלטערסטע ליידענדע ברוכען ביי מענער, פרויען און קינדער. — ספעציעלע ארטאפעד. הייל-באנדאזשען פאר צו ריקגעקומענע ברוכען נאך אפעראציעס, ווי אויך ספעציעלע אונדערזיכטבארע ארטאפעד. בויך-באנדאזשען געגען ארפלאזען זיך פון מאגען און קישקעס.

פאר קאליקעס, הויקערס און אלערליי פעהלער פון גוף!

אין מיין ארטאפעד. הייל-אנשטאלט ווערען אויסגעפערטיגט די הייל-בארטע און פון פיל פראפעסארען אנערקענטע מאדערנע ארטאפעד. הייל-גארטען פאר פערקרימונג פון רוקען-ביין (Skrzywienie Kręgosłupa), ביין-שווינדזוכט, [illegible], פערקרימטע פיס ביי קינדער און ערוואקסענע קינסטליכע הענד (פראטעזען) און פיס, ווי אויך די פראקטישסטע ארטאפעדישע אפאראטען פאר שטערצליכע פלאטפוס לויט גיפס-מאדעל.

אלע קראנקע אין מיין ארטאפעד. הייל-אנשטאלט, ווערען נאר פון מיר פערזענליך בעהאנדעלט.

30 יעהריגע פראקטיק. פולע גאראנטיע!

ערמעסיגטע פרייזען! עמפפאנגס טעגליך פון 9 פריה ביז 7 אוו. עס ווערען אויך אנגענומען מיטגלידער פון אזבעזפ. ספאל. (קאסא-כאריך).

אכטונג! — אכטונג!

ערשטע און איינציגע ארטאפעדישע הייל-אנשטאלט אין לאדז

Spec. Dyr. J. RAPAPORT, Ortoped.

פון לעמבערג

Łódź, Wólczańska 10, front, parter, tel. 221-77.

דאנקזאגונג.

איך מאך עפענטליך בעקאנט, אז איך בין געקומען צו פאהרען פון בראסלוי (ריימשלאגד) נאך לאדז מיט א שווערען ברוך פון ביידע זייטען און ערשט דא האט מען מיר פארלעגט אנ'ארטאפעדישען באנדאזש דורכ'ן בעקאנטען ספעציאליסט-ארטאפעד ה' דיר. י. ראפאפארט אין לאדז, וואלטשאנסקא 10. ער האט מיר בעזייטיגט די רופטור גאנץ ראדיקאל אהן אפעראציע, פאר וואס איך דריק אויס מיין הארציגסטען דאנק און בין גרייט שטענדיג יעדען איינציגען ליידענדען אויף א ברוך-קראנקהייט צו ערטיילען אינפארמאציעס.

ש. שטיללער, נארוטאוויטשא 18.

לאדז, דעם 25/1 1935.

אכטונג, בעקער און מעהל-סוחרים!

דערמיט מאך איך בעקאנט, אז אזוי ווי יעדעס יאהר פערקויף איך שוין

מעהל כשר לחג הפסח

פון דער בעסטער קוואליטעט אויף גוטע בעדינגונגען צו געניגע מעהל-פרייזען.

דאס מעהל געפינט זיך אונטער דער השגחה פון קאלישער און לאדזער ראבינאט. דאס מעהל טראגט די מארקע „ZŁOTY MEDAL"

הויפט-פערקויף אין מיין פאבריקס-לאגער

9 אלטשטאט 9 טעל. 241-96

מיט אכטונג Nowoczesny Młyn

Ch. NOWAK, KALISZ.

בעמערקונג: אויף לאנגער בעזיץ איך א גרויסען אויסוואהל פון אלע סארטען מעהל צו געניגע פרייזן. פינקטליכע צושטעלונג פון יעדן קוואנטום מעהל.

אכטונג, עולים קיין ארץ-ישראל!

צום ביליגסטען, רעעלסטען און אמזיכערסטען איז דאס איבערשיקען באגאזש און סחורות-לאדונגען קיין ארץ-ישראל דורך דער

פויליש-ארץ-ישראלדיגער טראנספארט-געזעלשאפט

„PALEX" WARSZAWA, Królewska 49
tel.: 6-11-41 i 6-11-47.

פערטרעטערשאפטען אין חיפה, יפו, תל-אביב און ירושלים

די טראנספארטן גייען אפ יעדע וואך אין אייגענע זאמעל-וואגאנען און קומען אן קיין ארץ-ישראל אין פערלויף פון 10—12 טעג.

אונזער פערטרעטער אין לאדז

Biuro Ekspedycyine „SYTNER" Łódź, Nowomiejska 3, tel. 144-29

טויט-אורטייל אויף הויפּטמאַנען
דעם מערדער פון לינדבערגס קינד

בּראָנקס, 14 (ספּ. טעל.) די בעראַטונג פון די געשוואוירענע איז פאָרגעקומען צװישן װעגן דער דערמאָרדונג פון לינדבערג'ס קינד האָט געדויערט 11 שעה.

די געשוואוירענע האָבּן אַרויסגעגעבּן אַן ערקלערונג מיט דער פעסטשטעלונג, אַז הויפּטמאַן איז שולדיג אין דעם מאָרד און פאַרדינט בּיּשט קיין שום מילדערנע בּאַציהונגען.

דערויף האָט דער ריכטער פאַרגעלייענט אַ טויט-אורטייל אויף הויפּטמאַנען, ערקלערענדיג, אַז הויפּטמאַן װעט אומגעבּראַכט װערן אין אַ װאָך אַרום אויפ'ן עלעקטרישן שטוהל..

מאַקדאָנאַלד זוכט אַ מקום מנוחה פאר די דייטשע פליטים אין דרום-אמעריקא

לאָנדאָן, 14 (יט״א טעלעגראַפיש) אויף דער זיצונג פון קאָמיטעט פאר די ענינים פון די דייטשע פליטים, האָט דער קאָמיסאַר פאר די פליטים-ענינים, מאַקדאָנאַלד, אָפּגעגעבּן אַ בּע-ריכט פון דער אַרבּייט. די זיצונג האָט אָנגענומען זיין אַרבּייטס-פּלאַן. מאַקדאָנאַלד פאָהרט די טעג אַרויס קיין דרום-אַמעריקא זוכען אַן אָרט פאר די פליטים פון דייטשלאַנד. מאַקדאָנאַלד פאָהרט אַרויס אָנהויב מערץ.

מאַגנעס דורכגעמאַכט אַ שווערע אָפּעראַציע

ירושלים, 14 (יט״א טעלעגראַפיש) מאַג-נעס האָט דורכגעמאַכט אַ שווערע אָפּעראַציע. איצט פיהלט ער זיך שוין בּעסער.

אייער גליק געפינט איהר
איז דער קאָלעקטור פון
י. א. פיינגאָלד
8 שרודמיעסקאַ 8

פיל טויזענטער זלאָטעס געווינסטן האָבּען מיר אויסגעצאָהלט אונזערע ג' שפּילער. דעריבּער איילט צו קויפען אַ לאָס צו דער I קלאַס, 32 מלוכה-לאָטעריע.

די ציהונג הויבּט שוין פאַר דעם 19-טען ד. ח.

BRANKA-LUX
GORŹKA
די געשמאַקהאַפטע
שאָקאָלאַד
פאַר מבינים!

רעגירונגס-סובּווענץ פאר אונ-פערמעגליכע יודען אין סאַלאָניקי

סאַלאָניק. (יט״א) צום ערשטען מאָל אין דער געשיכטע פון דער סאַלאָניקער קהלה האָט דער סאַלאָניקער גובּער-נאַטאָר איבּערגעגעבּן דעם הרב-הכולל ד״ר צבי קאָרעץ 10,000 דראַכם אויף צו פאַרטיילען צווישען יודישע אָרימעלייט לויט זיין אייבּזעהען.

די פערוואַלטונג פון „לינת-הצדק״

גראַנדיעזער יעהרליכער בּאַל
לטובת דער נאַכט-פאַגאַטאָוויע

מאַכט בּעקאַנט, אַז מאָרגען שבּת, דעם 16 ד. ח. 10 אין אָוונט, קומט פאָר אין די הערליכע זאַלען פון „מאָנטיפּעל״, זאַכאָדניאַ 43

די גאַנצע הכנסה איז בּעשטימט

אין פּראָגראַם: אַרטיסטישע אויפטריטען. 2 גרויסע אָרקעסטערס אונטער דער לייטונג פון ה' לעווינזאָן. רייכע פאַנטאַזיע לאָטעריע א. ד. גל.

פרייזען פון די בּילעטען ביי דער קאַסע פון „מאָנטיפּעל״ 3 זל.

די בּיי-ערפּעפּטע פאַבּריק פון לעדערנע הענדשקעס
„GANTERIE“
א. ג. אויף 7 נאַרוטאָוויטשאַ 7

עמפּפעהלט: לעדערנע הענדשקעס, זאַמשענע, רעני-פּעריען א. א. ס'ווערען אָנגענומען בּעשטעלונגען, רעפּעראַציעס און צום וואַשען. — נידריגע פּרייזען!

ווייכטיג פאַר דאַמען!

כדי צו געבּען אַלע-מען די מעגליכקייט איינצוקויפען עלעגאַנטע

שיך
פון העכסטער קוואַליטעט

פון אונזער פירמע, פערקלענערען מיר אויף דער צייט פון קאַרנאַוואַל די פרייזען מיט

20%

SALON OBUWIA מיט צכטונג
A. Ogórek
Łódź, Zawadzka 11.

בעמ.: אַ ספּעציעלע אָבּטיילונג פון מענער-שיך.

ס'ווערט אָנגענומען
צו צווירנען
סטעצ. גאַרן און זייד-קאַמגאַרן פון
H. DOKTORCZYK, Piotrkowska 167, tel. 192-10.

אַ קראַנקער מאָגען
איז אָפט גורם פערשידענע קראַנקהייטען.

ZIOŁA z GÓR HARCU Dra LAUERA

איז אַ גוט מיטעל צום רעגולירען דעם מאָגען, זיי בּעווי-רקען אָבּשטרוקציע, זענען אַ מילד נאַטירליך דורכפיה-רונגס-מיטעל. זיי בּעזייטיגען די פוילונגס-עלעמענטען. וועלכע פערגיפט'ן דעם קערפּער.

ZIOŁA z GÓR HARCU Dra LAUERA

ווערען אויך גערן גענוצט דורך קראַנקע בּיי לעבּער-לײַדען, נירען, גאַלשטיינער און מערידען.

AMBULATORJUM ZŁAMAN
(צובּראָכענע קנאָכען)
מיט רענטגען-דורכלייכטונג אויף'ן אָרט
לעמשיניצע-פּרייזען
Dr. J. Lubicz
Południowa 9, tel. 183-17.

Dr
Wajnberg
ספּעצ. פון לונגען- און האַרץ-קראַנקהייט.
וואוינט יעצט פּיעטריקאָווער 145
טעל. 126-02.
נעמט אָן פון 9—10 פריה, 3—5, 8—9 אָוו.

מודעה. בּרוך-קראַנקע!

לײַדענדע אויף פערשידענע רופּטורען, פערקרימונגען פון רוקען-בּיין, פיס און הויקערס!

אַ הילף און אַ רפואה!

בּיי ווינקעל, נאָפּעל, בּויך און קיסבּרוכען אויך אין געפעהרליכסטען צושטאַנד בּיי מענער, פרויען און קינדער. ספּעציעלע הילף בּיי פרויען, מוטערבּרוך, מאָגען און נירען-בּרוך!

בּרוך-לײַדענדע! איהר קענט געזונט ווערן אָהן בּלוטיגע אָפּעראַציעס און געפאַהר! פערנאַכלעסיגט נישט און ראַטעוועט אייער געזונט כל-זמן ס'איז נאָך צייט, ווייל דער בּרוך ווערט גרויס ווי אַ מענשען-קאָפּ, די קישקעס ווערען פערדרעהט און מ'קען בּראַנדיג ווערען. דורך מיין מעטאָדע ערפונדענע ספּעציעלע גומי-הייל-בּאַנדאַזשען, וועלכע האַלטען צו די גרעס-טע פערנאַכלעסיגטע געפעהרליכע בּרוכען און בּעזייטיגען ראַדיקאַל מיט גאַראַנטיע. מיין ספּעציאַליטעט איז אויך: הייל-אַפּאַ-ראַטען און גאָרסעטען נאָך דעם סיסטעם פון פּראָפעסאָר ד״ר האָפּפאַ, ד״ר העססינג און האַללאַט. געגען אַלערליי פערקריפּלונגען, פערקרימטע פּלייצעס, פוס, הויקערס ווי אויך שמערצענדע פלאַט-פיס. פאַר אַמפּו-טירטע אינוואַלידען אַ מעריקאַנישע קונסט-פיס (סאַלאָן-אַרבּייט). בּיים פראָפּלאָזען זיך פון מאָגען, קישקעס און געבּירט-מוטער, עמפּפעהל איך ספּעציעלע הייל-בּאַנדאַזשען לויט דעם סיסטעם פון פּראָפ. ד״ר גלענאַרד.

דער אמת'ער בּעריהמטער אין גאַנץ פוילען ספּעציאַליסט
פון אוניווערזיטעטס-פּראָפעסאָרען אָנערקענט

Ortoped NATAN RAPAPORT

מיט 30-יעהריגער פּראַקטיק אין ווין, דייטשלאַנד און לעמבּערג, נעמט אָן פון 9 פריה בּיז 1 בּייטאָג און פון 3 בּיז 7 אָוונט

אין לאָדז, פּילסודסקיעגאָ № 23

פּערזענליכעס ערשיינען פון קראַנקע בּיי מיר איז אונבּעדינגט נויטיג. צאָהלרייכע דאַנקזאַגונגען פון געהיילטע רבנים און צדיקים און פון פיל הויכגעשטעלטע פּערזענליכקייטען.

געדענקט די אַדרעס:
אָרטאָפּעדישע אַנשטאַלט 23 פּילסודסקיעגאַ 23.
איינציגער אמת'דיגער הייל-בּאַנדאַזשען-אינסטיטוט לויט'ן אויסלענדישען מוסטער.

ווייכטיג פאַר עולים קיין ארץ-ישראל

די עקספּ. פירמאַ
„POLTRANS“
נאַרוטאָוויטשאַ 27, טעל. 155-27

וועלכע שטעהט אין פערבינדונג מיט דער פירמע ל. אָרעלבּערג און בּעזיצט אַ שטענדיגען פערטרעטער אין תל-אביב בּעזאָרגט אין פערלויף פון 14 טעג זעמט-ליכע בּאַגאַזשען נאָך ארץ-ישראל צו אויסנאַהמס-פּרייזען.

BIURO TRANSPORTOWE
„POLTRANS“
Łódź, Narutowicza 27, tel. 155-27.

Firmie „GANTERIE“
Narutowicza 7
z intencji otwarcia nowego interesu — życzę wiele szczęścia i powodzenia.
Z. Zylberberg.

אַכטונג, לאַקאַטאָרן און סובּלאַקאַטאָרן!

זונטאָג, דעם 17 לויט ד. י. קומט פאָר אין אייגענעם לאָקאַל, פּילסודסקיעגאָ 54 די יעהרליכע

גענעראַל-פערזאַמלונג

פון יודישען לאַקאַטאָרען- און סובּלאַקאַטאָרען-פעראיין פּינקטליך אום 4 אַ זייגער נאָכמיטאָג. בּיי אַ נישט-בּאַניגענדע צאָהל מיטגלידער אין 2-טען טער-מין 6 אַ זייגער מיט פאָלגענדען טאָג-אָרדנונג:

1) ערעפנונג; 2) וואַהלען פון אַ פּאָרזיצענדן; 3) בּעשטע-טיגען דעם בּעריכט פון פאָריגען יאָהר; 4) דיסקוסיע; 5) וואַה-לען פון אַ פערוואַלטונג, רעוויז.-קאָמיסיע און שידס-געריכט; 6) פרייע פאָדשלאָגען.

מיר בּעטען אונזערע מיטגלידער מאַסענווייז צו קומען פּינקטליך, דען עס ליגט אין אייערע אייגענע אינטערעסען.

שנעל-דרוקעריי
בּראַמבּערג
צעגעלניאַנאַ 8. טעל. 255-09

פיהרט אויס:
בּריף-בּויגען, קאָנווערטען, רעכנונגען, קוויטאַריושען, פערלאָבּונגס- און התונה-קאַרטען, וויזיט-קאַרטען, פאַבּריק- און קאָנפעקציע-עטי-קעטען, שטרימף-בּאַנדראָלען

רעעל — שנעל — מעסיג — בּיליג

די בּיליגסטע קוועלע פון

רעשטען
אויף פּאַלטענס און אַנציגער
פאַר הערן און דאַמען

פון די בּעסטע קוואַליטעטן פון בּיליצער און טאָמאַשאָווער פאַבּריקען צו בּעקומען נור בּיי דער פירמע

M. TAZBIR

לאָדז, פּיעטריקאָווער 23
טעל. 226-39. — פּריוואַט-וואוינונג.

קאָנקורענץ פּרייזען! קאָנקורענץ פּרייזען!

געעפנט דעם 6. לאנד-צוזאמענפאר פון „בונד"

100 דעלעגאטן פון 343 ארגאניזאציעס. — בעגריסונגען פון פ. פ. ס., דייטשע סאציאל-דעמאקראטן א. אנד.

וו א ר ש א, 14 (יט"א טעלעפאניש)
היינט איז געעפענט געווארען דער 6-טער לאנד-צוזאמענפאהר פון „בונד". געקומען זענען 100 דעלעגאטען פון 343 ארגאניזאציעס. אין די וואהלען צום צוזאמענפאהר האבען זיך בעטייליגט 12 טויזענט מיטגלידער.

געעפענט די פערזאמלונג האט נח פארטנאי. ס'זענען געזונגען געווארען ארבייטער-לידער. דער ערשטער האט בעגריסט דעפ. זארעמבא. דער רעדנער זאגט: הגם צווישען פ. פ. ס. און „בונד" קומען פאר אפטע חלוקי דעות, פערבינדט אבער ביידע פארטייען די סאלידאריטעט. ער בעדויערט, וואס נישט קוקענדיג דערויף, וואס פאליאקען און יודען לעבען אין אזא נאהענטקייט, און דאך איז דער פוילישער אינטעליגענט און ארבייטער נישט בעקאנט מיט'ן יודישען לעבען.

צ ע ר ב ע (דייטשער סאצ. דעמ.) הויבט אן זיין בעגריסונג אין יודיש מיט ד ווערטער:

— טייערע חברים, מיר אלע זענען איין משפחה. דער רעדנער גרייפט שטארק אן דעם היטלעריזם. שטעלט זיך אפ אויף דער שווערער לאגע אין דייטשען פראלעטאריאט אונטער היטלער'ס ממשלה. דער רעדנער ענדיגט זיין רעדע מיט דער האפנונג, אז דער היטלעריסטישער ראסען-האס, וועט נאך מעהר בייטראגען צו דער פערברידערונג פון דייטשען מיט'ן יודישען פראלעטאריאט.

קוואפינסקי בעגריסט אין נאמען פון צ. ק. פון ד פראפ. פעראיינען.

בעגריסונגען זענען אויך אנגעקומען פון די אונלעגאלע ס. ד. אין עסטרייך פון פרידריך אדלער. פיל בעגריסונגען זענען אנגעקומען פון אמעריקע.

אין פרעזידיום זענען געוועהלט געווארען: נח פארטנאי, עהרליך, אנא ראזענטאל (ווילנע), אדוו. פיינער (קראקא) און חיים וואסער (ווארשע).

נאך די וואהלען פון די קאמיסיעס, האט דער גענעראל-סעקרעטאר, עמנואל נאוואגרודזקי, אפגעגעבען א בעריכט פון די ארבייט פון צ. ק. פאר די לעצטע 5 יאהר.

אמעריק. סטודענטן דעמאנסטרירן געגען דייטשען אמבאסאדאר

אלס פראטעסט געגען די יודען-פערפאלגונגען אין דייטשלאנד

נ ו י - י א ר ק (יט"א) בעת דעם לעצטען בעזוך פון דייטשען אמבאסאדאר ד"ר האנס לוטער אין דער אוניווערזיטעט אין טעקסאס האבען די ארטיגע סטודענטען איינגעארדענט א דעמאנסטראציע געגען דעם פארשטעהער פון דער נאציאנאל-סאציאליסטישער בעוועגונג.

אנטי-פאשיסטישע סטודענטען האבען פערטיילט אויפרופען מיט א פראטעסט געגען דעם נאצישען רעזשים און די רדיפות אויף יודען אין דייטשלאנד.

ראבינער בראון איז גלייכצייטיג אויף א פערזאמלונג שארף ארויסגעטרעטען געגען די יודען-פערפאלגונגען.

11 יודען אפגעפאהרען פון שאנכאי קיין א"י

ש א נ כ א י. (יט"א) עלף יודען זענען אפגעפאהרען פון שאנכאי, כדי זיך בעזעצען אין א"י. א בעדייטענדע צאהל שאנכאיער יודען קלייבען זיך צו לאזען אין ארץ-ישראל. א טענדענץ ארויסצופאהרען קיין א"י, נאכדעם ווי די מזרח-כינעזישע באהן וועט אריבער אין דער מאכט פון מאנטשוגא און יאפאן, בעמערקט זיך אויך צווישען די פערמעגליכע יודען פון מאנטשוגא.

אלטער מאסקווער יודישער בית-עלמין

פערוואנדעלט אין א גארטען

ר י ג ע (יט"א) דער מאסקווער רב קאגאן האט מיטגעטיילט דעם ריגער יט"א-קארעספאנדענט, אז די מאסקווער שטאט-פערוואלטונג האט לעצטענס בעשלאסען צו פערוואנדלען דעם אלטען יודישען בית-עלמין אין מאסקווע אין א שטאטישען גארטען. לויט דער ערלויבניש פון דער שטאט-פערוואלטונג האט די מאסקווער קהלה אויף אייגענע קאסטען איבערגעפיהרט פון דעם אלטען אויף דעם נייעם יודישען בית-עולם די ביינער פון פיל בערימטע יודישע פערזענליכקייטען.

אין דער סאוויעטישער פרעסע איז וועגען דעם נישט געמאלדען געווארען.

נור היינט און מארגען!
נאך די גרויסע סוקצעסען אין פאלעסטינע קומט קיין לאדז דער אונפערגלייכליכער
לידער-זינגער
EUGENJUSZ
BODO
און טרעט אויף נאך יעדען סעאנס פון פילם
„די שווארצע פערל"
אין קינא
„EUROPA"
אין א ספעציעלען רעפערטואר.

צו דער פערלאבונג פון פרל.
לובא האלמאנאוויטש
מיט ה' יצחק לעווי (תל-אביב)
גראטולירן מיר הערצליך און ווינשען פיל גליק
יודער און קאניא פאמיליע
מאניא קרעפהאש

א הערצליכען מזל-טוב ווינשן מיר אונזערע פריינד ה'
מרדכי קויפמאן און פרוי
צו דער התונה פון זייער טאכטער
גאלדע מיט ה' יחזקאל עליאש
מיר ווינשען זיי פיל נחת און דעם יונגען פאר א גליקליכע צוקונפט.
י. ראזענבלום און פרוי

Dr, med.
A. KLESZCZELSKI
ספעצ. פאר בלאזען, נירען און הארן-קראנקהייטען
Narutowicza 16 tel. 127-79
(Piłsudskiego 76)
שפרעכשטונדען פון 4–6 נאכמ.

הברנו האהוב בעריש ראק!
הננו מביעים בזה את צערנו על האסון הגדול שקרה אותך במות עליך
אמך נ. ע.
6207
המקום ינחם אותך ואת משפחתך בתוך שארי אבלי ציון וירושלים.
תלמידי המחלקה החמישית של החדר „דרכי נועם" I

ענטשולדיגונג.
דערמיט בעט איך ענטשולדיגונג בײַם ה' ש. פעלמאן, זגערזשער 21, צושנײַדער פון אויבערהעמדער ווי אויך מיטגליד פון דער פאך-קאמיסיע פאר מײַן אונטאקטישע האנדלונג לגבי איהם אין אן אויפגערעגטען צושטאנד און פערזיכער, אז אין צוקונפט וועט זיך מעהר נישט חזרן.
רעכער-ניהער משה קאהן.

ענטשולדיגונג.
דערמיט בעט איך ענטשולדיגונג בײַ דער חברה „אהבת-אחים" אין לאדז, פאר מײַן נישט טאקטישע האנדלונג געגען די גבאים.
מיט אכטונג הערש מארגנשטערן

געזוכט א טיכטיגע פערקויפערין נאר בעקאנט אין דער שיך-בראנזשע, בײַ וואלקאוויטש, פאמארסקא 3. 6264

Dr. H. Szumacher
הויט- און וועגערישע קראנקהייטען
פיעטריקאווער 56, טעל. 148-62
נעמט אן פון 9 ביז 12; פון 2 ביז 4 און פון 7 ביז 9 אווענד; זונטאג און אנדערע חגאות פון 11 ביז 2.
...-פרייזען!

Dr. med.
M. Feldman
ספעצ. פאר מוטערשע- און פרויען-קראנקהייטען
KILIŃSKIEGO 113 (Nawrot 41)
telefon 155-26.

Dr. W. ŁAGUNOWSKI
spec. chorób wenerycznych, seksualnych i skórnych
(Gabinet Roentgeno- i światło-leczniczy)
Piotrkowska 70, tel. 181-83
Przyjmuje: od 8[30] do 10[30] rano, od 1-ej do 2[30] pp. i od 6 do 8[30] wiecz.
W niedzielę i święta od 10 r. do 1 pp.

שטאפערינס
ווערען געזוכט
ציגעלגאס 23 ביי נייפעלד. 6249

אינזש. א. רוסאק
געשוואוירענער איבערזעצער
פאר די פראנצויזישע, רוסישע, יודישע און העברעאישע שפראכען
(אין בעצירק פון ווארש. אפעלאציע-געריכט)
נארוטאוויטשא 47, טעל. 245-08
די קאנצעלאריע ערלעדיגט אויך דאקומענטען אין דייטש, ענגליש, איטאליעניש.

Sprzedam
APARAT
Fotograficzny
z kasetami 13x18 oraz aparat do powiększenia.
ul. Legjonów 65, mieszk. 12
od godz. 4 do 6. 6247

שרודמיעסקא 7 איז צו פערמיטען פון זאפארט: א פראנט-געוועלב מיט א צימער, איינצעלנע לאדען אין הויף, פארטער, 3. 4 און 2 צימער און קיכע מיט אלע בעקוועמליכקייטען, פראנט 3. שטאק, ווי אויך אפיצינע 2. און 3. שטאק — א בעקעריי אין פולער ארדנונג 2 אויוועגס, אויך אויף מצות. 6242

צו פערמיטען
א געוועלב מיט א שטוב אויף זגערזשער 52. צו ערפאהרען בײַ בערלינער קילינסקיעגא 47,
...

שייטלען
טוט פאריזער שניידען
צו בעקומען ביי
קערש,
סקווערא 15

Lecznica dla Zwierząt
Mag. Wet. H. WARRIKOFFA
ul. Kopernika 22, tel. 172-07
אפטיילונגען: אינערליכע און כירורגישע קראנקהייטען פון הינט געגען משוגעת שטעכען הינט און פערד, בעדער פון הונט קאוועל פערד, גימנעסטיק קאפיטעט.
עמפפאנגס-שטה'ן אין דער לעטשניצע פון 9—1 און 3—6 נ"מ, שבת פון 9—1 און 3—4½.

מעטאל-בעטען
מאטראצען אלע ארט
קינדער-וועגעלעך
אין א רייכען אויסוואהל
וויזשימאטשעס, אייז-קאסטענס, פעלד-בעטען פאטענט „Perfekt" א. ד. גל. קויפט מע אמביליגסטען אין דער עלטסטער און רעעלסטער פירמע
J. B. WOŁKOWYSKI
עקזיסטירט פון יאהר 1896
פאבריקס-לאגער:
לאדז, נארוטאוויטשא 11
טעל. 137-70
געדענקט דעם אדרעס!
ספ עצ. רעפעראטור-ווערקשטעל און לאקירער

GABINET DENTYSTYCZNY
Lek. Dty
A. Struńskiego
פיעטריקאווער 43, טעל. 165-20.
אין טעטיג

לעהרערס
מיט רעגירונגס-רעכט 18 יאהר פראקטיק, ערטיילען פויליש, יודיש, פראנצויזיש, עספעראנטע, דייטש, בוכהאלטעריע און מאטעמאטיק.
שוו. יאקובא 12
רעכטע אפ. 1. שט.
וואוינונג 30, שיף

Dr. med.
A. Witonski
הארץ און לונגען-קראנקהייטען
ציגעל-גאס 20 טעל. 102-77
עמפפאנגס-שעה'ן פון 6—8 אווענד.

Dr.
J. Neuman
כירורג
(געוועזענער אָרדינירער אין שפיטאל אויף דרעוונאווסקא)
נעמט אן אין דערהיים פון 5—8 אווענד.
זאכאדניא 57, טעל. 128-95

Dr. med.
Z. DATYNER
אוראלאג
ספעצ. פאר נירען, בלאז און אורין-קראנקהייטען
ZACHODNIA 59a, tel. 148-95
נעהמט אן פון 2—3 און פון 6—9 ...

פאר קראנקע אויף רעקאנוואלעסצענטען!!!
אריגינעלע ריטער-ווינען
ווי אויך אונגאר-ווינען
פון דער בעסטער קוואליטעט צו זעהר צוגענגליכע פרייזען
בעקומט מען אין דעם בעקאנטען ווײַן-געשעפט פון
אינה.: ישראל שיקער
ע. שיקער לאדז, פולנאצנא 1
טעל. 107-84.

מעכאנישע
צווירנערײַ
פון M. Rajngold
נעהמט אן צו צווירנען און קאנעטירען אלערהאנד נאטור און קונסטזײַדע אויך וואל צו מעסיגע פרײַזען.
M. RAJNGOLD, Łódź 6216
Zachodnia 59, Wólczańska 12, tel. 211-37.

NAWIJALNIA NICI JEDWAB
Warszawa, poleca

Przedstawiciel na Łódź: ALWIN KAUSS, Łódź, Żeromskiego 56, telefon 246-63.

DR. med. Wiktor MILLER
choroby reumatyczne
przeprowadził się
na ul Sienkiewicza 40 tel. 146-11
przyjmuje od 4 i pół do 7.

LABORATORJUM ANALIZ LEKARSKICH
„HIGJENA"
Gdańska 31a, tel. 192-64
אפען א גאנצען טאג. נעמט אן אלערליי אנאליזן פאר אונפערמעגליכע — ביליגערע פרייזן.

GABINET SWIATŁOLECZNICZY
עלעקטרישע בעשטראלונגען, קווארץ-לאמפען, סאליקס, דיאטערמע.
Gdańska 31a, parter, tel. 192-64
עס ווערט ארויסגעבארגט קווארץ-לאמפען אהיים.

2 צימער און קוך
מיט בעקוועמליכקייטען,
מעגליך הויכער פארטער, עווענטועל ערשטער שטאק, ווערט געזוכט צו דינגען. מעקלערס געווינשען.
אפערטעס אין אדמיניסטר. אונטער „T"

Rutynowany buchalter-bilansista
J. Russak, Łódź,
Narutowicza 49, tel. 217-70
absolwent Akademji handlowej i długoletni kierownik buchalterji poważnych przedsięb. przem.-handlow. przyjmuje wszelkie roboty wchodzące w zakres księgowoś.
5945
Całkowita gwarancja.

גרויסער טומעל צוליב'ן הונגער־שטרייק

פון די יודישע „אונלעגאלע" עולים אין דער עכו'ר תפיסה

אונטערגענומענע אנ'ענערגישע אקציע ביי דער ארץ־ישראל־רעגירונג. — מאסען־פערזאמלונגען אויף די גאסען אין ירושלים און אין עכו. — אינטערווענץ פון יודישע דעלעגאציעס. — מען ווארט אויף רעזולטאטען

ירושלים, 14 (יט״א טעלעגראפיש)

צום הונגער־שטרייק אין דער עכו'ער תפיסה, האבען זיך אנגעשלאסען אלע יודישע ארעסטאנטען, וואס זיצען אין דער תפיסה פאר „אונלעגאלער" עליה. די האבען זיך אפגעזאגט אבצונעמען וואסער צום טרינקען.

דער הונגער־שטרייק האט אויפגעטרייסעלט דעם גאנצען ישוב. אויף די גאסען אין ירושלים און אין עכו, האט זיך פערזאמעלט א גרויסער עולם. ס'איז אונטערגענומען געווארען אנ'אקציע ביי דער רעגירונג. יודישע דעלעגאציעס האבען בעזוכט די מאכט אין ירושלים און אין עכו. א דעלעגאציע האט אויך אינטערווענירט ביים הויך־קאמיסאר. דער ענטפער איז נאך נישט בעוואוסט.

ראדיקאלע ענדערונג אין דער יאפאנישער אויסערן־פאליטיק

לאנדאן, 14 (ספעציעל)

לויט ידיעות פון טאקיא און שאנכיי, דארף מען אין די נאהענטסטע טעג דערווארטען א ראדיקאלע ענדערונג אן דער יאפאנישער אויסערן־פאליטיק. זינט צוויי וואכען האבען זיך געפיהרט אונטערהאנדלונגען צווישען יאפאן און כינע און עס האלט ביי פינאליזירען א ווייט געהענדיגע פערשטענדיגונג צווישען בידע לענדער.

אויפ'ן יסוד פון דער פערשטענדיגונג וועט יאפאן בעקומען דעם מאראלישען פראטעקטאראט איבער כינע און וועט העלפען דער נאנקינער רעגירונג צו מאכען ארדנונג אין דעם כינעזישען כאאס.

ווי „רויטער" איז מודיע פון טאקיא, האלט עס אויך ביי א גינסטיגע פערשטענדיגונג צווישען יאפאן און די סאוועטען בנוגע דער מאנדזשורער באהן.

נייער שפיטאל פאר 100 קראנקע

עפענט „הסתדרות" נעבען פתח־תקוה

ירושלים, 14 (יט״א טעלעגראפיש)

נעבען פתח־תקוה ווערט געעפענט א נייער שפיטאל פון „הסתדרות". אין דעם שפיטאל וועלען זיך געפינען 100 בעטען.

די פראנצויזיש־סאוויעטישע פערשטענדיגונג

פאריז, 14 (ספ. טעל.)

די פראנצויזישע פרעסע לייגט גרויס אויפמערקזאמקייט אויף דער בעכטיגער קאנפערענץ צווישען מינ. לאוואל און דעם סאוויעטישען אמבאסאדאר פאטעמקין.

„פטי פאריזיען" איז מודיע, אז אמבאסאדאר פאטעמקין האט בעקומען א בעריהיגענדע ערקלערונג פון מינ. לאוואל וועגען דער אריענטאציע פון דער פראנצויזישער פאליטיק.

„עקסעלסיאר" שטעלט פעסט, אז לאוואל האט ערקלערט דעם סאוויעטישען אמבאסאדאר, אז דער געגנער פראטאקאל פון 5 דעצעמבער בלייבט ווייטער אין קראפט.

קאנסטיטואירונג פון דעם אינטערנאציאנאלען אנטינאציסטישען באיקאט־קאמיטעט אין לאנדאן

לאנדאן (יט״א) דער פראוויזארישער קאמיטעט פון דער אלוועלטליכער אנטי־נאציסטישער ליגע, אלס פרעזידענט פון וועלכער עס איז אויף דער לאנדאנער באיקאט־קאנפערענץ אין דעצעמבער געוועהלט געווארען אדוו. סאמועל אונטערמייער, האט איצט אפגעהאלטען זיין קאנסטיטואירונגס־זיצונג.

אלס פאר־זיצער איז געוועהלט געווארען וואלטער סיטריין (פרעזידענט פון פראפעסיאנעלען אינטערנאציאנאל), אלס וויצע־פארזיצער פיליפ גערדאללא, אלס עהרען־שאצמייסטער — צ. הענריקס און א. מ. וואל (סעקרעטאר פון לאנדאנער טרייד־אוניאן־ראט), אלס עהרען־סעקרעטאר — פ. האראוויץ.

אויף דער זיצונג איז אנגענומען געווארען דער סטאטוט. דער הויפטציל פון דעם קאמיטעט איז צו פיהרען מיט אלע געזעצמעסיגע מיטלען דעם באיקאט פון דייטשע סחורות אזוי לאנג, ביז עס וועט צוריקגעשטעלט ווערען די פולע פרייהייט פון געדאנק און אלע בירגערליכע רעכט פון אלע אזוי אונטערדריקטע אין דייטשע בירגער.

עס איז בעשלאסען געווארען איינצולאדען 3 וויצע־פרעזידענטען פון פערשידענע לענדער. די קאנדידאטען פון אמעריקא זענען: דער גוב. אמבאסאדאר זשעראר, י. וו. בעק און ד״ר פאול הוטשינסאן. די קאנדידאטען פון פראנקרייך זענען — סענאטאר זשיסטען גאדאר און מעטר מארא דזשיאפערי.

אלס צענטראל זיץ־ארט פון דעם קאמיטעט איז בעשטימט געווארען לאנדאן. עס איז געשאפען געווארען א פראפאגאנדע־קאמיטעט, כדי צו קאארדינירען און פערשטארקען די פראפאגאנדע־טעטיגקייט אויף דער גאנצער וועלט.

נאך דער קאטאסטראפע פון „מעקאן"

סאן־פראנציסקא, 14 (ספ. טעל.)

ווי מען גיט איבער איז די סיבה פון דער קאטאסטראפע פון די לופט־שיף „מעקאן" געווען דאס וואס עס איז גפלאצט א מעטאלענער טייל פון שיף־סקעלעט.

„מעקאן" איז אראפגעפאלען אין ים אהיין מיט א גיכקייט פון 100 מעטער א מינוט.

וואשינגטאן, 14 (ספ. טעל.)

פון דער מאנשאפט פון „מעקאן" פעהלט בלויז דער ראדיא־טעלעגראפיסט.

די פאקטישע סיבה פון דער קאטאסטראפע וועט ערשט פעסטגעשטעלט ווערען.

דער שאדען בעטרעפט 4 מיט א האלבען מיליאן דאלאר.

רעליגיע־אונטערריכט דורך פאסט פאר יודישע קינדער

אין פערוואָרפענע געגענדען אין אמעריקא

ניו־יארק (יט״א) א פלאן צו ארגאנירען רעליגיעזען אונטעריכט פאר יודישע קינדער אין פערוואָרפענע געגענדען דורך א קארעספאנדענץ־קורס, ווערט איצט אויסגעארבייט דורך דער קאמיסיע פאר יודישער ערציהונג פון דער „יוניאן אוו אמעריקען היברו קאנגרעגיישאנס" און סינסינאטי.

אין א קלענערען מאסשטאב איז אזא קורס געפיהרט געווארען דורך א צאהל לאקאלע קאנגרעגאציעס.

פראסט אין איטאליען

טורין, 14 (ספעציעל)

אין דרום־איטאליען הערשען ווייטער פראסטען. דער שניי האט אנגעמאכט גרויסע היזקות. דער רוב טייכען זענען געפרוירען.

אויספארשונג וועגען בערעזא

ווארשא, 14 (טעלעפאניש)

אויף דער נעכטיגער סיים־זיצונג האבען די אנ־דעקעס אריינגעטראגען אנ'אינטערפעלאציע צו שאפען א סיים־קאמיסיע אויסצופארשען די סיטואציע אין קארטוז־בערעזע.

גריפע אין שפאניען

מאדריט, 14 (ספעציעל)

די גריפע עפידעמיע פערשפרייט זיך ווייטער אין שפאניען. די צאהל קראנקע קינדער בעטרעפט 30 פראצענט.

דער דענקמאל „הייליגער בארג" פון ד״ר אלפרעד נאסיג

די רעאליזאציע פון קינסטלערס מאנומענטאלען ווערק

מיט א צייט צוריק איז בעקאנט געווארען אז דער בעקאנטער יודישער וויסענשאפטלער, ליטעראט עסקן און בעריהמטער סקולפטאר דר. אלפרעד נאסיג האט פערענדיגט דעם מאדעל פון סימבאלישען דענקמאל „דער הייליגער בארג", וועלכער דארף געשטעלט ווערען אויפן הר הכרמל. דער ארטיסט האט אויף דעם דאזיגען מאדעל געארבייט איבער 20 יאהר, און איצט איז געקומען די צייט איהם צו רעאליזירען. (דער פראיעקט פון ארטיסט אז צו שטעלען אויפן הר הכרמל א מאנומענטאלען דענקמאל וועלכער דארף אין אויסגעהאקטע און אויסגעטאקטע פיגורען פארשטעלען די רעליגיעז־נאציאנאלע מיסע פון יודישען פאלק זייט דער צייט פון משה רבנו ביז צו דער היינטיגער נאציאנאלער רענעסאנס, דער קינסטלער האט געברענגט ביי זיין ארבייט פיל קרבנות, איצט איז דר. אלפרעד נאסיג צוריקגעגומען קיין פוילען כדי צו פעראינטערעסירען די יודישע געזעלשאפטליכקייט און דער רעאליזאציע פון דעם מאנומענטאלען גייסטיגען ווערק.

דר. אלפרעד נאסיג האט געפינען די פולסטע פערשטענדיגונג ביי די ליבהאבער פון דער יודישער קונסט, און בעזונדערס אין די קרייזען פון דער הומאניטארער געזעלשאפט „בני ברית" אן ווארשא, קראקא, לעמבערג און לאדז.

ביי אונז אין שטאט האט זיך געשאפען א ספעציעלער קאמיטעט צו אונטערשטיצען די רעאליזאציע פון דעם דענקמאל, „דער הייליגער בארג". פון דר. אלפרעד נאסיג. פארזיצער פון קאמיטעט איז דר. דניאל העלמאן, מיטגלידער: העלענא בירגער, דר. ברוידע, דיר. דר. עלענבערג, אנאטאל פרומקין, דר. קרויש, דר. קרישעק. פרוי מאשקאווסקא, דיר. פערלמאן, דר. פיקעלני, דר. שוויג.

פארזיצער פון ווארשאווער קאמיטעט איז פראפ. דר. מ. שאר, פון קראקאווער קאמיטעט דר. י. טהאן, פון לעמבערגער קאמיטעט דר. עמיל גראבשייד.

אין צוזאמענהאנג מיט דעם אנהויב פון דער טעטיגקייט פון לאדזער קאמיטעט איז צונויפגערופען געווארען א פרעסע קאנפערענץ מיטן אנטייל פון די מיטגלידער פון קאמיטעט דר. חעלמאן, אנאטאל פרומקין, און דר. עלענבערג, און דער קינסטלער אליין דר. אלפרעד נאסיג.

די קאנפערענץ עפענט דר. העלמאן, וועלכער ווייזט אן קודם כל אויף דעם פערזאן פון דר. אלפרעד נאסיג, און דאן אויף זיין צוגעטראכט ווערק וועלכעס איז געווארען דער לעבענס וועג פון קינסטלער און דענקער.

דר. אלפרעד נאסיג פעראייניגט אין זיך דענקער און פראקטישער טוער, פאעט, ליטעראט, פילאזאף, סאציאלאג און קינסטלער. דר. נאסיג פערקערפערט אין זיך די אלזייטיגע טראדיציע פון יודאיזם און ענטוויקעלט כסדר די משיח־מיסיע פון יודישען פאלק פעראייניגענדיג דאס מיט דעם אייביגען גלויבען אין שלום און פערברידערונג פון פעלקער.

דר. עלענבערג גיט א קורצע ביאגראפיע פון דר. אלפרעד נאסיג, וועלכער שטייט שוין זייט 50 יאהר אין דער ארבייט, אלס יונגער מאן ארבייט ער שוין אין לעמבערג, צו ברענגען צו א פערשטענדיגונג צווישען דער יודישער און פוילישער געזעלשאפט, ער ארבייט אין די צייטשריפטען „אטערלאנד" א.א. ער ארבייט אין די צייטשרפטען „פאטערלאנד" א. א. צוזאמען מט הערצלען און נאך הערצלען און גע שטרעבט דעם ציוניזם איבערצופיהרען אויפן גאנצען יודישען פאלק. נאך פאר דעם סאציאליסטישען טעארעטיקער בערנשטיין האט דר. אלפרעד נאסיג אנגעשריבען „די רעוויזיאן דעם סאציאליזמוס", ער האט געשאפען די „אלגעמיינע יודישע קאלאניזאציאנס געזעלשאפט" ער האט אויך אנגעשריבען די „מאדערנע אגראר פראגע", „רעוויזיאן דעם באלשעוויזמוס", די לעצטע צעהן יעהר האט דר. אלפרעד נאסיג געארבייט אין דער סאציאליסטישער בעוועגונג און בעוויזען אריינצופיהרען אן איהר אזעלכע מלוכה מענער ווי מאקדאנאלד, שטרעזעמאן בענעש, זאלעסקי, וואנדערוועלדע א.א ער האט אויך פעראינטערעסירט אין דער פרידענס אידעי די רעליגיעזע געמיינשאפטען און געשאפען די „ארבייטס געמיינשאפט דער קאנפעסיאנען פיר דען פרידען" דר. אלפרעד נאסיג האט אויך געשאפען פיל זעהר ווערטפולע סקולפטור־ווערק. די לעצטע יאהרען ארבייט דר. אלפרעד נאסיג איבער זיין גרויס ווערק „דער הייליגער בארג" וועלכעס מוז אונטערשטיצט ווערען דורך דער גאנצער יודישער געזעלשאפט.

דאן נעהמט א ווארט דער קינסטלער אליין, ער זאגט, אז זיין ווערק וויל ער פערקערפערען אין דריי הויפט אספעקטען: דער מהות און די מיסיע פון יודישען פאלק, די בעדייטונג פון דער הייליגער ערד און גאטס־געדאנק, וועלכער איז אין זיי פערקערפערט.

דער פאסטאמענט שטעלט מיט זיך פאר אנ'עליפטישע גרופע פון אלין העכערע סקאלעס. אויף יעדער סקאלע זענען אוועקגעשטעלט ביבלישע געשטאלטען, ארום זיי פלאטערען מלאכים מיט צעשפרייטע פליגלען, וועלכע גיבען דעם דאזיגען מאנומענט דעם כאראקטער פון רעליגיעז־נאציאנאלען אויפשוואונג.

דר. אלפרעד נאסיג רעדט דאן וועגען דער מיסיע פון יודישען פאלק און ווייזט דעם וועג פאר שלום און אחדות און גיט אויפקלערונגען וועגען דעם הויך גייסטיגען ווערט פון זיין ווערק.

דר. העלמאן שליסט די קאנפערענץ אנווייזענדיג אויף דער גרויסער רעליגיעז נאציאנאלער בעדייטונג פון דעם גייסטיגען קונסט ווערק און דריקט אויס די איבערצייגונג אז די יודישע געזעלשאפט וועט אונבעדינגט העלפען צו רעאליזירען די היסטארישע ארבייט.

BANK HANDLOWY w ŁODZI
Spółki Akcyjnej
Al. Tadeusza Kościuszki 15
ma jeszcze do wynajęcia SAFES
na dogodnych warunkach, poczynając od 4 złotych miesięcznie.
Korzystajcie z Safesów,
gdyż jest to najpewniejsze miejsce przechowywania Waszego majątku

ספארט

באקס־מעטש

בר־כוכבא (לאדז) — י.ק.פ. (לאדז)

זונטאג דעם 17־טען פעברואר 11.30 פארמיטאג וועלען אין טעאטער פאפולארני אגראראווא 18 פארקומען אינטערעסאנטע באקס־פערמעסטונגען צווישען די מאנשאפטען פון לאדזער יודישען טורן און ספארט־פעראיין „בר־כוכבא" און דעם לאדזער מייסטער פון באקס י. ק. פ.

אין די פערמעסטונגען בעטייליגען זיך פאלגענדע קעמפער:

אין פליגען־וואג וועלען אויפטרעטען קומער (ב. כ.)—גלובא (י. ק. פ.), אין האהן־וואג אילעוו (ב. כ.) באגראווסקי (י. ק. פ.), אין פעדער־וואג פאריזער (ב. כ.) אנדזשעיעווסקי (י. ק. פ.), אין לייכטע וואג שימשעוויטש (ב. כ.) גאלאמביאווסקי (י. ק. פ.), אין האלב־מיטעלע וואג בארנשטיין (ב. כ.) רענטש (י. ק. פ.), אן מיטעלע וואג גאטאיינער (ב. כ.) טשאנישעווסקי (י. ק. פ.) אין האלב־שווערע וואג ענגעל (ב. כ.) סאבאצינסקי (י. ק. פ.).

* * *

מארגען שבת, קומט פאר אין אייגענעם לאקאל פון „בר־כוכבא" די יעהרליכע פרזען־פערטיילונג פון ציקליסטען, שאכס־מייסטער און מייסטער פון טוריסטיק פאר'ן יאהר 1934.

קינא־טעאטער
„MIRAŽ"
11 ליסטאפאד (קאנסטאנט.) 16
היינט פרעמיערע!
פילם, וואס האט בעוואונדערט די וועלט
Markiza Yorisaka
אין די הויפט־ראלען:
Annabella, Charles Boyer, Inkiszynów.
אויסער'ן פראגראם: אקטועליטעטען
P.A.T. פארמאנט און
פרייזען פון די פלעצער: III פל. 54 גר., II פל. 85 גר., I פל. 1.09 זל.
באלקאן 75 גר.
דער זאל איז גוט בעהייצט.

אמבאסאדאר ראטשינסקיס ערקלערונגען אין לאנדאן

און די ווירקליכע ווירטשאפטליכע לאגע פון די יודען אין פוילען

דער אינטערוויאו, וואס איז פערעפענטליכט געווארען אין „רזשואיש קראניקל" מט'ן פוילישען אמבאסאדאר אין לאנדאן, גראף ראטשינסקי, האט געפונען א לעבהאפטען אפקלאנג אויף די שפאלטען פון דער יודישער און פוילישער פרעסע. די סאנאציע־פרעסע האט דעם ענין אינגאנצען פערשוויגען, דאגעגען די נעכטיגע ענדעקישע „גאזעטא ווארשאווסקא" ווידמעט דעם אינטערוויאו א לייט־ארטיקעל, אין דעם אינטערוויאו זעהט די ענדעקישע צייטונג א בעווייז אז אלע טענות פון נאציאנאלען לאגער בנוגע די יודען זענען גערעכטע, דער בעסטער סימן איז דאך די ערקלערונג פון אמבאסאדאר ראטשינסקי אז ד יודען לעבט זיך אין פוילען ממש ווי אין א גן עדן, און די ענדעקישע צייטונג בעקלאגט זיך, אז יודען קאן מען קיינמאל נישט צופרידענשטעלען.

„די יודען", — שרייבט די צייטונג — „האבען שטענדיג וועניג די רעכט און פריוויליגיעס, וואס זיי דערהאבערען", אפילו ביים איצטיגען רעזשים וואס בעציהט זיך צו זיי אויף אנ'אופן, וואס איז אונז אלעמען גוט בעקאנט, וואס האט אפילו פון רעגירונגס־לאגער געמאכט א פויליש־יודישען בלאק, זענען זיי אויך נישט צופרידען און נישט געזעטיגט. הגם אין אונזער ווירטשאפט, אין דער אדמיניסטראציע, פרייע פראפעסיעס, פרעסע, ליטעראטור, פאליטיק, געפינען זיי זיך אזש צופיל, הגם יעדע אנדייטונג אויף אנטיסעמיטיזם, ווערט זעהר ענערגיש אונטערדריקט, הגם אויף ד גאסען פון אונזערע שטעט און שטעטלעך מארשירען יודישע אפטיילונגען פון קרינס־צונגרייטקייט, און די יודישע אהן־פראצענטיגע גמלת חסדים קאסעס, וואס קעמפען מיט אונזער ארימען האנטווערקערטום און סוחרטום, בעקומען רעגירונגס־סובסידיעס, האלטען אלץ נאך ווייטער די יודען דאס זייער זיין אין פוילען איז „כמעט אונערטרעגליך".

„די יודען — שרייבט די צייטונג ווייטער — „גיבען זיך אפ א חשבון וועגען די מעגליכקייטען, וואס הערשען איצט פאר זיי אין פוילען, און אויב זיי בעקלאגען זיך, איז עס נאר מיטן ציל, צו דעסינגירען זייערע פוילישע פערפינדעטע און איינשלעפערען די וואכזאמקייט פון די פיל שלימזלדיגע פאליאקען, וואס הגם זיי זעהען, וואס טוט זיך אין לאנד ווילען זיי בעסער צוליב זייער אייגענער רוה און פערזענליכען נוצען, זוכען אין די יודישע אנקלאגעס א בערוהיגונג פון זייער פוילישען געוויסען".

די „אי. ק. צע." ציטירט דעם אינטערוויאו מיט אמבאסאדאר ראטשינסקי, און פעררופענדיג זיך אויף דעם „נאווי רזיעננניק" וואס האט געשריבען אז „עס איז טיף דער תהום" צווישען דעם, וואס עס פרעדיגען אונזערע אמבאסאדארען אין אויסלאנד. און וואס עס ווערט געפרעדיגט אין לאנד", פערענדיגט זי מעלאנכאליש: „עס איז שווער צו בעפרידיגען די אפעטיטען פון אונזערע היימישע „יודישע היטלעראווצעס".

דער נעכטיגער „נאווי דזיעננניק" ווידמעט שוין דעם אינטערוויאו דעם צווייטען ארטיקעל, דער אויטאר שרייבט:

„ווען איך וואלט געווען אויפען ארט פון אמבאסאדאר ראטשינסקי, וואלט איך געענטפערט דעם פארשטעהער פון „רזשואיש קראניקל" פאלגענדעס: „איך פערנעהם זיך דא נישט מיט פארשען די לאגע פון ד יודען אין פוילען. עס אינטערעסירט מיך די פראגע פון אונזערע פאליטישע און ווירטשאפטליכע בעציהונגען מיט ענגלאנד און נישט די יודישע פראגע, אויב אייך אינטערעסירט דער ווירטשאפטליכער גורל פון דער יודישער בעפעלקערונג אין פוילען, ווענדט אייך צו דער רעגירונג אין ווארשע, וועלכע וועט פערארדנען אויסצוארבייטען סטאטיסטישע ראטען וועגען דער שטייער־בעלאסטונג פון דער יודישער בעפעלקערונג, וועגען אנטייל פון יודען אין די קרעדיטען אין די מלוכה בענק, וואס האבען בעהערשט דעם גאנצען קרעדיט אפאראט אין לאנד, דער אנטייל פון די יודען אין רעגירונגס־ליפערונגען דעם אנטייל פון יודען אין דער מלוכה און זעלבסטפערוואלטונגס אדמיניסטראציע, דעם אנטייל פון יודען אלס בעאמטע אין אלע מלוכהשע און קאמונאלע אונטערנעהמונגען, אין אפילו פריוואטע, וואס געפינען זיך אונטער דער רעגירונגס־קאנטראלע.

די רעגירונג וועט אייך ענטפערען צי קעמפט זי אויף אנ'אמת מיט דער האנדעלס־פערמיטלונג, צי מען וויל עס אויף אנ'אמת אונטערדריקען און צי צווינגט מען ווירקליך די יודען צו רוהען צוויי טאג אין דער וואך. מיר דא אין לאנדאן קענען נישט דעם ענין ענטשיידען. מיר זענען נישט אויפען ארט פון געשעהעניש און מיר קענען נישט די ווירטשאפטליכע ווירקליכקייט פון די יודען אין פוילען. איך וועל אייך געבען אייניגע עמפעהלונגס־בריף צו א רייהע פוילישע מיניסטארען. געהט צו זיי און פון זיי וועט איהר אמבעסטען זיך דערוויסען דעם גאנצען אמת".

און ווייטער פיהרט אויס דער אויטאר, אז אויף אמבאסאדאר ראטשינסקי'ס ארט, וואלט ער דעם פארשטייער פון „רזשואיש קראניקל" געגעבען בריף צום פולק. מיעדזשינסקי, פולק. מאואשעווסקי, פולק. סלאוועק, פולק. פריסטאר, מיניסטער זאוואדזקי, מיניסטער רייכמאן, און אנדערע, אין וועלכע ער וואלט זיי געבעטען זיי זאלען אויסארבייטען סטאטיסטישע ראטען, וואס זאלען אויף א קלאהרען אופן פעסטשטעלען וויפיל יודען זענען בעשעפטיגט אלס מלוכה־בעאמטע, אין די מאגיסטראטען, באהנען, פאסט, שפאר־קאסעס, מלוכה־בענק, מאנאפאלען, מלוכה וועלדער, וואיעוואודזטוועס, סטאראסטוועס, פאליציי, מיליטער (געצאהלטע) שפיטאלען, קראנקען קאסעס, מלוכה פאבריקען, קאפאלנעס, הוטעס און בכלל אין אלע אינסטיטוציעס, וואו די מלוכה אדער זעלבסטפערוואלטונג האט עפעס וואס צו זאגען. ער וואלט זיי אויך, געבעטען אויפצוגעבען וויפיל יודען געניסען פון קרעדיטען אין די מלוכה בענק, וויפיל עס שטעלען צו פאר דער מלוכה סחורות און ארבייט, וויפיל יודען עס ווערען אנגענומען אויף די הויכשולען א.א.וו. און דעמאלט ערשט וואלטען די אויסלענדישע יודען געקאנט זיך איבערציינגען אז די אלארמען פון די פוילישע יודען זענען נאר א רעזולטאט דערפון וואס זענען אביסעל צופיל נערוועז.

צי וועט טאקע אויסברעכען

אנ'איטאליעניש־אביסינישע מלחמה?

די פלומרשטע סיבה פון דעם ענטסטען איטאליעניש־אביסינישען קאנפליקט, וואס איז איצט ענטשטאנען, איז געווען א בעוואפענטער איבערפאל פון א גרופע איינגעבוירענע אויף א איטאליענישען קאנסולאט. ביידע צדדים האבען זיך געגענזייטיג בעשולדיגט. די אביסינער האבען ערקלערט, אז מען איז זיי בעפאלען, דאגעגען די איטאליענער האבען פערזיכערט, אז זיי זענען געפאלען א קרבן פון אנ'ארגאנירטען איבערפאל. די געשיכטע איז געשעהען מיט אייניגע וואכען צוריק און זייט דעמאלט האט איטאליען אנגעהויבען צו פערשטארקען איהרע דיפלאמאטישע פארשטעהערשאפט אין אביסיניען גופא מיט פערשטארקטע מיליטערישע כחות.

די אביסינישע רעגירונג, אלס מיטגליד פון דער פעלקער־ליגע, האט זיך דעריבער געווענדעט צו דער דאזיגער אינסטיטוציע מיט פראטעסטען געגען דער פערלעצונג פון דער אביסינישער סובערעניטעט דורך איטאליען. די אטמאספערע איז כסדר געווארען אנגעגליטער ביז עס איז געקומען צו א נייעם צוזאמענשטויס אויף דער גרעניץ פון אביסיניען און די איטאליענישע קאלאניעס אין אפריקא.

די איטאליענישע פרעסע מעלדעט וועגען א מעגליכען אולטימאטום צו אביסיניען און אויב דער אולטימאטום זאל אפגעווארפען ווערען קען קומען צו זעהר ערנסטע געשעהענישען. א איטאליעניש־אביסינישער קריג איז אבער אויך מסוגל ארויסצורופען פערוויקלונגען אין איירופא.

ווי געזאגט איז דער אנפאל אויפ'ן איטאליענישען קאנסולאט בלויז געווען א תירוץ. דער הינטערגרונד פון איצטיגען קאנפליקט איז א גאנץ אנדערער אין טיפערער. איטאליען שטרעבט צו אנ'עקספאנסיע אין אפריקא ווייל דאס פאדערט איהר לעבענס־אינטערעס. דער איבערפלוס פון דער איטאליענישער בעפעלקערונג מוז ערגעץ וואו קאלאניזירט ווערען. איטאליען האט זיך שטענדיג אויסגעצייכענט מיט א שטארקער עמיגראציע, איצט זענען די טויערען פון די אימיגראציע־לענדער געשלאסען און עס מוז דעריבער געפונען ווערען נייע לענדער, וואו דער איבערפלוס פון דער בעפעלקערונג זאל קענען קאלאניזירט ווערען.

נאך אין יאהר 1879 האט איטאליען פערכאפט דעם אפריקאנישען ברעג ביים רויטען ים און זייט דאן האט זיך אנגעהויבען איהר לאנגזאמער אבער זיכערער מארש אויף דער טעריטאריע פון אביסיניען. א ענטשיידענע ראלע האט דא געשפילט דער אפמאך וואס איז אין 1889 געשלאסען געווארען צווישען איטאליען און אביסיניען, לויט וועלכען דער בעגוס (אביסינישער קעניג) האט אנערקענט דעם פראטעקטאראט פון איטאליען און זיך אפגעזאגט פון עריטרעא, א אביסינישע פראווינץ, וואס איטאליען האט פערכאפט. ערשט נאך א רייהע נאע מיליטערישע עקספעדיציעס און דיפלאמאטישע שפיל מצד ענגלאנד, האט איטאליען אין יאהר 1896 געשלאסען א נייעם שלום־אפמאך מיט אביסיניען, לויט וועלכען אביסיניען איז ערקלערט געווארען פאר אומאפהענגיג.

נאכדעם, ווי עס איז אין אביסיניען אבגעשאפט געווארען די שקלאפעריי, איז זי אויפגענומען געווארען אין דער פעלקער־ליגע.

ווי שטארק עס זענען איצט די איטאליענישע אינטערעסען אין אביסיניען, בעווייזט דער פאקט, אז בעת דעם לעצטען בעזוך פון לאוואל'ן אין רוים, ווען עס איז געשלאסען געווארען דער איטאליעניש־פראנצויזישער הסכם, איז דער דאזיגער הסכם טאקע געשלאסען געווארען אויפ'ן יסוד פון גרויסע פראנצויזישע הנחות לטובת איטאליען אין צפון־אפריקא. מוסאליני גיט צו איטאליענס שטעלונג אין אפריקא א גרויסע בעדייטונג און ער האט דעריבער בעשלאסען, זעהט אויס, איצט צו פערווירקליכען די אלטע איטאליענישע שטרעבונגען בנוגע אביסיניען.

די מאביליזאציע פון די איטאליענישע דיוויזיעס קענען אבער נישט בעטראכט ווערען נאר ווי א ענין, וואס אינטערעסירט איטאליען און אביסיניען. צופיל זענען אין אביסיניען אנגאזשירט אויך אנדערע אייראפעאישע מלוכות. בעזונדערס ענגלאנד און פראנקרייך. אז זיי זאלען גלייכגילטיג זיך צוקוקען צום איטאליענישען מארש אין אביסיניען. דאס הייסט אבער נישט, אז די דאזיגע מלוכות וועלען קומען צו הילף אביסיניען. פראנקרייך און ענגלאנד וועלען מסתמא אונטערנעהמען ענערגישע דיפלאמאטישע שריט בכדי אויסצומיידען א קאנפליקט ביי א עווענטועלער מלחמה.

די לאגע איז נאך מעהר קאמפליצירט צוליב דעם, וואס אביסיניען איז א מיטגליד פון דער פעלקער־ליגע. צי וועט זי זיך אפיציעל אריינמישען אין קאנפליקט? דעם פעלקער־בונד איז געלונגען אפצוהיטען פון ערנסטע צוזאמענשטויסען, אבער פון דער אנדערער זייט האט זי נישט געקענט אפהיטען פון די יאפאניש־כינעזישע מלחמה און נאך איצט קומט פאר א מלחמה צווישען באליוויע און פאראגוויי.

נאך דעם רוימישען הסכם צווישען מוסאליני און לאוואל'ן, איז די איטאליענישע פאזיציע אין אפריקא אזוי שטארק, אז זי קען רעכענען אויף דער אדורכפיהרונג פון איהר פראגראם, פערשטעהט זיך אין געוויסע ראהמען, נישט אנטקעגענדיג אויף קיין ווידערשטאנד מצד די מלוכות, וואס זענען אויך פעראינטערעסירט אין אביסיניען. עס הערשט טאקע איז פאריז און לאנדאן און גאנץ זיכער אויך אין רוים די איבערציינגונג, אז איטאליען וועט מיט איהר ענערגישער שטעלונג דערגרייכען געוויסע טעריטאריאלע דערראבערונגען און מאראלישע ערפאלגען איז אביסיניען און דער אביסינישער קעניג וועט פשוט מוזען אנערקענען די אייביגע גוטווענדיגקייט, אז דער שוואכער מוז אנטלויפען פארן שטארקערען.

די ציוניסטישע לעזונג פאר די דייטשע יודען

באלד ווי ס'איז אויסגעבראכען די יודישע טראגעדיע אין דייטשלאנד, האט פראפעסאר ח. ווייצמאן ארויסגעלאזט דעם לאזונג אז די פראבלעם פון די דייטשע יודען דארף בעקומען א ציוניסטישע לעזונג.

דעמאלט האבען מיר בתמימות געפרעגט: ווי קען עס געמאלט זיין א ציוניסטישע לעזונג? אז סך הכל וועט דאך א קלייגער פראצענט פון די דייטשע יודען ארויסוואנדערען פון לאנד, די איבעריגע וועלען מוזען בלייבען אין היטלערס גלות, און בלויז א טייל פון די ארויסגעוואנדערטע וועלען קענען אריין אין ארץ ישראל, — היינט וואס איז דא שייך א ציוניסטישע לעזונג?

אויסגעלאזען האט זיך אז אונזער חשבון האט געשטימט, אבער נישט אונזער געדאנק. פון די 600 טויזענט יודען אין דייטשלאנד האבען טאקע בלויז 60 טויזענט (10 פראצענט) עוקר געווען פון לאנד, און פון די 60 טויזענט פליטים האבען בלויז 20 טויזענט (33 פראצענט) זיך בעזעצט אין ארץ־ישראל. גענויער קען מען זאגען, אז אנ'ערך 3 פראצענט פון די דייטשע יודען האבען זיך ביז איצט בעזעצט אין ארץ ישראל אין משך פון די לעצטע צוויי יאהר,

דאס איז נישט קיין סך, און דאך איז די לעזונג פון דער פראבלעם א ציוניסטישע.

דאס דערמאנט אונז א מעשה פון חומש. ווען דער „אספסוף" האט געפאדערט פלייש, האט משה געטענהט צו גאט: „סטייטש, דאס פאלק בעטרעפט דאך 600 טויזענט מאן (גענוי ווי די איצטיגע צאהל אין דייטשלאנד!..) ווי קען מען זיי אנזעטיגען מיט פלייש!" דער סוף איז געווען, אז געגעסען פלייש האט מען טאקע בלויז איין טאג, די ווייטערדיגע יאהרען האט מען געמוזט אויסקומען מיט יענעם „לחם הקלוקל", דעם מן, אבער די פראבלעם פון פלייש איז געלעזט געווארען...

גראד די לעצטע צוויי יאהר האבען אונז בעשיינפערלעך בעוויזען דעם מהות פון דער ציוניסטישער לעזונג פאר דער יודישער פראבלעם בכלל און פאר דער דייטש־יודישער בפרט. פאר די דאזיגע צוויי יאהר האט אנ'ערך 150 טויזענט יודען זיך בעזעצט אין ארץ ישראל. דאס בעטרעפט סך הכל איין פראצענט פונם גאנצען יודישען פאלק. ווען מען זאל רעכענען מיטן זעלביגען טעמפ אריבערפיהרען אלע יודען קיין ארץ ישראל, צוזאמען מיטן צוואוקס, אויב דאס זאל מעגליך זיין, וואלט גערדארפט דויערען מסתם אריבער 300 יאהר, — א צו פאמעדיגע גאולה, פונדעסטוועגען, אויב מיר זאלען זיך צוהערען צום מעכטיגען רעזאנאנס, וואס די עליה האט ארויסגערופען, אינם גאנצען פאלק און אויך ביי אנדערע פעלקער, בעקומען מיר די פארשטעלונג פון א גראנדיעזען היסטאריש־נאציאנאלען ווערק, וואס אזוינס איז נישט געווען אין משך פון די 2 טויזענט יאהר נאכן חורבן, וואס גלייכט זיך אויס אין זיין פעולה און רושם צו דער ריזיגער מיליאנען עמיגראציע קיין אמעריקע, און שטייגט איהר נאך איבער מיט דער צילבעוואוסטקייט און ארגאניזירטער פלאנמעסיגקייט.

דאס לעבען לערנט אונז צו פערשטעהען דעם בעטייט פון דער ציוניסטישער לעזונג אנדערש, ווי ס'האבען עס פערשטאנען פריינט און פיינט. ס'ווערען נישט געלעזט די אינדיווידועלע צרות פון די מיליאנען יודען, ס'ווערט אויך נישט געלעזט די צרה פון דער גייסטיגער יודישקייט, ס'ווערט אבער געשאפען א יודישער מלוכה'ארטיגער ישוב (נאציאנאלע היים), וואס שטראהלט אויס פון זיך טרייסט, דערמוטיגונג, האפענונג, בערוהיגונג, בעגייסטערונג, ברידערליכע דערנעהנטערונג, נאציאנאלע דערהויבונג צווישען יודען אין אלע לענדער פון דער גאנצער וועלט.

די מלוכה'ארטיגקייט פונ'ם ישוב איז נישט קיין פראזע, נאר א שטיק לעבען. ס'גייט נישט מכוח א קרוין מיט א טראן מיט א צעפטער. ס'שמידט זיך אבער אנ'אייגענע עקאנאמיק מיט אנ'עקספארט און אימפארט, מיט א נאטירליכער געצוואונגענער פערבינדונג מיט אנדערע לענדער, ווי למשל' מיט פוילען און אפילו אויך מיט דער פערשאלטענער באיקאטירטער דייטשלאנד! אפילו מיט אנ'אייגענעם יודישען האנדעלס־פלאט, וואס וואקסט אין אונזערע אויגען.

ס'קומט אונז אויס בעקעמפען דעם צו שטארקען רעזאנאנס, וואס דאס ציוניסטישע ווערק בעקומט ביים יודישען פאלק, די צו גרויסע האפענונגען, וואס מיר לייגען ארויף אויף ארץ־ישראל, פערוואהרלאזונג דיג דערפיי אונזערע בלוטיגסטע אינטערעסען אין די אלטע היימען. און מיר האלטען, אז ס'איז א הייליגער חוב אויף איטליכען יודען, וואס קען בלייבען נישט פער'שיכור'ט פון שמחה און נצחון, אז ער זאל גוט אפהיטען זיין איצטיגע פאזיציע און, העלפענדיג בויען די נאציאנאלע היים, אויף קיין רגע נישט פערגעסען די אלטע היים, אין וועלכער ער מוז בלייבען פעסט פערווארצעלט.

מ'קען דאך אבער נישט לייקענען, אז ארץ־ישראל איז עפעס מעהר, ווי א ישוב פאר דער צאהל [illegible] בעוואוינען איהר, נאר איז אנ'אייגענארטיגער היסטארישער פאקטאר פארן גאנצען יודישען פאלק, וועלכער בויט דעמראזיגען בנין ציגעל צו ציגעל און פיהלט אינסטינקטיוו, אז דארט וועט זיין עפעס א מין פיזישע, צי גייסטיגע, צי גאר מיסטישע פעסטונג פאר יודען — אין א געוויסען זינען איז עס שוין איצט.

דאס איז, מיט אלע שאטענזייטען, מיט אלע אונזערע פרעטענזיעס — די ציוניסטישע לעזונג.

די צייט וועט נארמירען די פערהעלטענישען צווישען ציון און גלות. דאס לעבען וועט מסתם אויסגלייכען איצטיגע מיספערשטענדנישען און אויפקלערען פערשידענע אומקלארקייטען. שוין איצט, ביי די ערשטע פראקטישע טריט, זעהען מיר דעם געוואלדיגען מהלך וואס די בעוועגונג האט געמאכט זינט הערצל'ס איניציאטיוו; מיר זעהען ווי די, וואס שווערען ביי הערצלס פאהן, שטייען ווייט פון רודער און קענען זיך נישט דערשלאגען צו דער מאכט, און ס'איז נאך א גרויסער ספק, צי זייער פאהן איז טאקע אנ'עכטע הערצליאנישע. אט האט דאך הערצל נישט געוואוסט פון קיין ציוניסטישער קולטור, וועלכע איז איצט געווארען כמעט די הויפט־אקס אין דער בעוועגונג, ווער ווייס, וועלכע שינוים ס'וועלען נאך פארקומען אינ'ם דאזיגען פרט און אין פערשידענע אנדערע פרטים.

אבער אז די צוויי ווערטער „ציוניסטישע לעזונג" פארען זיך צוזאמען און קענען זיין פרוכפערדיג, דאס איז שוין קיין ספק נישט. ציוניזם גיט אנ'אייגענארטיגע לעזונג פאר אלע יודען און בפרט נאך פאר די יודען פון דייטשלאנד, וועמען דער גאנצער פאלק האט, צוליב דער שארפקייט פון זייער פיין, געגעבען אזא גרויסען קרבן, צווינגענדיג א פופצעהן טויזענט יודען אין אנדערע לענדער, צו פרעגלען זיך ווייטער אין זייערע שרעקליכע יסורים, כדי צו געבען א פלאץ פאר דייטשע עולים. זיי, די דייטשע יודען, מוזען בלייבען אין גלות, ווי אלע איבעריגע יודען, אבער דער רעצעפט פון דער „ציוניסטישער לעזונג" וועט אויף זיי ווירקען מיט א שטארקען כוח, ווי זיי האבען זיך פריהער געקענט פארשטעלען.

ס'איז אמת, וואס ווייצמאן האט דעמאלט געזאגט, מיר זעהען עס איצט בחוש. 40 טויזענט יודען זענען אריבערגעווארפען געווארען פון איין גלות אין אנדערען, בלויז פאר 20 טויזענט, וואס זענען געקומען קיין א"י, איז די פראבלעם געלעזט. און די פעולה פון „גייסטיגען צענטער" איז, דוכט זיך, אין דייטשלאנד נאך שטארקער, ווי אין אונזערע מקומות.

פ. ס.

איז קולטור א ציל פאר זיך אליין?

פון ש. ניגער

וואָלט נישט געווען בעסער, ווען עס זאָל זיין כאָטש איין לאַנד אויף דער וועלט, כאָטש איין יודישער ישוב וואו ס איז נישטאָ קיין שפּראַכען־פראַגע, און קיין קאַמף צווישן העבּרעאיסטען און יודישיסטען? וואָס האָבן מיר פונם קאַמף? א צעברעקלונג פון די כּוחות, וואָס זענען אַזוי אויך קליין א פערפרעמדונג צווישען אייגענע. ערשט דאָ נישט לאַנג נאָך זענען יודישע און העבּרעאישע שרייבער, יודישע און העבּרעאישע לעזער, געווען איין משפּחה. עס איז גאָר נישט געווען אַזאַ זאַך, ווי א בּאַזונדער העבּרעאישע און א בּאַזונדער יודישע ליטעראַטור, שיר נישט יעדער, וואָס האָט געהאַט א פּען אין האַנט, האָט געשריבּען אי העבּרעאיש, אי יודיש. איינער — מעהר העבּרעאיש, אַנ'אַנדער — מעהר יודיש. צוויי שפּראַכען, — און איין ליטעראַטור, ווי דער פערשטאָרבּענער בּעל־מחשבות, האָט זיך אויסגעדריקט. און לעזער זענען אויך געווען א סך, וואָס האָבּען געליינט, אי העבּרעאיש, אי יודיש. נישט קענען קיין לשון־קודש איז געווען א סימן פון עם־הארצות. און נאָר נאַרישע בּעל־גאווה'ס האָבּען זיך געשעמט מיט יודיש... אַזוי איז עס געווען ערשט דאָ נישט לאַנג. ווי אַלע געדענקען נאָך די צייט, ווען עס איז געווען אַזוי. מיר אַלע געדענקען נאָך, ווען אַפילו דאָקטאָר יוסף קלויזנער האָט „איינגעריכט זיין פּען" — און געשריבּען מאַמע־לשון... א יוד, וואָס וויל שרייבּען פאַר יודען, האָט געמוזט שרייבּען יודיש. דאָס האָבּען אַפילו ציוניסטען, אַפילו העבּרעאיסטען, געמוזט צוגעבּען. און דער זעלבּיגער (ציוניסטיש־העבּרעאיסטישער) פערלאַג „אחיאָסף" וואָס האָט ארויסגעגעבּען „השלח" האָט אויך געגרינדעט דעם „יוד", א וואָכענבּלאַט, וואו עס האָט דעבּיוטירט שלום אַש, בּעל מחשבות, וואו עס האָבּען מיטגעאַרבּייט נישט נאָר מענדעלע, שלום עליכם און פּרץ, אויך אַבּרהם רייזען, ה. ד. נאָמבּערג, — און ווער נישט?

עס איז געווען א זעלבּסטפערשטענדליכקייט, אַז צופרידענשטעלען די קולטורעלע בּעדערפעניסען פונם יודישען פאָלקס־מענשען איז אַנדערש נישט מעגליך סיידען מען בּענוצט בּיידע שפּראַכען. מען איז געוואוינט געווען דערצו נאָך פון די אַמאָליגע צייטען און דערהויבּט פון דער השכּלה־צייט, ווען דער זעלבּער אַלעקסאַנדער צעדערבּוים, וועלכער האָט רעדאַקטירט און ארויסגעגעבּען „המליץ" איז געווען אויך דער גרינדער פון דער יודישער פּרעסע („קול מבשר", „יודישעס פאָלקסבּלאַט").

האָט העבּרעאיש געליטען דערפון וואָס יודיש האָט זיך ענטוויקעלט? האָט יודיש מורא געהאַט פאַר דער קאָנקורענץ פון העבּרעאיש? מען האָט גע־הערט צו איין משפּחה, מען איז געזעסען בּיי איין טיש, — האָט מען זיך אַמאָל צעוואָרטעלט. איינער האָט דעם אַנדערען א שטופּ געטון מיטן עלענבּויגען — און עס האָבּען נישט געפעהלט קיין צונע־מענישען, מען האָט זיך נישט געקאַרגט קיין שטעכ־ווערטלעך, אָבּער מען זאָל איינע פון די אַנדערע נישט וועלען וויסען? מען זאָל איינגאַנצען אָפּגע־פרעמדט ווערען איינער פון די אַנדערע? דאָס איז געוואָרען ערשט אין דער לעצטער צייט, — און דאָס איז אַנ'אומגליק סיי פאַר העבּרעאיש, סיי פאַר יודיש.

דערפון מען זיך פונ'ם אומגליק ראַטעווען, — און נישט איינער פון אונז וואָלט וועלען, דעריבּער, אָפּשוואַכען, אַנשטאַט צו פערטיפען, דעם קאָנפליקט צווישען דער העבּרעאישער און יודישער מחנה. נישט איינער פון אונז וואָלט וועלען, אויבּ נישט אומקעהרען זיך צוריק צו דער אידיליע פון א צוויי־שפּראַכיגער ליטעראַטור, איז ווינציגסטענס, אויפהערען צו שפּילען די נאַרישע און פאַלשע מעלאָדראַמע וואו אַמאָל איז יודיש די צדקנית און העבּרעאיש די מרשעת און אַמאָל פערקעהרט. מען מוז דאָך סוף כּל סוף, בּענעהמען, אַז ס'איז א טיף דראַמאַטישער דיאַלאָג, אָט דער היסטאָרישער דיאַלאָג צווישען העבּרעאיש און יודיש, און אַז אונזער אַלעמענס חוב איז צו זעהן אַז די דראַמע זאָל נישט ווערען קיין טראַגעדיע.

פיהלען מיר אַלע אָט דעם חוב אונזערען? ניין. פון בּיידע זייטען מעלאָדראַמאַטעוועט מען, און מען פערגעסט, אַז מען קאָן זיך חלילה אויסריכטען א שלעכטען און בּיטערען סוף. מען פערגעסט, אַז ווע־לען אויסשניידען די צונג, בּיי א פאָלק, איז פּונקט אַזוי געפעהרליך, ווי וועלען בּיי איהם צונעהמען דעם זכרון.

מוזען זיך אַריינמישען די, וועלכע פיהלען דעם דראַמאַטיזם פון דער לאַגע. זיי טאָרען זיך נישט פערלאָזען אויף דעם פייער פון דער מחלוקת, אַז ער וועט אַליין פון זיך אויסגעלאָשען ווערען. עס זע־נען דאָ גענוג בּעלנים אויף צו צעבּלאָזען דעם פייער.

אין דעם איצטיגען מאָמענט ווערט דער פייער צעבּלאָזען פון העבּרעאיסטישע פאַנאַטיקער אין פּאַלעסטינע.

וואָלטען זיי בּלויז איגנאָרירט יודיש, וואָלט עס אויך געווען א גרויסע זינד. א זינד קעגען דעם יודישען קולטור־לעבּען אין פּאַלעסטינע, נישט נאָר קעגען גלות אַליין, א זינד קעגען דער ניי־העבּרעאישער קולטור. זי האָט א סך וואָס צו נעהמען בּיי דער קולטור־ספערע פון יודיש, זי טאָר נישט אָפּגעריסען ווערען פון אָט דעם לעבּעדיגען קוואַל, זי וועט ליידען דערפון, זי וועט אפשר נאָר בּלייבּען הענגען אין דער לופטען, אָהן טיפע וואָרצלען אינ'ם יודישען פאָלקס־בּאָדען. וואָלט דעריבּער, נאָר מבטל זיין יודיש און די יודישע ליטעראַטור און נישט בּעקענען מיט זיי דעם יונגען דור, נישט אַריינפיהרען זיי אין די שולען, און די בּיבּליאָטעקען, — געווען שוין א געפאַהר פאַר דער גייסטיגער ענטוויקלונג פון דעם נייעם יודישען ישוב אין פּאַלעסטינע, אָבּער מיט בּטול אַליין בּענוגענט מען זיך נישט. מען בּעקעמפט יודיש, מען דערנידעריגט אַלץ, וואָס האָט צו טון מיט אונזער פאָלקס־שפּראַך, מען פערשעהמט עס, מען איז עס מבזה, מען זוכט עס אויסצוראָטען, אויסצורייסען מיטן וואָרצעל.

נישט נאָר רעכענט מען זיך נישט מיט די בּרייטער־פערשטאַנענע בּעדערפעניסען פון דער יודישער דערציהונג. מען לאָזט די דערוואַקסענע אָהן גייסטיגער שפּייז. צעהנדליגער טויזענטער מענער און פרויען מוזען זיך בּעגעהען אָהן א צייטונג, וואָס זיי זאָלען קאָנען פערשטעהען. מען „לאָזט" זיי ליינען די אַמעריקאַנער, די פּוילישע יודישע פּרעסע, — מען לאָזט זיי דערוויסען זיך נייעס, ווען זיי זענען שוין מעהר קיין נייעס נישט. מען גיט זיי נישט קיין מעגליכקייט צו ליינען א פּאַלעסטינער צייטונג אויף יודיש. מען לאָזט קיין יודישע צייטשריפט נישט דרוקען אין פּאַלעסטינע.

אין פּאַלעסטינע קומען אַריין איצט טויזענטער און טויזענטער יודען פון פּוילען, פון אַנדערע לענדער — און מען לאָזט זיי נישט האָבּען קיין אָרטיגע צייטונג אויף דער שפּראַך, צו וועלכער זיי זענען געוואוינט און אָהן וועלכער זיי וועלען זיך יאָהרען נישט קאָנען בּעגעהען, מעג דער העבּרעאיזם זיך ווי שנעל פערשפּרייטען. איז עס נאַטירליך? איז עס נאָרמאַל? און — איז מעגליך, אַז דאָס זאָל אַרויסרופען קיין ווידערשטאַנד.

איך האָבּ דערמאָהנט די פּרעסע. אָבּער נישט נאָר וועגען איהר אַליין רעדט זיך. פאַר א היינטיגען יודען זענען טעאַטער, קינאָ, עפענטליכע פערזאַמלונגען פּונקט אַזוי נויטיג, ווי צייטונגען, וועלכע זענען איהם פערשטענדליך. און אויבּ מען לאָזט איהם זיי נישט האָבּען, אויבּ מען דערווייטערט איהם פון זיי אויף א קינסטליכען אופן, הייסט עס, אַז מען לאָזט איהם קולטורעל נישט אויסלעבּען זיך, אַז מען לאָזט נישט בּעפרידיגען זיינע עלעמענטאַרסטע געזעלשאַפטליכע בּעדערפעניסען. איז עס א יושר? און — איז עס מעגליך?

מען מוז עס, זאָגט מען, טון, ווייל אויבּ נישט, וועט העבּרעאיש, די הערשאַפט פון העבּרעאיש זיין אין געפאַהר. וויל איך זיך נישט אַריינלאָזען אין חקירות, צי דאָס איז ריכטיג אָדער נישט. לאָמיר זאָגען, אַז עס איז ריכטיג. דעריבּער איז וואָס? מעג מען מקריב זיין די אינטערעסען פון לעבּעדיגע מענשען צוליבּ דער הערשאַפט פון א געוויסער אידעאָלאָגיע? איז קולטור דאָס ציל און דער מענש — נאָר א מיטעל צום ציל? איז טאַקע דער מענש צוליבּ'ן שבּת און נישט שבּת צוליבּ דעם מענשען.

איך האַלט, אַז אין ארץ־ישראל איז דאָ איצט וויכטיגערע אַרבּייט, ווי פיהרען מחלוקת. און אין „גלות" זענען אויך דאָ וויכטיגערע זאַכען. אָבּער טאַקע דערפאַר מוז אויפהערען די „פּרינציפּענרייטעריי" און דער פאַנאַטיזם בּנוגע צו אונזערע שפּראַכען. עס מוז געפינען ווערען אַנ'אויסוועג, אַן אויסגלייך און נאָר בּיידע צדדים קאָנען איהם געפינען, אויבּ זיי וועלען איהם זוכען.

נפתלי הערץ אימבער

פערזענליכע עראינערונגען וועגען דעם מחבר פון „התקוה" צו זיין 25־טען יאָהרצייט

פון מ. דאנצים

מיינע לאַנגע שמועסען מיט אימבּערן. זיין גאַנץ לעבּען האָט ער מיט מיר דורכגעשפּאַנט אין די שמועסען מיטגענומען מיט זיך אויף זיינע אַוואַנטוריסטישע רייזעס איבּער גאַליציע, רומעניע. איך האָבּ מיט איהם אין די דאָזיגע שמועסען דורכגעמאַכט זיין לעבּען אין ארץ־ישראל, זיינע וואַנדערונגען — יאָהרען אין לאָנדאָן, דערנאָך אַמעריקע, וואַנדערונגען איבּער דער לענג און בּרייט פון לאַנד יאָהרען אין קאַליפאָרניע, שיקאַגאָ, פילאַדעלפיע. איין צענטער איז אָבּער שטענדיג געשטאַנען — ארץ־ישראל.

און עס איז געווען וואונדערליך, כּמעט אומגלויבּליך צו הערען דעם פערליבּטען ציטער אין זיין הייזעריג טרוקען־פערטרונקען קול, מיט וועלכען ער האָט אַרויסגעזאָגט די ווערטער א־ר־ץ י־ש־ר־א־ל.

ער האָט געצערטעלט דעם נאָמען, ווי דאָס וואָלט געווען דער נאָמען פון א געליבּטער. ער דער ציניקער, וואָס האָט געהאַט פערלאַכונג און סאַרקאַזם פאַר אַלץ און אַלעמען; ער, וואָס האָט גערעדט מיט בּיטול און שפּאָט וועגען „גדולים" און זייערע שאַפונגען, צי זיי זענען געווען פיהרער פון בּעוועגונגען אָדער שאַפער פון וויכטיגע ווערק.

ווען אונזער שמועס האָט זיך פערקירעוועט אויף א בּעוואוסטער פערזענליכקייט, א טוער וועמעס נאָמען איז געווען אויף אַלעמענס ליפען, א טריבּון, וואָס האָט געלאָזט הערען זיין שרייענדיג קול פון אַלערליי בּימות, האָבּען זיינע דינע ליפּען זיך פערצויגען אין א מין פערשלענגעלטען מעסער־שניט, דאָס פּנים האָט זיך איבּערגעקרימט אין א חוזק־גרימאַסע און ער האָט אַרויסגעזייט דורך די ציינער:

— אָה, מר. מ.? איך קען איהם דעם פּלאַפּלער! ...א בּלאַפער, א פּלוידערזאַק... יאַגט זיך נאָך בּראַוואָ־פּאַטשערייען, ווי א קאָקעטקע, נאָך מענער...

דאָס זענען געווען די מילדסטע ווערטער, וואָס זענען געקומען פון זיין מויל. וואָרים אָפט פלעגט טרעפען, אַז זיינע עפּיטעטען אויף דעם חשבון פון דער פּאָפּולערער פערזענליכקייט זענען געווען אַזעלכע, וואָס נאָר די ווענט פון א שענק האָבּען זיי געקענט הערען.

אימבּער האָט פערמאָגט א חלף'דיגע צונג, און בּענעצט האָט ער זי נאָר נישט אין בּראָנפען, נאָר אויך אין וויטריאָל.

און געקומען איז עס פון דעם, וואָס ער איז געווען דער אמתער דיכטער. נישט נאָר אין לידער, נאָר אויך אין לעבּען, ווי יעדער אמתער דיכטער, איז ער געווען סענסיטיוו, ווי אַנ'אָנגעצויגענע פידעל; און ווי יעדער אמתער דיכטער איז ער געווען עמפּפינדליך בּיז צו די דינסטע דינקייטען צו יעדען פאַלשען קלאַנג, צו יעדער געמאַכטער פּאָזע, צו יעדען אַקטיאָרישען אָנשטעל.

און ער האָט רעאַגירט אויף דעם גאַליג־שניידענדיג, געגעבּען פרייען, אומגעצוימטען מוטיגען אויסדרוק צו דעם סאַרקאַזם, וואָס ער האָט אין זיך געטראָגען. און נישט נאָר פריי, אָפען און מוטיג האָט ער עס געטון, נאָר אויך בּילדליך, בּענגאַליש־פּאַרבּיג, ווי נאָר א גאָט־געבּענשטער סאַטיריקער קאָן עס בּעווייזען.

און ווען מען האָט בּיי איהם געפרעגט צי ער האָט געליינט דעם בּוך פון דעם און יענעם שרייבּער, וואָס האָט צוגעצויגען אויפמערקזאַמקייט אין ליטעראַרישע קרייזען, האָט ער געגעבּען אַנ'ענטפער וואָס איז געוואָרען קלאַסיש:

— אימבּער ליינט נישט קיין בּיכער, אימבּער שרייבּט בּיכער...

איז עס געווען נישט מעהר ווי א געפליגעלט וואָרט, דער קוואַל פון דיכטונג האָט געשלאָגען בּיי איהם פריש און לויטער נאָר אויף יענער זייט ים. די פּאָר שאַפונגען זיינע אויף דער אַמעריקאַנער ערד זענען אַרויסגעקומען בּלייך און בּלוטלאָז, ווי אַנ,עקזאָטיש ־איבּערגעפּלאַנצטע פּלאַנץ. אין דעם שטויבּ און שוים האָט די שכינה זיך פון איהם אָפּגעטון, דאָ האָט ער פערבּראַכט אין די קאַפע־הייזער און רומענישע שענקען, אומגעבּלאָנקעט אַן אויסטערלישער מיט דעם אויסזעהן פון א אינדישען אַסקעט, וואָס איז אַריינגעפאַלען אין דער בּויערי. ער פלעגט זיך אַרויסלאָזען איבּער די גאַסען און געסלעך פון דער איסט־סייד, און ווען ער האָט בּעגעגענט א בּעקאַנטען איז זיין ערשטע ווענדונג געווען:

— געהען מיר אַריין אין סאַלאָן מאַכען א שנאַפּס?

אויבּ יענער האָט נישט געהאַט קיין חשק צו מאַכען א שנאַפּס האָט ער איהם נישט אָפּגעלאָזען בּיז ער האָט געקראָגען פון איהם א מטבּע...

און יעדען האָט ער בּעגריסט מיט „דו". קיין „איהר" האָט ער פאַר קיינעם נישט געהאַט.

און א שוים האָט זיך בּעוויזען אויף זיינע ליפּען ווען מען האָט איהם בּעגריסט אַלס דער „בּעל התקוה" אָדער דערמאָהנט איהם אין דער התקוה.

ער האָט זיך געפיהלט פּרינצליך־שטאָלץ וואָס דער גורל האָט איהם אויסגעקליבּען צו ווערען דער בּעשאַפער פון דעם ציוניסטישען הימן.

איך דערמאָן זיך אין א פייערונג פון ציוניסטען. ער איז אַריינגעקומען שפּעט אין דער נאַכט, און מען האָט איהם אַרויפגעפיהרט אויף דער בּימה, ער איז געווען אַבּיסעל פערשנאַשקעט און געבּליבּען שטעהן א שווייגענדיגער. מען האָט איהם אַפּלאָדירט ער איז געשטאַנען מיט זיינע צעפּאַטעלט צעפּלאַטערטע לאָקען, און בּעטראַכט דעם עולם. דאָס אַשיג־טונקעלע פּנים איז בּיסלעכווייז פערענדערט געוואָרען, און א פאַרבּ האָט גענומען שפּילען אין די איינגעצויגענע בּאַקען, די האַלבּ־פערגלעזטע אויגען האָבּען אויפגעבּליצט, איז ער אַזוי געשטאַנען א שווייגענדיגער בּעטראַכט די יונגעלייט, מיידלעך די עלטערע, וואָס האָבּען איהם אויפגענומען ווי דעם נאַציאָנאַלען פּאָעט. זיין בּיינערדיגער גוף האָט ווי איינגעזאַפּט אין זיך די קלאַנגען פון זיין פּשוט אומגעהובּעלט, שוואונגלאָז ליד, וואָס איז עפּעס דורך א מיסטעריעזען שפּיל פון געשיכטע געוואָרען דאָס האָפענונגס־געזאַנג פון א פאָלק, ער האָט דערנאָך געהאַלטען א קורצע רעדע, פערכלינעט זיך מיט די אייגענע ווערטער און אַרונטער פון דער בּימה א טיף־גערירטער.

איז ער געווען זעהר שטאָלץ מיט זיין אויסדערוועלטקייט אַלס דער נאַציאָנאַלער דיכטער. איהם האָט אָבּער וועה געטון וואָס צוליבּ אָט דעם איינציגען ליד זיינעם האָט מען פערגעסען אין זיינע אַנדערע שאַפונגען. מען האָט פערגעסען אין אימבּער דעם דיכטער פון „בּרקאי"; מען האָט פערגעסען אין אימבּער דעם זינגער פון „ווין און ווייבּ", דעם אויפלעבּער פון דער עמנואל הרומי־טראַדיציע אין דער העבּרעאישער ליטעראַטור.

די „התקוה" האָט פערשטעלט ווי א טורעם די לידער וואָס ער האָט בּעטראַכט פאַר מעהר פּאָעטיש און אין וועלכע זיין קינסטלערישע פערזענליכקייט איז צום קלאָרסטען אַרויסגעטראָטען.

דעם איינציגען וואָס ער האָט דערמאָנט מיט א מין תּפילה אויף זיינע ליפּען איז געווען הערצל.

— ער, זעהט איהר, — האָט ער מיר פערזיכערט, — האָט געהאַט אין זיך דאָס בּלוט פון דוד המלך... יאָ...

אָבּער, ווי געזאָגט, איז ארץ ישראל געווען בּיי איהם דער ליכט־פּונקט פון אַלץ, דער פייער־רינג, אַרום וועלכען אַלע זיינע בּענקענישען און חלומות האָבּען זיך געקנוילט.

האָט ער מיט מיר לאַנג און א סך גערעדט וועגען זיין לעבּען אין ארץ־ישראל. דערציילט מיר פון די ערשטע טריט פון ישוב, וואָס זיינע אויגען האָבּען געזעהען. געמאָלען פאַר מיר די אַלטע ירושלים, די ירושלים פון חלוקה, איהר געזונקענקייט, און געפאַלענקייט. אויך די ירושלים פון ווייטען אַמאָל, ווען זי האָט דערהויבּען זיך איבּער איהרע בּערג, אין איהר גאַנצער פערגאַנגענער פּראַכט, ירושלים די פערפישופטע, ווי זיין פאַנטאַזיע האָט זי געמאָלען און גייסטיג אויג האָט געזעהען; און וועגען ירושלים פון מאָרגען ווי ער האָט זי אַן זיינע לידער בּעזונגען.

און גערעדט האָט ער אויך פון זיינע יאָהרען אין לאָנדאָן, פון זיין פריינטשאַפט מיט ישראל זאַנגוויל, ער האָט זיך גוטמוטיג געוויצעלט וואָס זאַנגוויל האָט איהם אָנגעטון די שנאָרער־קרויז אויפ'ן קאָפּ.

* * *

— א שנאָרער איז מיאוס, — האָט ער מיר געזאָגט, — א קעניג פון שנאָרערס איז אָבּער א קעניג; יאָ, דער שנאָרער פערשווינדט — דער קעניג בּלייבּט...

געלעבּט האָט ער צווישען רומענישע יודען. אָבּער געשטאָרבּען איז ער צווישען זיינע גאַליציאַנער לאַנדסלייט, די גאַליציאַנער יודען האָבּען געהאַט זייער אייגענעם שפּיטאָל, הר־המוריה. איז ער דאָרטען געלעגען א פּאָר וואָכען און שוין מעהר פון בּעט נישט אַרונטער.

איך בּין עטליכע מאָל איהם געקומען זעהען אין שפּיטאָל, האָבּ איך שטענדיג געטראָפען בּיי זיין בּעטעל א יונגע, חנעוודיגע „שוועסטער" אַנ אַדעסער מיידעל.

— זי טרעט נישט אָפּ פון מיר טאָג און נאַכט, — האָט ער א זאָג געטון צו מיר מיט א שטאָלצען שמייכעל און זי בּעטראַכט מיט פערליבּטע אויגען, — זי פערזיסט מיר מיינע לעצטע טעג... — האָט ער צוגעגעבּען.

ער האָט שוין קוים גערעדט און דער טויט האָט שוין געהויערט איבּער זיין פערשפּיצט־פערבּלויטער נאָז, דער פּאָעט אין איהם האָט אָבּער נאָך געפלעמעלט, געפלעמעלט דורך די פערליבּטע אויגען, וואָס ער האָט אָנגעשטעלט אויף דער שעהנער מיידעל, וואָס איז געשטאַנען אין א זייט, אין איהר ווייסען קלייד, אין הויבּ, געבּליהט מיט איהר פולער צייטיגקייט, און מיט יעדען ריהר אַרויסגעזונגען יוגענט און לעבּען.

אין איינעם פון זיינע לידער בּעט ער זיך: ווען דער טאָג פון דערלייזונג וועט שלאָגען בּרענגט מיינע בּיינער אין לאַנד פון די אָבות. זאָלען מיינע בּיינער איינזאַפּען אין זיך דעם זאַפט פון איהר ערד.

ער ליגט אָבּער ערגעץ אויף א בּית עולם אין ניו־יאָרק.

בּיי אַנדערע פעלקער וואָלטען פּילגרימען געקומען אויפן בּית עולם יעדען יאָהרצייט און געלייגט בּלומען אויף זיין קבר.

בּיי אונז ווייסט מען אַפילו נישט וואו זיינע בּיינער רוהען, און דער וועג צו זיין קבר איז שוין לאַנג פערוואַקסען.

געשיכטע פון יודען אין לאדז

באלוט — אַן אינטערעסאַנט בלאַט אין דער געשיכטע פון לאדזער יודען

פון ד"ר פ. פרידמאַן

(נאָכדרוק פערבאָטען)

דער לאָדזער שטאָט־פרעזידענט, וועמען די גו־בערניאַלע־מאַכט פרעגט זיך אָן איבער זיין מיינונג, זאָגט זיך אין דעם ענין ארויס גאַנץ פּאָזיטיוו. דער ביי געהט ער ארויס פון פאָלגענדיגע הנחות:

„דאָס אויפשטעלען דאָרט (אין באָלוט) וואוינ־הייזער, וועט פערזיכערען א בעקוועמע און ביליגע לאָקאַציע פאַר די שטאָטישע בעלי־מלאכות און פועלים, וועלכע געפינען זיך צוליב מאַנגעל אין לאָקאַלען און צוליב די אויפגעשרויפטע דירה־פריי זען אין דער שטאָט, אין זעהר א קריטישע לאַגע... ווען דערנעבען (דעם הייזער־בוי) וועט דער ישוב, מסתמא, איינגעאָרדענט ווערען אויף דעם אופן, אז צו יעדער פּאָסעסיע, וועט צוגעגעבען ווערען עטלי־כע צעהנדליג גרונט.. אויף וועלכע די בעזיצער ווע־לען פּראָדוצירען גאָרטען־ארטיקלען... וועמעס גע־ברויך ס'איז פאַר אַזאַ בעפעלקערטע שטאָט, ווי לאָדז זעהר געוואונשען. דעריבער זעהט דער לאָדזער פרע זידענט (אין דער גרינדונג פון דעם ישוב) קיין שום שטער נישט".

דער פרעזידענט נעהמט נאר אויס איין תנאי: דהיינו: ... „עס זאָל געפיהרט ווערען א גענויע, פּאָ־ליציייאישע קאָנטראָל און מען זאָל נישט דערלאָזען קיין קאָמפּאַקטקייט פון א לעדיג־געהענדיגער בעפעל קערונג, פון וועלכער עס פאָרמירט זיך אָפט, בפרט אין צייטען פון יקרות אָדער אלגעמיינעם קריזיס, דער פּראָלעטאריאט וועלכער קען ווערען געפעהר־ליך, אויב ער איז צונויפגעזאַמעלט פאר א האנדעלס און אינדוסטריע־שטאָט.

דערווייל נישט אָפּוואַרטענדיג די לעצטע דעצי־זיע פון דער מאַכט, האָבען בלאַוואַט און בירענ־צווייג אָנגעהויבען צו רעאַליזירען זייער אויפטו, וועלכער האָט זיך אין רעזולטאַט ארויסגעשטעלט פאר א זעהר טרעפליכען און גליקליכען.

„צוליב דער גליקליכער געאָגראַפישער לאַגע פון דעם דאָרף באלוט, — ראַפּאָרטירט, דעם 18 יוני 1860, דער לאדזער שטאָט־פּרעזידענט — געהט די פאַרצעלאַציע פון די פּלעצער אין זעהר א שנע לען טעמפּ; יעדער איינער פון די פּלאַץ־איבערנעה מער, רעכענענדיג, אז ער וועט האָבען שטאָטישע פּריוויליעגיעס אז ער וועט די לאָקאַלען גינסטיג פער־דינגען, שרעקט ער זיך נישט אָפּ, נישט פאר דער הויך פון איינקויף־געלד און נישט פאר'ן הויכען צינז — נאָר, אדרבה, זיכער אין דעם ריוח, טרעט ער צו צו דעם הייזער־בוי, וועמעס סטרוקטור, פּלאַן און געראַמקייט עס איז געווענדט, קודם כל, אין דער ריכטונג אז די בעלי־מלאכות און סוחרים זאָ־לען האָבען בעקוועמע וואוינונגען, דער ישוב באַ־לוט איז זיך אויסגעצייכענט פונאנדערגעוואקסען, ביז איצט שטעהען שוין אין צושטאַנד פון פולשטענ דיגער אויסגעפערטיגטקייט 26 געבויטע, צוויי גע־מויערטע הייזער, הארט, הינטער דער שטאָטישער ראָגאַטקע, און פיר הילצערנע הייזער האַלטען זיך אין בויען, אויף אנדערע ערטער, אָדער, ווי מען רופט זיי אין באלוט — גאַסען אויף א סך פּלעצער פון די וויטערדיגע גאַסען גרייט מען צו בוי־מאַטעריאַלען. דער אדמיניסטראַטאָר בלאַוואַט, האָט מיר פאָרגעשטעלט נאָטאַריאַלע אַקטען פון וועלכע איך האָב זיך איבערצייגט, אז ביזן היינטיגען טאָג האָט ער אויסגעשניטען 115 פּלעצער. צו עטליכע פון זיי געהערען איין, אָדער צוויי־מאָרגיקע גערטנער, — מיט איין וואָרט, פון דעם אלגעמיינעם אויבער־פלאַך פון 408 מאָרגעס זענען שוין 170 מאָרגעס פאַרצעלירט, אזוי אז עס איז נאָך געבליבען צו צע צעטיילען 200 פּלעצער."

דער שנעלער פונאַנדערבוי פון באלוט, וועל־כער האט וואס אמאָל מעהר אנגענומען א שטאָ־טישען כאראקטער, אנשטאט דעם אַקערבויערישען, אויף וועלכען מען האָט זיך גערעכנט, האָט, לסוף, בעאומרוהיגט דעם שטאט - פּרעזידענט, אונטער'ן איינפלוס פון דער אזוי, אומדערוואַרטעטער ווענ־דונג הויבט ער אָן ראדיקאל צו ענדערען זיין ביז איצט פּאָזיטיווע שטעלונג צו דעם פונאנדערבוי פון באלוט, — אין זיין ראַפּאָרט צו דער גובערניאַלער מאכט, דרוקט דער פרעזידענט אויס זיין מורא, אז „דער דאָזיגער ישוב (באלוט) קען פאר דער שטאָט ווערען א שלעכטע שכנהשאַפט."

„דער לאַגעוויקער פריץ — פיהרט אויס דער פּרעזידענט, אין זיין ראַפּאָרט — אנשטאט א פּויערים־ישוב, גרינדעט ער א שטאָט־טייל. שניידט אויס גאַנץ מאָגערע פּלעצער... דער נייער ישוב, נעהמט נישט אָן דעם כאראקטער פון אַנ'אַקערבוי־קאָלאָניע, וועמעס עריגאַציע עס וואָלט פאר לאָדז געווען א געוואונשענע זאַך".

די תרעומות פון לאדזער פּרעזידענט האָבען גע האט זייער פּעולה. דער דיסטריקט־ נאַטשאַלניק האט געשיקט קיין באלוט א מיליטערישע עקזעקוציע, וואָס איז בעשטאַנען פון קאָזאַקען און זיי האָבען פערזיכערט דעם געוואונשענעם דערפּאָלג... דער אויפבוי פון הייזער אויף גרונט־שטיקער פון באלו טער פּאָלוואַרק איז אָפּגעשטעלט געוואָרען און גלייכ צייטיג דערמיט איז אויך אָפּגעשטעלט געוואָרען, ביז צו א ווייטערדיגער דעציזיע, דאָס בעזעצען זיך אין באלוט".

דער פערבאָט פון א ווייטערדיגען איינאָרדנען זיך אין באלוט האט בעריהרט, הויפּטזעכליך יודען. די מאכטהאָבער האָבען זיך אָפּגעגעבען א חשבון דערפון, אז דורך א בעזעצען זיך אין באלוט, וואל־טען יודען געקענט אויסמיידען אלע חומרות, וואָס זענען געווען פערבונדען מיט דער איינוואַנ דערונג קיין לאָדז, אז אלע נאָרמעס, בנוגע דעם יו־דישען בעצירק וואָלטען געבליבען פיקטיווע, אז די יודען, וואָס האָבען געוואוינט אויף באלוט, האָבען געפיהרט געשעפטען אין לאָדז און זענען געווען א קאָנקורענץ פאר דער דאָרטיגער בעפעלקערונג.

די מיליטעריש - קאָזאַקישע עקזעקוציע, האָט אָבער נאָר געבראַכט א צייטווייליגען עפעקט. כדי דעפיניטיוו דעם ענין צו דערלעדיגען, האט דער דיסטריקט - נאַטשאַלניק בכבודו ובעצמו, אזש צוויי מאָל געמוזט בעזוכען באלוט. אָבער „אפילו אָט די בעזוכען, האָבען ווייט נישט פערזיכערט דעם געוואונשענעם רעזולטאט; די יודען, בלאַוואַט און בירענצווייג פון לאדז, הויבען אָן צו ווערען קשה־עורף'ניקעס, זיי האָבען אפילו אָפּגעזאָגט זיך ... אונטערצושרייבען די פּראָטאָקאָלען"... לסוף בעֿ־אויפטראגט דער דיסטריקט - נאַטשאַלניק אין זיין שריפט פון 14. דעצעמבער 1860, דעם לאָדזער שטאָט־פּרעזידענט :

„כדי, אלזאָ, בוכשטעבליך אדורכצופיהרען די פעראָרדנונג פון דער גובערניאַלער מאַכט, זאָל דער פּרעזידענט, תיכף נאָכן דערהאַלטען פון דער דאָזי־גער שריפט, בעוויליגען צו דעלעגירען דעם לאָד־זער פּאָליציי־אינספּעקטאָר, וואַלינסקי, וועלכער וועט מיט מיליטערישער הילף, וואָס וועט בעשטיין פון דריי קאָזאַקען... געניי אָפּהיטען דאָס נישט דער־לויבען צו יודען, אָדער צו אנדערע דעם בוי, אָדער בעזעצען זיך אויף דעם פּאָלוואַרק (באלוט), ביז צו דער דעציזיע פון דער העכערער מאַכט".

וועגען דער ווייטערדיגער ענטוויקלונג פון דעם ענין פעהלען אין די אַקטען ידיעות. עס אונטער־ליגט אָבער נישט קיין שום צווייפעל, אז די מאַכט האט לסוף, אפּראָבירט די געשעהענע פאקטען. בלא וואט איז ווייטער געבליבען דער אדמיניסטראַטאָר פונם ישוב און אין דער ראָל טרעפט מען איהם נאך אין די שפּעטערדיגע אָהרען.

ווילענדיג פון דער באלוטער פּאַרצעלירונג הא בען, וואָס גרעסערע הכנסות, זענען בלאַוואַט מיט בירענצווייגען ארומגעגאנגען דעם אָפּמאַך זייערען מיט זאַווישא'ן, און האבען, אויף רעכטס און לינקס פערקויפט ערד־חלקים צו פערשידענע שפּעקולאַנ־טען, וועלכע האָבען זיי פערקויפט, מיט גרויסע רווחים, אין דריטע הענט.

אין דער בוי־היץ, וואָס איז ענטשטאַנען ארום דעם ענין באלוט, האט מען געקויפט און פערקויפט ערד־חלקים, נישט ארומקוקענדיג זיך אויף די רעכ טען, וועלכע דער פריץ האט זך בעוואָרענט; מען האט אדורכגעפיהרט טראַנזאַקציעס, נישט איינשרייבענדיג זיי אין דער היפּאָטעק. זעהר אָפט אפילו זע נען די טראַנזאַקציעס געווען מינדליכע, אָדער גע־שריבענע, פּריוואַט, אהן דער הספּמה, אָדער ידיעה פון זאַווישא'ן. די פאָלגען זענען, פאר א סך קוי פערס, געווען פאַטאַלע : נאָכן טויט פון אויגוסט זאַווישא, האָבען זיינע יורשים אויסגעשטעלט ניי־באלוט אויף א ליציטאַציע. אָפּגעקויפט איז ניי־באַ־לוט געוואָרען דורך איינע פון זאַווישא'ס טעכטער און דורך דעם אדוואָקאַט מאַלאַכאָווסקי. די נייע בא לעבאַטים האָבען תיכף פערפיהרט עטליכע הונדערט פּראָצעסען, געגען די אומגעזעצליכע גרונד־בעזיצער דער ענין האט בשעתו ארויסגערופען א שטאַרקען אָפּקלאַנג. אין תחילת פיהרט די פּראָצעסען דער וואַרשאַווער אדוואָקאַט וויזשיקאָווסקי. און נאָך זיין טויט —דער בעקאַנטער היסטאָריקער און אד־וואָקאַט קרויזהאַר. דער ענין האָט אָנגעשפּאַרט, אזש ביז צום ניינטען סענאַט - דעפּאַרטאַמענט, וועל־כער האט, אין 1871, די אלע קויפס־אָפּמאַכען, אנערקענט פאר אונגעזעצליכע און שעדליכע פאר זאַווישא'ס רעכטען און האָט זיי דערקלערט פאַרד אונגילטיג. די ווייטערדיגע סעריע פּראָצעסען, וועל־כע זענען ווידער אדורכגעגאנגען אלע אינסטאַנצען האט דערפיהרט צו דער עקסמיטירונג פון די ישוב' ניקעס פון די, דורך זיי איינגעקויפטע גרונט־שטי־קער. א דאנק אבער די שתדלנותן פון די באלוטער איינוואוינער, האט עס זיך איינגעגעבען ארויסצו־בעקומען אַנ'ענדערונג אין דער החלטה פון סע־נאַט, אין דעם זין, אז די ערשטע קאָלאָניסטען, וואס האבען זיך בעזעצט אויף באלוט, אויפן סמך פון די אָפּמאַכען, וואָס זיי האָבען געשלאָסען נאָך מיט בלאַוואַטן און בירענצווייגען, זענען געוואָרען בעפרייט פון צוזושטעלען היפּאָטעק־בעווייזען און זיי האבען געקענט בלייבען ביי זייערע נחלאות. דא־געגען אָבער, די אלע איבעריגע ישובניקעס, האָבען געדאַרפט אונטערליגען די עקסמיסיע־פאָלגען.

נישט קוקענדיג אבער אויף דעם אלעם, האט די קאָלאָניזירונג פון באלוט געמאַכט ווייטערדיגע פּאָרטשריט. די צאָהל פון דער באלוטער בעפעל־קערונג דערגעהט אין א משך פון פופציג יאָהר, ביז צו הונדערט טויזענט נפשות.

די גרינדונג און דער פונאנדערבוי פון באלוט, שטעלען מיט זיך פאָר א זעהר אינטערעסאנט בלאט אין דער געשיכטע פון דער יודישער בעפעלקערונג אין לאָדז סיי צוליב דער יודיש־שפּעקולאַטיווער אי־ניציאַטיווו, ביי דער ענטשטעהונג פון דעם ראָזיגען ישוב. סיי צוליב דעם שטאַרקען יודישען ישוב־שטראָם, וועלכער האָט זיך געווענדעט אין דער ריכטונג צו באלוט.

איך האב דא ארץ=ישראל!...

אַ בריוועלע צו אַ פריינד אין תל=אביב

פון י. אַבערזשאַנעק

ליבער פריינד !

אין דיין לעצטען בריף פרעגסטו, מיך, הלמאי איך פעקעל מיך נישט אריבער קיין ארץ־ישראל. אין דעם ארץ זבת חלב ודבש? אייל איך מיך טאַקע דיר צו פערענטפערען די קשיה:

ליבער משה! מיט א יאָר צוריק האָב איך טאַ־קע געהאַט בדעה מיך אריבערצופעקלען אהין. איך בין שוין אפילו געווען אין פּאַלעסטינע־אמט וועגען אינפאָרמאציעס. די אינפאָרמאציעס האָב איך טאַ־קע זעהר „לייכט" בעקומען. זונטאָג אינדערפריה בין איך געקומען אין פּאַלעסטינע אמט, און דאָנער שטאָג בין איך שוין געווען ביים פענסטערל...

האָט מיך דער בחור ביים פענסטערל גענומען מעלקען און דווקא אויף העבּרעאיש:

— מה בקשתך ?

האָב איך איהם געענטפערט אויך אויף „לשון קודש ":

— אני מעונה אצל אשתי בגלות ואני רוצה לנסוע על השיף לארץ ישראל.

פרעגט ער מיך ווייטער:

— לאיזה אורגניזציה וקורפּורציה פּוליטית כבוד שייך ?

ענטפער איך איהם: — איך בין א האלבער ציו ניסט — איך צאָהל א מחצית השקל.

פרעגט ער ווייטער שוין אויף ריין מאַמע־לשון:

— מיט וואָס בעשעפטיגט איהר זיך אין גלות?

— מיט דרעהען — האָב איך געענטפערט. איך דרעה ס'שטעקעלע, כ'דרעה ביים טעלעפאָן, איך דרעה וועקסעלעך...

פדעגט ער ווייטער:

— נו, וואָס פאר א קאַפּיטאל האָט איהר?

— צו קיין בּאָרשט דארף מען נישט קיין ציין

— האָב איך איהם געענטפערט.

דערהערט מיין ענטפער, האָט ער מיך געלאָזט שטעהן און גענומען רעדען מיט א צווייטען.

האָט מיך די מעשה פערדראָסען, און האָב בע שלאָסען צו בלייבען דאָ אין גלות. נו, בין איך טאַ־קע אין גלות, ליג טיף אין דר'ערד און מאך א לע בען...

דו ווילסט ווי'סען ווי ס'דערגעהט מיר אין גלות? מוז איך דיר זאָגען, אז איך האָב דאָ „ארץ ישראל", לאָדז איז געוואָרען א צווייט תל אביב.

וואָס? דו גלויבסט אפשר נישט?, אויב אזוי, אויב דו גלויבסט נישט, וועל איך עס דיר בעווייזען שוואַרץ אויף ווייס:

אין ארץ ישראל איז געווען א פּערפּלייצונג, און ביי אונז אין פּוילען, איז אויך א פערפּליי־צונג, — פון נייע פּראָטעסטען. פון נייע באַנקראָ־טען א. אז .וו.

אין ארץ ישראל ווערען איבער נאכט געבוירען נייע הייזער, און ביי אונז ווערען אויך איבער נאכט געבוירען... נייע קבצנים. נייע אביונים.

אין ארץ ישראל וואַקסען פּרדסים, און ביי אונז וואַקסט... דער דלות. ס'וואַקסען די חובות. עס וואַקסען די שטייערען, עס וואַקסען אונטער די טעכ טער — אַלץ וואַקסט!

אין ארץ ישראל בליהט אין די גערטנער, אויף די פעלדער, און ביי אונז בליהט... דער אנטיסעמי־טיזם.

אין תל־אביב'ער שטאָט־ראט רעדט מען וועגען פּאַלעסטינע, און אין לאָדזער שטאט ראט רעדט מען אויך וועגען פּאַלעסטינע. ביי יעדער געלעגענ־הייט, שרייען די ענדעקעס: „זשידזשי דאָ פּאַלעס־טיני"!...

אין ארץ ישראל טאַנצט מען „הורא" און ביי אונז טאַנצט מען „נא הורא".

אין ארץ ישראל גרייט מען זיך צו דער מכּביא־דע, און ביי אונז גרייט מען זיך צו דער מכּה־בידע.

אין ארץ ישראל געהט מען אין דער גאַס אין די בלויזע הויזען, און ביי אונז געהט מען אויך שוין אהן הויזען.

אין ארץ ישראל באָדט מען זיך אין ים, און ביי אונז באָדט מען זיך... אין חובות.

אין ארץ ישראל איז איצט שוין וואָרים, און מיר האָבען ס'קאַלטע און ס'וואַרימע.

אין ארץ ישראל ארבייטען יודען אין דער ערד און ביי אונז ליגען יודען אין דר'ערד.

אן ארץ ישראל טריקענען יודען אוים זומפּען, און ביי אונז קריכט מען אריין אין דעם זומפּ.

אין ארץ ישראל האָבען יודען געשאַפען א תל אביב, א תל־חי, און ביי אונז ווערט אויך פון יודען — א תל...

אין ארץ ישראל האָבען יודען בעקומען „חולה" און דאָ בעקומט מען ס'חולאת.

אין ארץ ישראל זוכט מען א פּלאַץ און דאָ פּלאַצט מען פון עגמת נפש.

אין ארץ ישראל האָבען יודען בוי מאַטעריאַ־לען און ביי אונז האָבען אויך יודען צו טון מיט בוי־מאַטעריאַלען. מ'האָט זאַמד און שטיינער — אויף די נירען, קאַלך — אין קאָפּ, וואַסער — אויף די לונגען.

אין ארץ ישראל בויט זיך א יוד א הויז, און דאָ קען זיך א יוד אויך בויען א... טיפוס... א לונגען ענטצינדונג. א שלעפּע־קישקע, און אנדערע בויעכ־צען.

ווי דו זעהסט, ליבער פריינד, בין איך גערעכט, וואָס איך זאָג דיר, אז איך האָב דאָ ארץ ישראל. מיר האָבען דאָ אין גלות כמעט אַלץ, וואָס איהר אין ארץ ישראל. דאָס איינציגע, וואָס מיר האָבען ביז־איצט נישט געהאַט און איהר יאָ, איז געווען — פּאָמעראַנצען. איהר האָט זיך געבאָדען אין פּאָמע ראַנצען און מיר האָבען אמאָל געגעסען א פּאָמע־ראַנץ אָדער ווען מ'איז געלעגען קראַנק, אָדער מען האָט בעקומען פּורים שלח־מנות. ווער האָט זיך עס אמאָל געקענט געזונטערהייט פערגינען צו עסען א פּאָמעראַנץ? אין דער צייט, ווען איהר האָט גע געסען פּאָמעראַנצען געזונטערהייט און א גאַנץ יאָהר.

איצט, ליבער פריינט, קאָן איך דיר אָנזאָגען, אז אפילו מיט פּאָמעראַנצען, קאָנען מיר זיך שוין אויך אויסגלייכען מיט אייך, און אפשר האָבען מיר שוין דאָ מעהר פּאָמעראַנצען פון אייך.

וואָס? דו גלויבסט עס נישט? וואָלסטו איצט גע וועזען ביי אונז אין פּוילען, וואָלסטו געזעהען, וואָס ס'טוט זיך מיט פּאָמעראַנצען. מען באָדט זיך אין פּאָמעראַנצען! הימעל און ערד און פּאָמעראַנצען! וואו מען גייט און וואו מען שטייט — איז פּאָמע־ראַנצען. אין פּוטער־געוועלב, אין שפּייז־געוועלב, אין גאַלאַנטעריע־געוועלב, ביים שווייגער אין דער יאַטקע, אין די האַלעס, אויף דער פּיעטריקאָווער גאַס, אויף דער נאָוואָמיעיסקע, אויף דער ווסכאָד־ניע, אויף גייערס מאַרק, אויף שייבלערס מאַרק, אויפן גרינעם מאַרק, אויף יונה פּילצערס פּלאַץ — אומעטום פּאָמעראַנצען און פּאָמעראַנצען. יודען מיט האַנט־וועגעלעך, יודענעס מיט קיישלעך אין די הענט קולות און געוואַלטען:

— זעקס פאַר א גילדוין!

— זעקס מאַלינאָווע פאַר א גילדען!

אַלע שויפענסטער זענען בעלייגט מיט פּאָמע ראַנצען. מען פערקויפט שוין „נאַ באַנקראָט" — איין זלאָט מיט זיבעציג גראָשען א קילאָ. הימעל און ערד און פּאָמעראַנצען. ווער ס'האָט עטליכע גילדען אין דער קעשענע, נעהמט זיך צום פּאָמעראַנ צען־האַנדעל. ס'זענען שוין דאָ מעהר פּאָמעראַנ־צען סוחרים ווי פּאָמעראַנצען עסערס. איינציגווייז וועלען אלע מאַנופאַקטוריסטען איבערקוואַרפען די „לאָקטשאָווע" געשעפטען, און זיך נעמען צום פּאָ־מעראַנצען מסחר. די גאַנצע טעקסטיל אינדוסטרי דראָהט א סכּנה, אלע וואַרפען זיך איבער צו פּאָמע ראַנצען.

דו זאָלסט זעהען, ווי אונזער לאָדז איז געוואָ־רען פערפּאָמעראַנצעוועט. אויף פריהשטיק עסט מען פּאָמעראַנצען, אויף מיטאָג — פּאָמעראַנצען און אָווענד־ברויט — ווידער פּאָמעראַנצען. אפילו אין באלוט, עסט מען שוין נישט קיין קאַרטאָפלאַנ־קעס, נאָר פּאָמעראַנטשאַנקעס, הימעל און ערד און פּאָמעראַנצען!...

יאָ, ליבער פריינד, איך האָב דיר געזאָגט, אז איך האָב דאָ ארץ־ישראל, איך האָב דאָ אין גלות, אַלץ, וואָס דו אין ארץ־ישראל. אפילו פּאָמעראַנצען האָב איך שוין מעהר ווי דו.

נו, פרעג איך דיך; ווי באַלד איך האָב דאָ „ארץ [illegible]

לעסטינע־אמט, דער בחור ביים פענסטערל זאָל מיך מעלקען אויף לשון־קודש? צי וואָס דאַרף איך וואַר־טען אויף א סערטיפיקאַט? צי וואָס האָבען אַנ'עסק מיט פּעסער, מיט וויזעס און אנדערע צרות — אז איך האָב דאָ אויך „ארץ־ישראל!"...

נאכ'ן „טויט" (סקיצע)

פון ב. י. גאלדשטיין

עס האט נישט געקענט זיין דער קלענסטער ספק ווילים דעפעשע איז קלאר: „איך קום מיט דער צווייטער באהן". און די צווייטע באהן ליגט איצנד א צעשמעטערטע, א הויפען שטאהל און אייזען, צו־נויפגעמישט מיט צופליקטע און צוברעקעלטע קער פערס און גלידער פון פאסאזשירען.

פון דער צעשפרייטער צייטונג אויף דער קניה פליהען איהר די אותיות אין פנים אריין: „קיין איין לעבעדיגער מענש געבליבען פון די שלאף־וואגא־נעס!"...

ווילי וואלט געווען געקענט פאהרען מיט דער דריטער באהן, אבער צי קען ער דען אן'אומזיסטע ויגע ערגעץ פערברענגען, ווען זי איז נישטא מיט איהם? טאמער דארף ער ערגעץ פערבלייבען אויף אן'איבעריגער שעה אהן איהר איז ער נערוועז, גע קרענקט און קען זיך קיין ארט נישט געפינען... אי־בער זיין ליבע צו איהר איז ער איצנד אויף שטויב צעמאלען געווארען.

ווי נאר זי האט דערהערט דורך דער ראדיא פון דעם אומגליק מיט דער צווייטער באהן, האט זי שוין געוואוסט, אז זיין לעבען איז צעשניטען און צעמאלען געווארען. אינ'ם שוידערליכען צוזאמענ־שטויס. דארטען אינם בארג מיט מענשליכע גלידער און צעקנוילטען אייזען, וואלגערען זיך ערגעץ זיינע דינע לאנגע פינגער, ווי די וואסער־בלומען; זיינע ווייסע גרויסע ציין, פערקשנט פערביסען, איינס אויפן אנדערען.

מעהר געדענקט זי נישט אויף דער מינוט: די ציין און די פינגער. זי וויל זיך דערמאהנען וואס נאך זי האט אין איהם ליב געהאט, אבער — — — — דער אמת איז, אז מעהר האט זי קיין זאך אין איהם נישט ליב געהאט... ער איז געווען מיאוס.

זי פערמאכט די אויגען און זעהט איהם א לעבע דיגען, זיינע אויגען שטענדיג רויט, נישט אויסגע־שלאפען... דאס פנים פערלאפען, ווי אנגעשוואלען; די נאז — עפעס גאר נישט קיין יודישע, פערריסען און ארויפגעקאטשעט: דאס מויל זיינס וואלט נישט מיאוס געווען, ווען נישט די אונטערשטע ליפ, וואס הענגט אראפ ווי ביי אנ'אלט פערד... ער איז מיאוס געווען.

און פאר זיין גרויסער ליבע צו איהר איז ער איצט אזוי שרעקליך אומגעקומען... ער האט זי אזוי הייליג ליב געהאט, און זי צו איהם איז שטענדיג אזוי שלעכט געווען אך, ווי שלעכט!

ערשט נעכטען, מיט איין טאג פאר זיין שרעק־ליכען טויט, האט זי געוואראנט דער יונגערער שווע סטער אז זי זאל זיך נישט דערוועגען חתונה צו האבען מיטן באנקירס זוהן, וויל — „ער איז מיאוס און נאריש, ווי מיין ווילי... א פרוי קען מוחל זיין דעם מאן אלצדינג, נאר נישט ווען ער איז א בהמה און נאך א מיאוסע דערצו... איבער ווילין האב איך זיך אויסגעלערענט פיינט האבען רייכקייט און גוטס קייט.

יא, אפילו זיין גוטסקייט האט זי נישט געקענט פערטראגען. פערקעהרט נאך, זיין גוטסקייט האט איהר גאר וועה געטון.

זי, וואס האט רחמנות געהאט אויף איטליכען גאסענקעצעל, טראגט ארויס טעלער פלייש א פער בלאנדזשעטען הינטעל האט אויף איהם, אויף איהר מאן אויף ווילין, קיין רחמנות נישט געהאט.

אך, ווי שלעכט זי איז! זי האט געזעהן ווי ער פלעגט זיך צאפלען, אויסגעהן פאר א גוטווארט, און זי האט דאס גוטע ווארט נישט געזאגט. האט די אויגען פערמאכט, זיך געלאזט קושען און בעת מע־שה מורא געהאט א טראכט צו טון אז דאס ווערען איהרע באקען פייכט פון זיין אראפהענגענדיגער פער דען־ליפ...

זי האט זיך נעגעבען א כאפ אויף פון בענקעל, די צייטונג איז אראפגעפלויגען פון דער קני; זי איז געבליבען שטעהן אינמיטען צימער מיט פערמאכ טע אויגען.

ווען מען זאל איהר כאטש דעם מאן אהיים־ברענגען אזוי, אז מען זאל איהם דערקענען, זי וואלט צו זיינע טויטע פיס געפאלען געוויינט, ארויסגעררי־סען פאר איהם איהר שלעכט הארץ, וואס האט אויף איטליכע בעשעפעניש רחמנות געהאט, נאר נישט אויף איהם; זי וואלט געקושט זיינע שעהנע פינגער און זיין מיאוס מויל.

ביז שפעט אין דער נאכט האט זי א דערשלא־גענע, א פערוויינטע, און א פעראומערטע, ארומ־געשפאנט איבער די שטומע צימערען דער מח האט געברענט און אין הארצען האט גענאגט א ביטערער וויטאג... ווען מען זאל איהם כאטש א גאנצען מת ברענגען... זי זאל איהם כאטש נאר דערקענען... די נשמה וועט זי פאר איהם אויסוויינען...

א בייסענדיגע הרטה, האט זי יוי אין א שפי־ציגען קלעמער געהאלטען געפרעסט, געשטיקט.

א גאנצע נאכט אזוי.

עס האט שוין בעדארפט זיין מיט'ן טאג צוגליך, ווען דער טיר־גלאק האט א קלונג געטון, א מורא האט זי ארומגעכאפט, זי האט זיך צונויפגעקנוילט און געבליבען אהן אטעם אויפ'ן קישען.

צי קומט מען ערשט איצנד איהר אנזאגען די מוראדיגע בשורה, אדער — מען טראגט איהם שוין אהער? די צוברעכענע און צומאלענע אברים גע־בראכט?

אין א מינוט ארום האט זי געהערט ווי אימי־צער פארעט זיך מיט א שליסעל ביי דער זייטען טיר ...דאס איז ער! אלעמאל געהט ער דורך דער זייטען טיר, ווען ער וויל זי נישט אויפוועקען... ער... לעבט.. ער איז א גערעטעוועטער גאר... אליין אהיימגעקו־מען... יא, זי דערקענט זיין שארען זיך אן דער שטיל, אזוי אומגעלומפערט ווי אלעמאל... שפאנט ווי אנ'עלפאנט.

אט איז ער לעבען איהר הערט זיך איין א רגע און טראגט זיך באלד אפ צוריק...

זי ליגט א פערטייעטע, ווען זי זאל קענען וואלט זי איצנד געשריגען אזוי, אז דער שטילער פארטאג וואלט צעטרייסעלט און צעשראקען געווארען.

אט האט זי שוין דערהערט א רייב פון א שווע־בעלע, ער פעררויכערט, וועט אויפקייען דעם ציגאר וועט ער זיך דעמאלט לייגען... זי קען שוין זיינע מנהגים: ער וועט זיך נישט אויסטון איידער ער רויכערט אויס א שטארקען ציגאר...

און אט טאפטשעט ער שוין מיט די בארוועסע פיס אויפן קאוויאר אין שלאפצימער, וואו זי ליגט א צונויפגעקנוילטע אין טויט־שרעק... זי דערפיהלט ווי ער דערנעהנטערט זיך צו איהר.

דא האט זיך ביי איהר אויפגעכאפט די שנאה צו איהם. די אלטע שנאה, וואס איז געמישט מיט שרעק און עקעל. זי האט זיך נעפרובט שטארקען, צעדריקען דעם זונדיגען געפיהל אין זיך; זי האט זיך געגעבען א כאפ אויף האט אשניט געטון מיט ביידע נאקעטע ארעמס די לופט איבערן קאפ, ווי זי וואלט זיך געוואלט אנכאפען אן עפעס, וואס הענגט אין דער פינסטערניש, האט א גרילצענדיגען קוויטש געטון און צוריקגעפאלען.

ווילי איז צוגעלאפען צו איהר האט זי א כאפ געטון ווי א פיצעל קינד אויף די הענט, אויסגעקי־רעוועט זי מיטן פנים צו זיך און געקושט, זי איז גע לעגען א פערטומעלטע א פערטשאדעטע, האט זיך קיין ריהר נישט געטון, מיט איהר אויף די הענט האט ער א ציה געטון דאס עלעקטרישע קייטעל, און דאס צימער האט זיך אנגעטון אין א טונקעל־ראזעווען ווייכען ליכט. ער האט זי בעטראכט מיט די רויטע נישט אויסגעשלאפענע אויגען און געקנא טען זי מיט די דינע געשניצטע פינגער.

— וואס איז דיר טייערע?

זיין שטים האט געשניטען דעם אויער, זי האט איהם אריינגעקוקט אין פנים אריין, און מיט יעדער רגע איז געוואקסען די שנאה, ס'האט זיך איהר גע־וואלט שרייען, קוויטשען, קלאפען זיך מיט בידע קולאקעם אין קאפ אריין, אין הארצען, זיך רייסען אויף בענומענע קולות, לויפען א בארוועסע א נא־קעטע איבער די גאסען און רופען צו הילף די גאנצע וועלט, זאלען גוטע מענשען זי ארויסראטע־ווען פון א לעבעדיגען און מוראדיגען גהינום. אין וועלכע זי פערגעלט זיך און וועט באלד אויף אש פער שרפעט ווערען...

— וואס זשע איז דיר, טייערע מיינע?

זי האט איהם אנגעקוקט און שטיל צו זיך א־ליין געזאגט: „א שרעקליכער חלום... א חלום וואס קען קיינמאל נישט מקוים ווערען..." ער האט זי געטוליעט צו זיך און מיט די לאנגע געשניצטע פינ גער געקעמט איהרע האר... פלוצים האט זי זיך א ריס־געטון פון איהם זיך אויפגעזעצט און מיט א משוגענעם בליק זיך אריינגעגעסען אין זיין צושראָ־קען פנים.

— מיט וועלכער באהן ביסטו געקומען? — האט זי געפרעגט אויף א פרעמד קול.

א שמייכעל איז זיך פאמעלעך צוגאנגען אי־בער זיין אנגעדראלען פנים, די אויגען האבען גע־גלאנצט און זיינע געזונטע, ווייסע פערל־ציין האבען אין געצעהלטע ווערטער ארויסגעשניטען:

— זיי רוהיג, טייערע מיינע, א נרוים גליק האט געטראפען, כ'בין דוקא מיט דער צווייטער באהן געקומען, אבער קיין שלאפוואגאן האב איך שוין נישט פערכאפט. בין איך אינ'ם רויכער־וואגאן גע זעסען. ווען דער אומגליק איז געקומען בין איך דורכ'ן פענסטער פונ'ם רויכער־וואגאן ארויס דער ערשטער... נאר די צוויי שלאפוואגאנעס זענען צע־שמעטערט געווארען, דארט איז קיין מענשליך אבער נישט געבליבען גאנץ... א נס, זאג איך דיר, א גליק: גראד איז פאר מיר קיין שלאף־פלאץ נישט געבלי־בען... זענען מיר נישט גליקליך, טייערע?

זי האט אראפגעלאזט דעם קאפ, זיך צוגעבוי־גען צו זיין ברוסט און נישט געענטפערט, זי האט זיך געטוליעט און אריינגעגראבען אין איהם אזוי, אז ער זאל נישט קענען זעהען איהר צעטומעלט פנים און די אויגען, וואס זענען אנגעלאפען מיט טרעהרען...

פריהע חתונות ביי אמאליגע פוילישע יודן

פון ד"ר ע. רינגעלבלום (ווארשא)

אויפ'ן סדר היום פון דער יודישער געזעלשאפט ליכקייט שטייט צווישען א סך פראגען אויך דאס פראבלעם פון חתונות. די סטאטיסטיק און די אב־סערוואציע פון טאג טעגליכען לעבען בעווייזען אונז, אז די צאהל יודישע חתונות פאלט כסדר צו־ליב דעם קריזיס און די ספעציפיש שווערע בעדינ־גונגען, אין וועלכע עס קומט אויס צו לעבען דער יודישער בעפעלקערונג אין פוילען. עס מערקט זיך אויך, אז יודישע יונגעלייט האבען א סך שפעטער חתונה, א סך שפעטער ווי אמאל. שפעטע חתונות זענען געווארען כמעט א נאטירליכע ערשיינונג ביי יודען.

אנדערש האבען אויסגעזעהן די חתונות אין די אמאליגע צייטען, עס זענען פערבליבען א סך קווע־לען פון דעם אמאליגען פוילען, וועלכע ווארפען אונז א געוויס ליכט אויף דער דאזיגער זעהר־אינ טערעסאנטער פראגע. יודען פלעגען דעמאלט זעהר יונג חתונה האבען, א סך יונגער איידער די ארו־מיגע בעפעלקערונג. אויך די פרוכטבארקייט פון די יודען איז דעמאלט געווען — ווי עס שרייבען א סך פוילישע מחברים — א סך א גרעסערע, די דא זיגע פראגען האבען ממש פערביטערט די יאהרען די פוילישע מלוכה־מענער און נישט געלאזט זיי רוהען, מחמת דער מורא, אז צוליב דער יודישער פרוכטבארקייט און גוטע מידות וועלען די יודען ווערען א מעהרהייט און פערפלייצען פוילען אין דער לענג און אין דער ברייט.

אז יודען פלעגען אין אלטען פוילען חתונה־האבען גאר יונג, קענען מיר זעהען פון שלמה מיי־מונס לעבענס־געשיכטע, פון וועלכער מיר דערווי־סען זיך וועגען דעם, אז מיימון האט חתונה געהאט אלס 11־יאהריג יונגעל. גאנצע 4 קאפיטלעך פון זיין לעבענס־געשיכטע ווידמעט מיימון זיין חתונה (דער ניינטער קאפיטעל: יוגענט־ליבע און שידוכים „שיר השירים" אלס שדכן, א נייער אופן פון פר־נסה, די שווארצע פאקען, צעהנטער קאפיטעל: מ'־רייסט זיך איבער מיר, איך בעקום צוויי ווייבער מיט אמאל און צום סוף גנב'עט מען מיך גאר ארויס פון מיין פאטערס. הויז. עלפטער קאפיטל: מיין חתונה אויפ'ן עלפטען לעבענס־יאהר מאכט מיך פאר א שקלאף פון מיין פרוי און פערשאפט מיר קלעפ מצד מיין שוויגער, א רוח בצורת בשר־ודם. צוועלפ טער קאפיטל: די סודות פון מאן און ווייב־לעבען, פירשט ראדזיוויל, אדער וואס אין פוילען איז מעג־ליך). מיימונס בעשרייבונג וועגען דעם, ווי אזוי עס איז צושטאנדגעקומען זיין חתונה, וועלכע איז געווען א ריין־קאמערציעלע טראנזאקציע וועגען זיינע פערשידענע לידען, וועגען די בעציהונגען צו דער שוויגער וכדומה — זענען אויסערגעוועהנליך אינטערעסאנט און בעלויכטען גרינדליך דאס פרא־בלעם פון דעמאלטיגע חתונות 1).

אדורכקוקענדיג פערשידענע ארכיוו ־ דאקומענ טען פון אכטצעהנטען יאהרהונדערט האב איך זיך אנגעשטויסען אויף א געוויסע צאהל ביאגראפיעס פון יודען, וואו זיי בעשרייבען גענוי זייערע עקאנאמישע און אנדערע גלגולים. צווישען אנדערען געפינען זיך דארט אויך ידיעות אין וועל־כען עלטער זיי האבען חתונה געהאט. עס איז אינ־טערעסאנט צו בעטאנען, אז אייניגע האבען שוין דעמאלט געהאלטען פון שפעטע חתונות. עס דוכט אבער, אז דאס זענען געווען מענשען, וועלכע עס איז אין לעבען נישט געגאנגען אין גאנצען גלאטיג און דעריבער האבען זיי ערשט שפעטער געקענט חתונה האבען. אט למשל, איז אברהם בן זכריה, א גאלדשמיד פון פאך, אפשטאמיג פון בלאשקי, גע ווארען א חתן אין 17־טען יאהר. אזוי אבער ווי דער שווער האט איהם נעגעבען צו ווייניג נדן, האט ער אפגעלאזט דעם שידוך און זיך געלאזט אין דער גרויסער וועלט. געווען אין פלאצק, דראבין און אנדערע שטעטאון ערשט שפעטער צו 20 יאהר חתו נה געהאט אין עלטער פון 21 יאהר האט אויך חתו נה געהאט א געוויסער פיוויש בן הערש פון דארף זעליסלאוו, א קירזשנער פון פאך, וואס האט זיך ארומגעוואלגערט איבער פערשידענע שטעט: סטא־שעוו, איזאבעלין, פיעטריקאוו, לאסק, ווארטא, בלא שקי און אנד. א „מאדערנער" חתן איז אויך גע־ווען זכריה פנחס פון בלאשקי, אויך א גאלדשמיד פון פאך, וואס האט ביז 14 יאהר געלערענט אין א חדר, שפעטער געהאלפען דעם טאטען אין גע־וועלב און דערנאך געווארען א גאלדשמיד. חתונה געהאט האט ער ערשט ביי 22 יאהר. אין די זעלבע דרכים איז אויך געגאנגען א געוויסער יענקעל דימיי־רים פון גראדזיסק, וואס האט ביז 15 יאהר געלע־רענט תורה, — שפעטער זיך פערנומען מיט שמוק־לעריי, האנדעל פון בראנפען, ארענדע וכדומה. ביי 20 יאהר האט חתונה געהאט שמשון מארקאוויטש וואס האט יעדע צוויי — דריי יאהר געביטען די פאכט. אויך משה בן שמשון פון בענדין, אויך אנ' ארענדאר, האט חתונה געהאט ביי 21 יאהר. אויך וואלף איזיקאוויטש פון טערעספאל האט חתונה גע האט ביי 22 יאהר.

עס איז שווער צו זאגען צי זענען ד אויסגערע־כענטע פאלען געווען א יוצא מן הכלל אדער אנ'־אפטע ערשיינונג. אויך דאס כסדר'יגע ענדערען זיי־ערע בעשעפטיגונגען אדער וואוינונגם ־ ערטער קען נישט זיין קיין בעוויז, אז דאס זענען געווען אויס־נאהמס ־ טיפען, וועלכע האבען זיך נישט געקענט איינארדענען אין לעבען. עס איז מיר בעוואוסט פון א גאנצע רייה קוועלען, אז די שטענדיגע עקאנאמי־שע און טעריטאריאלע פלוקטואציע איז געווען דער כאראקטעריסטישער שטריך פון דער גאנצער יודי־שער עקאנאמיק.

1) דער מנהג פון פדיה חתונה האבען איז ביז נישט לאנג זעהר פערשפרייט געווען ביי די הינדו־סען. אין דער בעקאנטער מאנאגראפיע פון ראמען ראלאן וועגען גאנדין שרייבט ער, אז גאנדי איז געווארען א חתן צו 8 יאהר און חתונה געהאט צו 12 יאהר. גאנדי איז שפעטער ארויסגעטראטען גע־גען פריהע חתונות אלס סיבה פון דעם אונטערגאנג פון דער הינדוסישער ראסע. ער איז אבער מודה, אז אין געוויסע פאלען איז אזא צוזאמענלעבען אין דער צייט, ווען עס שמידען זיך אויס די כאראקטע רען, עלול צו שאפען א גוטע איינהייט פון נשמות. אלס ביישפיל קען דינען זיין פאמיליען ־ לעבען.

אין א שנייאיגער נאכט

פון יואל סלאבים

אין רוקא אין א ווינטיגער, שנייאיגער נאכט,
ווען ס'זענען די טירען און פענסטער פערמאכט,
האב איך ליב אין גאס צו געהן — נאר נישט אליין.
כ'קלינג אן אין איהר הויז און זי שפרינגט שנעל אראפ
פון די טרעפ מיט א „טאמי" פערדרוקט אויף איהר קאפ,
איך כאפ איהר ביים האנט און מיר געהען אין שניי,
אין ווייסען, אין ווייכען — נאר מיר זאלבעצוויי.
קיין מענש נישט, קיין הונט נישט אין ערגעץ ארום,
דער שניי פאלט אליץ ווייסער, געדיכטער און שטום,
מיר געהען פאמעליך גאס אויס און גאס איין,
אין לופט הענגט און וויגט זיך א כשופדיג שיין.
מיר וואנדערן אריין אינ'ם צענטראל פארק,
די בייסיגע קעלט ווערט דארט שארפער און שטארק,
מיר טוליען זיך איינע צו די אנדערע צו.
און ס'וועהט אונז אין הארצען מיט ווייסקייט און רוה,
און ליכטיגער ווערט אליץ אין גארטען דער וועג,
מיר געהען און טראכטען פון מאיאווע טעג,
מיר שמייכלען און טראכטען פון אמאליגען גליק,
פון שטונדען, וואס קומען איצט ווידער צוריק.
דער שניי פאלט פון בוימער, ווי בלענדענדער בליב
מיר הערען אפילו נישט אונזערע טריט.
ווי גוט איז צו געהן אין דער שנייאיגער נאכט,
דער שניי אומבעריהרט, אזוי ווייס אזוי שעהן,
און פיהלען א שטילען, א מארנעם פערלאנג,
צו זינגען אנ'ענדלאזען ווייסען געזאנג,
און ביסלעכווייז ענדלאז אין ווייסקייט צעגעהן.

בעציהונג פון די גאונים צום „חידושי הרי״ם"

פון מנשה אונגער

מיר האבען ביז איצט געשילדערט דעם חידושי הרי״ם אלס גרויסען, גייסטיגען פיהרער פון די חסידים. איצט וועלען מיר זעהן, ווי אזוי די גאונישע וועלט האט זיך בעצויגען צום חידושי־הרי״ם. עס איז ווירקליך אינטערעסאנט, אז הגם דער חידושי הרי״ם איז אנגעגאנגען אלס רבי, דאך האבען אלע גאונים פון זיין דור, וועלכע האבען גארנישט געהאט צו טון מיט חסידות, פון איהם שטארק געהאלטען. ער איז בעטראכט געווארען פון זיי אלס „פוסק אחרון". אין אלע שווערע ענינים האט מען זיך געווענדעט צו איהם, און אזוי ווי ער האט גע׳פסק׳ענט — אזוי איז געבליבען, אויף וויפיל זיין ווארט האט א השפעה קאן מען זעהען דערפון, וואס הגם ער איז נאך דעם קאצקער געווארען דער רבי פון טויזענטער חסידים, איז ער געבליבען בעקאנט אפילו אין דער חסידישער וועלט מיט׳ן נאמען „חידושי הרי״ם", אזוי ווי זיין „שאלות ותשובות" ספר הייסט.

ס׳איז נישט דא דאס ארט צו ציטירען די פערשידענע תשובות־פשט׳לעך און סתם חריפות׳דיגע אויפטועו, וואס עס שפרודעלט פון זיי אינ׳ם גאנצען ספר, ווער עס האט נאר אמאל געלערענט דאס ספר אין א ישיבה, אין א בית־מדרש — דער ווייסט, וואס דער חידושי הרי״ם בעדייט און ווי מען שארפט זיך די מוחות צו זאגען א פשט׳ל לויט׳ן שטייגער פון חידושי הרי״ם.

און כאטש דער חידושי הרי״ם איז דעמאלט בעטראכט געווארען פאר דעם גרעסטען תלמוד׳ישען אויטאריטעט, דאך האט ער קיינמאל נישט געשריבען זיינע תשובות מיט דער זיכערקייט ווי א פוסק, נאר תמיד פערענדיגט די תשובה, אז אזוי, דאכט זיך איהם, איז דער ריכטיגער ענטפער.

בלויז איינמאל איז פארגעקומען א פאל, ווען דער ענוות׳דיגער, שטילער חידושי הרי״ם האט זיך געשטעלט אין קאמף מיט׳ן לעמבערגער גאון, ר׳ יוסף שאול נאטאנזאן.

דאס איז געווען אין יאהר תרי״ח. אין פערשידענע שטעט פון גאליציע און אין אונגארן האט טען אנגעהויבען זיך צו בענוצען מיט מאשין־מצות אויף פסח. די חסידישע יודען האבען נישט געוואלט עסען די מאשין־מצות, איז געקומען ר׳ יוסף־שאול נאטאנזאן, וועלכער איז געווארען רב אין לעמבערג מיט א יאהר פריהער (תרי״ז) און האט אין זיין אייגענער שטאט געבראכט די מאשינען און מתיר געווען מאשין־מצות, ער האט דעמאלט ארויסגעגעבען א הכשר פאר גאנץ גאליציע און אונגארן, אז די מאשין־מצות זענען „כשר לפסח אפילו למהדרין מן המהדרין".

האט זיך דעמאלט אויפגעהויבען אנ׳אמת׳ער שטורם צווישען אלע יודען אין גאליציע. א סך גאונים זענען ארויסגעטראטען מיט א בפירוש׳ן איסור און האבען געמאכט חמץ׳דיג אלע כלים ביי הונדערטער יודען, וועלכע האבען זיך בענוצט מיט די מאשין־מצות, צווישען די, וואס האבען גע׳אסר׳ט איז אויך געווען דער גאון ר׳ מרדכי זאב עטינגער, פון לעמבערג, א שוואגער פונ׳ם לעמבערגער רב, ר׳ יוסף שאול נאטאנזאן.

עס איז דערגאנגען אזוי ווייט, אז די יודען אין גאליציע האבען זיך צוטיילט אין צוויי מחנות. לאדי, וואס דער לעמבערגער רב האט מתיר געמאכט די מאשין־מצות, האט ער נאך גע׳אסר׳ט די מצות, וואס ווערען געוועלגערט, און דאס האט געבראכט דערצו, אז אין יעדער שטאט און שטעטעל האט מען געפיהרט מחלוקת׳ן און עס האבען זיך שיער נישט געשאפען צוויי כיתות ביי יודען: סתם־יודען און מאשין־מצות יודען.

איז דעמאלט ארויס דאס קראקאווער בית־דין מיט׳ן גאון ר׳ חיים נתן דעמביצער בראש און האט אנגעפרעגט אלע גאונים פון דער גאנצער וועלט זייער מיינונג וועגען די מאשין־מצות.

דער סאנזער רבי און גאון ר׳ חיים האלבערשטאט האט אנגעשריבען א תשובה געדרוקט אין שאלות ותשובות „דברי חיים", כ״א, וואו ער טרעט שטארק ארויס געגען דעם לעמבערגער רב ר׳ יוסף שאול נאטאנזאן.

ר׳ חיים נתן דעמביצער האט זיך דעמאלט אויך געווענדעט צום חידושי הרי״ם, כדי צו הערען זיין מיינונג, איז אנגעקומען א תשובה פון חידושי הרי״ם מיט א פיוערדיגען בריף, וואס איז שטארק פוגע אין כבוד פון דעם לעמבערגער רב. די אלע תשובות און בריף זענען דערנאך פערעפענטליכט געווארען אין א בעזונדערען קונטרס.

אינ׳ם בריף פון חידושי הרי״ם צו ר׳ חיים נתן דעמביצער געפינען זיך אזעלכע שארפע שטעלען, וועלכע מיר ברענגען אין יודישער איבערזעצונג:

„וועגען אייער פראגע מכוח די מצות אויף פסח, וואס ווערען געמאכט דורך א מאשין, איז הגם איך אליין האב די מאשין נישט געזעהען, נאר אויפ׳ן סמך פון בריף פון גאון ר׳ מרדכי זאב, בין איך אויך מסכים צו אסר׳ן און גאט זאל מציל זיין זיין פאלק ישראל פון די דאזיגע מענשען, די שלוחים פון יצר־הרע, די תלמידים פון ירבעם בן נבט, וועלכע קליגען זיך ביסלעכווייז אפצושאפען יעדע מצווה און זייער כוונה איז אלץ אויסצורייסען, אזוי ווי מען זעהט עס בעשיינפערלעך פון זייערע מעשים. גאט זאל צושטערען זייערע מחשבות און גאטס עצה זאל בלייבען בעשטעהען".

מען קאן זיך פארשטעלער, וואס פאר א טומעל אזא בריף האט ארויסגערופען אין די קרייזען, וועלכע האבען מתיר געווען די מאשין־מצות.

דער כעס און די שנאה צום חידושי הרי״ם זענען געוואלדיג געוואקסען דערפאר, ווייל ער האט זיך ערלויבט אנצורופען די אנהענגער פון לעמבערגער רב: תלמידים פון ירבעם בן נבט. א טייל יודען האבען געשריבען, אז דערמיט וויל דער חידושי הרי״ם פערדעקען אלע שלעכטע מעשים, וואס דער קאצקער רבי מיט די קאצקער חסידים טוען אפ, ווייל דאס קאצקער חסידות פיהרט בפירוש אראפ די יודען פון דרך הישר...

דער סוף איז געווען, אז די גאונים, וואס האבען גע׳אסר׳ט די מאשין־מצות האבען אפגעהאלטען א גרויסען נצחון, און לויט ווי די חסידים דערציילען, האט דער לעמבערגער רב אליין, אין יאהרען ארום חרטה געהאט, וואס ער האט אזוי שטארק פוגע כבוד געווען דעם „חידושי הרי״ם". חסידים דערצעהלען אויך, אז אמאל איז געקומען קיין לעמבערג ר׳ אליהו יוסף פון ביאלע, וועלכער איז געווען אנ׳אייניקעל פון חידושי הרי״ם, האט איהם דער לעמבערגער רב זעהר שטארק מקרב געווען, און איהם בפירוש געזאגט, אז ער האט חרטה, וואס ער האט זיך געטשעפעט מיט׳ן זיידען זייענעם, מיטן חידושי הרי״ם; אז ערשט ווען ער האט זיך בעקענט מיט׳ן ספר „חידושי הרי״ם", זעהט ער, וואס פאר א גאון ער איז געווען און ער איז דעריבער מבטל זיין דעה פאר דער דעה פון חידושי הרי״ם...

כאטש דער חידושי הרי״ם איז שון געווען אנערקענט פאר א גרויסען גאון, דאך האט ער זיך, ווי געזאגט, געהאלטען שטארק ענוות׳דיג, און נישט איינמאל האבען די נאהענטסטע גוטע פריינד זיך נעבעטען ביים חידושי הרי״ם, ער זאל נישט געהן בעזוכען אזוי אפט יעדען דיין אין ווארשא און זיך מיט איהם שואל־עצה זיין וועגען יעדער שאלה, אבער דער חידושי הרי״ם האט גארנישט געוואלט הערען דערפון, אדרבא, ער האט מיט יעדען פשוט׳ן יודען גערעדט מיט אזוי פיל ווארימקייט און ליבע ווי עס פאסט פאר אנ׳אמת׳ן מנהיג פון חסידים.

מיט בלוט פון הארצען

א קאפיטעל פון ראמאן „אויף פעלדער" פון יודישער קאלאניזאציע אין ראטענפארבאנד

פון פרץ הירשביין

פונדעסטוועגען, כאטש דער שטורעם האט אנטקעגען פעלזיגען הארצען די רייד ביי ביידען צו שלאגען; כאטש די טרעהרען טוען אזוי אפט א גליה אין שלונג; טוען פון רגע־צו־רגע אזא פערבלענד די אויגען ביי ביידען, און עס גלוסט זיך אזוי פאלען איינס דעם אנדערען אין די ארעמס אריין, אוועקפאלען דא אין מיטען גאס, און ווי צוויי יונגע קינדער לאכען און וויינען פאר פרייד, וואס מען האט נאך אמאל איבערגעלעבט א שווערען ווינטער, וואס איצטער איז אנגעקומען א נייער פריהלינג און געבראכט גרויסע האפענונגען, הערלייכטערונגען, קאלעקטיווען, פעלד־גרעניצען פעראקערען, העלפען די פייע איבערוואנדערער ביי די לעצטע שטיבער, כדי סוף־זומער זאלען די „רויטע פעלדער" זיין אויף חידושים פאר גאנץ קרים... און אפשר גאר טאקע געהן און בעטראכטען די אקאציע־ביימעלעך ביי בערעס און לאנעס פענסטער, פון די קאנספען שטראהלען גרין ארויס די שפיציגע בלעטעלעך, — אנשטאט דעם, זענען ביי ביידען די בליקען געפאלען צו דער ערד; לאנעס בליקען זענען געפאלען אויף בערעס טריט, און בערעס — אויף לאנעס טריט, בשעת ארום די הערצער ביי ביידען האט דער שטורעם געבושעוועט — האבען זיך די טריט דערוויטערט איינס פון אנדערען....

יוסף האט דוקא יא געהאט א סך ווערטער פאר לאנען, כאטש זי איז געווען די ערשטע איהם ארויס טראגען פון שטוב איהר בלאס־פרעהליכען פנים.

—ביזט אויסגעלייזט געווארען פון גלות, יוסף, — האט לאנע מונטער גערעדט, און דאפיי ארויסגענומען שטרויעלעך פון זיין טשופרינע, — האסט אויסגעקוקט אויף א נס; ווער קען זיך איצט גלייבען צו דיר, יוסף?

דיר איז אויך גוט לאנע, קרים איז דיין פעלד. אין קרימער פעלד געהט אום דיין מאן. יא, לאנע, איך קוק אויף דיר, און קוק אויפן דארף — דא איז שוין מעהר ווי אנ׳אנהויב... איך האב מיט׳ן שטענדיגען אנהויב נישט געקענט זיך בעגנוגענען, פון דער רעוואלוציע האב איך געווארט א סך מעהר, ווי עטליכע צעהנדליג יודישע דערפער אין קרים. איצטער זעה איך די רעוואלוציע האט דאס יודישע פאלק נישט פערזעהן; מירן דארטן־אפשר אנהויבען גאר פון סאמע אנהויב, גוט, וואס אזעלכע בערעס בעגרייפען שוין אז די רעוואלוציע איז נישט געקומען אויסצוווארצלען דאס יודישע פאלק און פונאנדערשליידערען איבער גאנץ רוסלאנד.

לאנע האט איהם א צייט אנגעקוקט, גוטמוטיג געשמייכעלט און געשוויגען; איהר האט הנאה געטון צו זעהען יוסף׳ן אזוי אויפגעלייגט, כאטש צו הויך האט ער גערעדט, און זיינע אויגען האבען צעשטרייט געווארפען בליקען צו די ביידע שורות שטיבער. פאר לאנעס שטוב איז אויסגעקומען די בעגעגעניש.

— און, אפשר, לאנע — האט יוסף גערעדט פער׳חלומט, — יודען פון דער גארער וועלט וועלען דאך נאך אמאל קומען צו זוכען א היים אונטער די סאוויעטישע הימלען; די יודישע קרים וועט זיך אויך נישט אונטערגעגעבן... פארט א שאד דאס אלץ איבערצולאזען ... מיר לאזען דיך איבער אין גוטע און געזונטע הענט. פאראיאהרען, אז בעני פינטשוק איז אהער אנגעקומען, האב איך געהאט א חשד, כא־כא־כא... בערע האט עס אויך געפילט... פאר וואס זאגסטו גאר נישט, לאנע? איך רעד און רעד, און דו — וואס שמייכעלסטו אזוי פערטייעט.

— פאהר געזונט, יוסף, טוסט גוט וואס דו פאהרסט אהין. דיין אידעאל איז דארטען; האסט געזוכט אנ׳אידעאל און האסט איהם געפונען, איהר וועט דארטען בויען און מיר וועלען דא בויען; מאסקווע וועט זיין אינדערמיט... אויב אונז וועט דא זיין גוט, וועלען מיר זיך נאכאמאל בעגעגענען. אמת, יוסף, דער פריהלינג איז ווידער אין קרים אזא פריהער, אזא ליוטערער?....

ביי די ווערטער האבען זיי זיך אומגעקערט מיט די פלייצעס איינס צום אנדערען; פאר זיין דמיון האט אין פריהמארגענליכט זיך א וויג געטון דאס ווייטע אומבעקאנטע און שוין אזוי נאהענטע — דאס אומבעוואוינטע מזרח־לאנד; און זי, לאנע, האט נישט געוואלט ער זאל זעהען ווי איהר פנים ציטערט און ווערט צעבראכען פון די שטילע טרעהרען, וואס האבען פריי גענומען שטראמען איבער ביידע באקען.

לאנע האט געוויס נישט געוואלט, בערע זאל איהר זעהען אין טרעהרען. זי האט אבער אויך נישט בעדארפט פאר יוסף׳ן ארויסווייזען איהרע טרעהרען, ווייל דאס זענען נישט געווען טרעהרען, צוליב׳ן בעדויערן, אדער טיפער בעליידיגונג; סיי ווי איז פאר איהר געווען פערנעבעלט דאס ווייטע לאנד ביי די ראנדען פון ווייטען מזרח, וואו יוסף האט דערבליקט א יודישע היים, און בערע — דאס בעלאנגטע פעלד, וואו ער, ווי א רעוואלוציאנערער סאלדאט בעדארף שטיין אויף דער וואך.

— דאס וואס בעדארף געשעהען זאל געשעהען, וואס פריהער — האט לאנע שטיל געמורמעלט בשעת די טריט האבען זי שנעל געפיהרט ווייטער, ווייטער פון דארף ארויס, דער פריהלינג־ווינט זאל איהרע טרעהרען אראפזייגען פון איהר פנים.

דעם אייגענעם טאג, פארנאכט־צו האט זיך דאס גאנצע דארף פערזאמעלט, ארויסצובעגלייטען די פיאנערען. די ברעזער־פערד און קאוואלסקים פערד, האבען אין צוויי דראפיאסטע וועגענער ארויסגעפיהרט די פיאנערען פון די „רויטע פעלדער" וואס אין קרים; העט־ווייט הינטערן דארף האט מען זיי ארויסבעגלייט; דער טיף־ערנסטער שוויגען האט גובר געווען די אפגעריסענע ווערטער וואס זענען דא און דארטען געפאלען.

לוי־בירסאן האט גאר קיין ווערטער נישט פערמאגט, א צושראקענער האט ער אלע ווייל אראפ גענומען זיינע ברילען און זיי אויסגעווישט. פאר זיך אליין האט ער כסדר געמורמעלט: „די גוטע בשורה פון ווייטען מזרח איז א קללה פאר די וואס בלייבען אין קרים..." אין די קני האט ער א שוואכקייט געפיהלט, ממש אנידערצופאלען. דער גרעסטער טייל איבערוואנדערער, אפילו פון די אקארשט אריבערגעקומענע, האבען נאכדעם שלעכט געשלאפען די נאכט, נישט ביי איינעם האט דער שטורעם אויפגעוואכט אין געמיט און ביז קלעמעניש געפליקט דאס הארץ.

אויף מארגען, אין א וואכען און לויטערען פריימארגען, ווער מיט פרייד, אין פנים, און ווער נאך מיט טרויער אין די אויגען, — ממש דאס גאנצע דארף האט זיך פערזאמעלט הינטערן דארף ביים ראנד פון פעלד, אויף חידושים געקוקט, ווי בעני פינטשוק, און ביים זייט — לאנע ברעזער, האבען אויפן ערשטען אויפגעוואכטען טראקטאר ארויסגעריטען אין פעלד; מיט גלוטיגען שטרעבען האט די ענערגיע אויפגעריסען אין טראקטאר, בשעת ער איז אוועק לענג־פעלד און מיטגעצויגען הינטער זיך אקעראייזענס, דעם ערשטען פעלד־גרעניץ צווישען די ברעזער און פינטשוק־פעלדער האבען די אקערס פונאנדערגעריסען. לאנע און בעני האבען געשפירט אויף זיך פון ווייטען די הייסע בליקען פון גאנצען דארף, וואס האט נאכגעקוקט די צוויי רייטער אויפ׳ן טראקטאר — ווי אויף א גרויס וואונדער און סימן פון בעסערע צייטען.

כאסיע אסטראווער האט נישט געקענט בעהאלטען איהרע מאמישע טרעהרען, וואס האבען פערבלענדט די אויגען:

— זי איז פאר אונז א גוטער סימן — האט זי פאר זיך שטיל, ווי פון א תחינה ארויסגעלייענט — ער האט זי פון שטוב אופגעהויבען. געבענטשט זאל ער זיין דערפאר...

און וואווע ברעזער, דער פאר דער צייט גרויגעווארענער און צעבראכענער וואווע ברעזער, ער איז אויך געשטאנען צווישען פער׳חידוש׳טען עולם דער סטעפ איבער וועלכען זיין טאכטער האט אוועקגעריטען, האט זיך א וויג געטון פאר זיינע אויגען; ווי אין א ווייסטען חלום איז דאס איהם פארגעקומען; גלייך ווי גאר נישט דעם פריהלינג־סטעפ רייסט איצטער זיין טאכטער אויף — נאר אין זיין אייגען לייב אריין איז זיין טאכטער מיט׳ן טראקטאר און שווערע אקער־אייזענס אריין, און נאר אהן רחמנות רייסט דער טראקטאר אויף זיין לעבען אנטקעגען דער פריהמארגען־זון...

און מאמע־ערד האט איהר סוד נישט בעהאלטען; ברייט און מיט פריהלינג־זון אנגעטרונקען, האט איהר ברוינער מויל ברייט געלאכט. דער זשאווראנעק האט הויך געצירקעלט און געטרילערט אין טערן בלויען הימעל. א סך פון די, וואס זענען געשטאנען פערגאפטע ביים ראנד פון פעלד, האבען אין דעם־א פריהמארגען געזאגט: — אז לאנע ברעזער און בעני פינטשוק ציהענען איצטער פאר אלעמען דעם ברודער־וועג; און אוודאי וועט די ברודער־זריעה זיין אנגעלייגט ביי מאמע־ערד...

(סוף)

פיניעלע מזיק
גיט לשון

נו, יאטן, אב איך ענק באלד גיזוגט, אז פין די קוילן פון דער קילע עט גורניש ווערן. אז זיי, די קילע לאט אבן דערשנאפט אז דער קונסל געט קוילין זענע זיי אכעט אינטערגעשפרינגען. בוכאבע, זיי זענע אכעט דא מיט קוילן!

צגעדענקט, וואס זיי אנע גישריבן אין פאליקס־בלאט? זיי אנע וויראזשנע גיזוגט, אז זיי געבן דרא מאזנט קעריץ קוילן, פאר די גיפרווירדענע ידען. ני, איז שוין באלד פידים, ס'עט מערטשעם זיין פייסיך אכעט. אין די קוילן ענען זיי געבן ווי איך אב שוין פויטן גיזוגט, — אף שיוויעם צי באקן דעם קעיז־קיבן..

כ'זוג ענק יאטן, אז איך אב כרוטע וואס איך אב גימאכט א קוילן נאקציע. די קילע־לאט אז מ' וואזט זיי א פינגער, כאפן זיי אראן די גאנצע לא־פע, טאמער אנע זיי גיזעיע אז דער פריין מויצע לעיכים גיט קוילן, זענע זיי שון פוטער.

כ'זוג ענק, יאטן, צעט זעיען וואס סעט וואטער זאן; מויצע לעיכים עט געיבן קוילן, גימילים כע־סודים עט געיבן פיזשיטשקעס, רומקאסקי עט פא־זארגן יעסוימים. כעיסעד שנעל עמעס עט בענרא־בין טויטע ידן. מאלביש ארימאינערים עט באקליידן קנדער. לינים ניכולים עט פעזארגן די קימפיטורנס, לינים אצעידעק עט מאכן זאשטשיקניקעס — און שוין!

עט עץ פרעגן, וואס עט טין די קילע? זיי על'ן אכעט הובן א זאיענטשע. צווייסין וואעם זיי עבן טיען? זיי על'ן זיצן אף די וויכע פאטער־שטילן אין עבן מאכן פישידזעניעס, אין עבן האקן א טשייניק, דער פרעזוס עט קלינגען מיטן גלאק און מעט שיעם העירן ווי דעם קוטער.

ני, בין איעך גיוועז גירעכט? כאב ענק באלט גזוגט אז די קילע עט געבן קוילן אף שיוויעם. אז איך, פיניעלע, זוג — וויים איך וואס איך זוג.

דערוואל אציץ מיר און זאציץ מיר גיזינט!

די טרייסט
פון אנ'אלטעז בחור

פריילין (צו אנ'אלטען בחור): זאגט מיר, פא־ניע מאקשו, איז איך נישט סמוטנע אזא איינזאם לעבען?

אלטער בחור: כ'וועל איך זאגען דעם אמת. צייטענווייז ווערט מיר טאקע שטארק סמוטנע, אין אזא מאמענט גײה איך אוועק צו מיינעם א בעקאנטען א בעווייבטען, זעה איך אז איהם איז נאך מעהר טרויעריג. ווערט מיר פרעהליך אויף דער נשמה.

פאמעראנצען
פון גראף קאלי

ניין, איך זינג נישט פון קארטאפעל,
קיינער וויל עס מעהר נישט הערען,
פאמעראנצען, זענען איצטער
אקטועלער און מאדערן...

פאמעראנצען, פאמעראנצען,
לויכטען, פינקלען אייך אנטקעגען
און זיי ווינקען פול מיט ליבע
פון די פוהרלעך, פון די וועגען...

וואס־זשע קויפט איהר נישט, רבותי?
וואס־זשע קוקט איהר מיט גריזאטע?
הערט איהר נישט די הענדלער שרייען
פיער און פינף און זעקס א זלאטע?...

סטייטש, עס איז דאך אזוי ביליג
און מען שרייט אויף אלע ראגען,
איז דען מעגליך, אז א זלאטע
זאלט איהר אויבעט נישט פערמאגען?...

וואס זאגט איהר?.. איהר דארפט גאר קויהלען
אויף די ווענט דער שניי טוט גלאנצען...
געהט שוין געהט, וואס טויג אייך קויהלען
ביליג איז דאך פאמעראנצען...

האָ?.. עס הענגט אויף אייך עקסמיסיע?
שוין געוועזען דער קאמארניק
סיהאט דער ווירט דאס גאנצע מעבעל
צוגענומען פאר א גארנישט.

און די טאכטער בלאס, פערטריקענט
חתונה האבען האט קיין שאנסען,
נישט געזארגט! ס'איז הכל הבל!
ביליג איז דאך פאמעראנצען...

פאמעראנצען, פאמעראנצען,
געוואלד, עס קיצעלט מיר דער גומען...
ס'איז אפילו די פאליטיק
מיט דעם פאמעראנץ פערנומען.

נעהמט, למשל, פאמעראנצען,
צי פון יפו, צי פון חיפה,
ביי די פוילישע ענדעקעס
זענען פשוט ממש טריפה....

נאוואטשינסקי האלט פון שפאניער —
ס'איז קיין וואונדער נישט אוודאי:
עס דערמאהנט דעם יודען־פרעסער
אין דער צייט פון טארקוועמאדא...

א לעקציע העברעאיש
פון א. אישסין

וואלגער־האליץ — מחזיר למוטב.
הרי את — לאסור בכבלי ברזל.
אנטיסעמיטיזם — על אלה אני בוכיה.
קריזיס — מלא כל הארץ.
קויהלען־פראגע — צעקת הדל.
קראם — חדר המשכב.
צוקער־קראנקהייט — מיתה מתוקה.
קוש פון א מאדערנער פרוי — מיתה בנשיקה
קלעפ (וואס מ'בעקומט ביים מאהנען א חוב)
— גם זו לטובה.
גריפע — מכת מדינה.
ביטערע לאגע — לא יחסר המזג.
לעהרער — ויתהלך מנוי אל גוי.
יודישער שרייבער — חסר לחם.
מאדערנע ווייבעל — ימי חייך הלילות.

גריפע און קויהלען

— מיט וואס איז די גריפע גלייך צו קויהלען?
— פון ביידע ווערט מען פערשווארצט.
דער חילוק איז:
— ביי א גריפע ליגט מען אין בעט ווען זי איז דא, און ביי קויהלען ליגט מען אין בעט, ווען זיי זענען נישטא.

סאקראטעס.

אלט און שוואך
מודעה אין א היגער צוקערניע

אין לאקאל פון א היגער צוקערניע איז ארגים געהאנגען געווארען אזא מודעה:

„רבותי, בעקלאגט זיך נישט אויף אונזער קאווע ס'וועט קומען א צייט ווען אויך איהר הערען בעזו כער, וועט ווערען אלט און שוואך.

ביידע זענען גערעכט

אלטע פרוי (צום מאן): ווי געפעלט דיר חיים, געהענדיג אין גאס, האט מיך א פרויען־הענדלער פערטשעפעט.

מאן: האסט א טעות, געווים איז עס געווען אנ'אלטווארג־הענדלער.

פרוי: אויב איך האב א טעות, איז עס געווען א שמאטע־הענדלער, ווייל ער האט זיך שטארק נאכגעפרעגט אויף דיר.

סאקראטעס.

זיין „מאיאנטעק"

נאטשעלניק פון שטייער־אמט (צו א קליענט א טאנץ־מייסטער): וואס פאר א אומזאץ־קאפיטאל בעזיצט איהר?

טאנץ־מייסטער: מיין גאנצער קאפיטאל זענען די צוויי פיס.

ס'איז גענוג!

מוטער: לערן זיך מיין קינד העברעאיש, ווייל 2 מיליאן יודען רעדען שוין העברעאיש.

קינד: נו, וועט עס שוין זיין גענוג אהן מיר אויך.

סאקראטעס.

א פאסיגע וואוינונג
כ'פעהלט איהר ווערטער

א יונג פארפאלק געהט איבער די גאסען זוכען א פאסיגע וואוינונג. צוקומענדיג פארן פאניאטאווסקי פארק, פרעגט דער מאן:

— מאניעלע, ווי געפעלט דיר די געגענט?

— וואונדערבאר! כ'האב פשוט נישט קיין ווערטער.

— אויב אזוי, וועלען מיר טאקע אין דער געגענט נעהמען א וואוינונג.

דער קונדס

הומאר •
סאטירע •

צוזאמענגעשטעלט פון אב—נעק •

בײלאגע צום „נײעם פאלקסבלאט" נומער 40

פרײטאג, דעם 15 פעברואר 1935

די בעריבטסטע „פאטראווע"

פון די ענדעקעס

פּאָליטיק פון וואָר

איז ווי האַלטען מיר אין דער וועלט? מיר חאַל־שען פיים אַנטיסעמיטיזם.

עס איז פּשוט מקנא צו זיין די פעלקער, ווי וואויל זיי איז. מען זעהט בעשיינפּערלעך, אז זיי האָבען שוין וועגען אַלעם אויסגעוואָרגט און עס איז זיי נאָר געבליבען איין איינציגע זאָרג — יודען.

זיצען די פעלקער טעג און נעכט און האַלטען אין איין קלערען ווי אַזוי טוט מען אָן צרות יודען. געהערט אַ זאָרג, וואָס פעלקער האָבען.

אין די אייגענע לענדער ביי זיי טוט זיך חושך, אַלע זענען זיי אויף גרויסע צרות, נאָר — ווען עס קומט צו יודען, פערלירען זיי גאָר וואַזשנע די קעפּ.

געהערט אַ מלחמה? אַ מלחמה מיט יודען! די פעלקער פיהרען מלחמה מיט יודען. די וועלט האָט זיך גריכט אויף אַ שחיטה צווישען די פעלקער, אופא און ארויסגעשפּרונגען איז גאָר אַ וועלט־מלחמה מיט יודען.

ווער קוקט יעצט אויף דער מלחמה, וואָס איטאַליען וויל אָנוואַרפן אויף אַביסיניען, אז מען האָט צו קוקען אויף דער פעלקער־מלחמה מיט יודען.

א בעגעניש
צווישען ביידע קאָנסטיטוציעס

ביידע קאָנסטיטוציעס. די מערץ־קאָנסטיטוציע און די מאַי־קאָנסטיטוציע טרעפען זיך צוזאַמען, זאָגט די יונגערע:

— אַ וואַזשנע פּנים האָסטו.

— שטעה נישט אַזוי אין גרויסען, אין אַ יאָהר ווייז אַרום, וועסטו האָבען אַזאַ מפּלה ווי איך — האָט די עלטערע געענטפערט.

צו אַ גמילות־חסד קומט עס נישט!
שמועס צווישען צוויי לאָדזשער ענדעקעס

צוויי ענדעקעס שטעהען אין שטאָט־ראָט און שמועסען, און וועגען וואָס שמועסען זיי? פער־שטעהט זיך — וועגען יודען. פּלוצים פרעגט איינער דעם אַנדערען:

— זאָג מיר, וואַלענטי, דו ביזט אַזאַ פערביסענער אַנטיסעמיט, ווי פּאַסט דאָס דו זאָלסט ביי אַ זשיד באָרגען 100 זל.?

— נו, וואָס וואָלסטו געוואָלט? צוליב די נאַרישע פּאָר זלאָטים האָב איך דאָך פון איהם נישט געקענט פערלאַנגען, ער זאָל זיך שמד'ען!...

אוי, די גריפּע!
דער קלוגער חולה

אַ היגער גביר איז קראַנק געוואָרען אויף דער גריפּע, יעדען טאָג זענען ביי איהם געווען עטליכע דאָקטוירים. יעדער דאָקטאָר האָט פערשריבען אַנ־אַנדערע מעדיצין, דער חולה האָט אַלע פלעשלעך אוועקגעשטעלט אין דער שאַנק אַריין, אַזוי ווי מ'האָט זיי געבראַכט פון דער אַפּטייק.

אַז דער חולה איז געזונד געוואָרען, האָט ער געמאַכט אַ פּיבקע, צו וועלכער ס'זענען איינגעלאַדען געוואָרען אַלע דאָקטוירים, וואָס האָבען איהם בע־האַנדעלט. אין אַ געוויסען מאָמענט, האָט ער אויף־געעפענט די שאַנק, וואו די מעדיצינען זענען גע־שטאַנען און געזאָגט:

— מיינע הערען דאָקטוירים, ווי וואָלט איך אויסגעזעהען, ווען איך וואָלט טאַקע גענומען אַלע אייערע מעדיצינען? איך וואָלט שוין זיכער געווען אויף יענער זייט ראַגאַטקע!..

דער יוד און דער ענדעק
אַ שטאָך פאַר אַ שטאָך

אין וואַגאָן דריטע קלאַס זיצען עטליכע ענ־דעקעס, צווישען זיי — איין יוד, מיט אַ לאַנגער, שוואַרצער באָרד, זאָגט איינער פון די ענדעקעס צו דעם יוד:

— מאָשקע, אייער געוויסען מוז זיין אַזוי שוואַרץ ווי אייער באָרד איז.

דערויף האָט דער יוד דעם ענדעק געענטפערט:

— אויב מ'זאָל מעסטען דעם געוויסען פון'ם מענש לויט דער באָרד, האָט איהר אינגאַנצען קיין געוויסען נישט, ווארום איהר האָט דאָך אינגאַנצען קיין באָרד נישט...

א שרעקליכע גנבה...
פון ב. קאָוונער

מיין ליבער חבר משה לייזער!

איך און מיין בעסערע העלפט און אַלע מיינע „פּיסקים" זענען געזונט, שטאַרק און פריילעך., און זיי האָבען אַ דאַנק דעם אויבערשטען אַ פיינעם אַ־פּעטיט הלוואי ווייטער נישט ערגער!

זיי עסען מיט גרויס טאַלאַנט, די קינדער מיינע; מען קען זאָגען אַז איטליכער פון זיי איז אין דער אַבילה, אַ פּראָפעסאָר איינשטיין.

אַבער נישט וועגען מיר און מיין משפּחה וויל איך דיר היינט שרייבען, דאָס וועלען מיר לאָזען פאַר אַנ'אַנדער צייט, איצט, וויל איך דיר, ליבער משה לייזער שרייבען אַביסעל נייעס פון מיין שטעטעל. די נייעס האָט געמאַכט אַ גרויסען רושם אין אונזערע מקומות, עס האַנדעלט זיך דאָ וועגען אַ שרעקליכער גנבה,...

וואו מען געהט און וואו מען שטעהט, רעדט מען וועגען דער דאָזיגער גנבה.

פאַראַן ווי דו ווייסט, אַ יודיש פאָלקס־ליד, וואָס ווערט געזונגען כמעט ביי אַלע קאָנצערטען און באַנקעטען. דאָס פאָלקס־ליד הויבט זיך אָן מיט די ווערטער:

„ביי מיין רבין איז געווען,
איז געווען ביי מיין רבין,
ביי מיין רבין איז געווען
אַ — גנבה !!"

אַבער ביי אונז אין שטעטעל איז גאָרנישט גע־שעהען ביי דעם רבין; אונזער רבי איז אַ קבצן אַז ס'איז נישטאָ פּשוט וואָס צו גנבענען ביי איהם. פון וואַנען זאָל ער זיין רייך? פון די פּופּציג גילדען אַ וואָך, וואָס ער דאַרף קריגען און קריגט נישט? ניין, מיין ליבער משה לייזער, נישט ביים רבין איז געווען די גנבה נאָר ביי אונזער אַרבייטער פעראיין.

נאָר לאָמיר דיר דערציילען די מעשה פון אָנ־הויב אָן:

פאַראַן אַ יוד, די דאַמרזנך,ט פּס פּס

כער אַ דאַרער, אַ האַלב איינגעבויגענער, ווי אַנ'אויס געטריקענטער באָקסער, וואָס מען רופט איהם מאַקס דער דאָזיגער מאַקס האָט צו פערדינגען צוויי מי־טינג־לאָקאַלען. איז איינער פון די צוויי פערדינגען צום היגען אַרבייטער פעראיין, דאָרט האַלט מען אָפּ די מיטינגען, דאָרט מאַכט מען באַנקעטלעך, וועט־טשערינקעס דעבאַטען, רעפעראַטען און אַזוי ווייטער. פערשטייט זיך אַז די אַרבייטער פרויען זענען אויך טעטיג און זיי האָבען אין דעם מיטינג לאָ־קאַל איינגעאָרדענט אַן אוווען מיט געשיער, מיט מעסער און לעפעל און גאָפּעל, ווי עס פּאַסט פאַר באַלעבאָסטעס, פאַר פּראָגרעסיווע פרויען.

געהט דער דאָזיגער מאַקס, דער ווירט, הויסט עס, און ער פערדינגט דעם צווייטען זאַל, קעגענ־איבער אונזערע צו עטליכע חברים, אַרום זעקס.

שוין מיט די בעאַמטע.

אַמאָל איז געווען זיבען, האָט זיך דער זיבעטער פערזינדיגט, ער האָט געווײנט ביי זיין מוטערס לויה, האָט מען איהם אַרויסגעוואָרפען פון דער פּאַרטיי.

„אַ כאַוער, וואָס ווײנט, איז נישט קיין רע־וואָלוציאָנער!" — האָבען די פיהרער געטענה'ט— „בלויז אַ שוואַכלינג, אַ טרוס, ווײנט, אַבער נישט קיין כאַווער"...

איז געבליבען זעקס פון די זיבען, האָבען עס אַט־אָ די זעקס כאַוויירים געגרינדעט דעם צווייטען זאַל פון אונזערען.

אין אַ פּאָר טעג שפּעטער האָט מען אויסגעפי־נען אַז אונזער זאַל פון'ם אַרבייטער פעראיין איז עפּעס נישט מיט אַלעמען; די בענק זענען איבער־געקעהרט, די בילדער פון די ווענט אַרונטערגעריס־סען, און דער עיקר פעהלען אַלע מכשירים אין קיך. אונזערע פרויען האַלטען,, אַז די גנבה איז זעהר אַ גרויסע; די גרעסטע אין אונזער שטעטעל וואָס איז ווען עס איז פאָרגעקומען.

אָט איז אַ צעטעל, פון די זאַכען וואָס פעהלען אויס:

טעלער און קליינע טעלערלעך און טעפּלעך און קליינע טעפּלעך, און לעפעל און מעסער און גאָ־פּעל און צוויי ריב־אייזענס, אַ לאָקשען־ברעטעל, דריי פונט קאַווע, צוויי פונט טיי, צעהן פונט צע־מאָלענעם צוקער, אַ טשאַיניקעל מיט אַ זייערעל און 9 ציטרינען און עטליכע סלאָיקלעך מיט איינגע־מאַכטס, וואַרעניע, הייסט עס.

אייגענע געמאַכטע וואַרעניע...

ווייטער פעהלט אויס אַ שאַכטעל מיט קאָמפּאָט, אַ קאַן מיט האָניג און נאָך קלייניגקייטען.

פערשטייט זיך אז מען האָט באַלד גענומען

אונטערזוכען ווער די גנבים זענען און עס האָט זיך אַרויסגעוויזען אַז די כאַווירים האָבען געמאַכט די קונץ.

זיי רופען עס נישט אַן גנבה, ביי זיי ביי די כאַ־ווירים הייסט עס; פערקלענערט דאָס קאַפּיטאַל פון די בורזשואַקעס; דאָס איז געווען, זאָגען זיי, אַנ'אַ־טאַקע אויף פּריוואַט־אייגענטום.

אָט אַזעלכע אַטאַקעס אויף גרויס קאַפּיטאַל וועט דערנעהנטערען דעם וועג צו דער סאָציאַלער רעוואָלוציע, זאָגען זיי.

דער ווירט, זייענדיג אַ זעהר רייך יודעל, מען קען זאָגען אַנ'אָנגעשטאָפּטער, האָט געלאָזען ווי־סען אונזערע פרויען, אַז זיי זאָלען זיך די זאַך נישט נעהמען צום האַרצען ער וועט דעקען דעם גאַנצען פערלוסט, אויב דאָס קען העלפען, זאָגט ער, די כאַ־ווירים, דערנעהנטערען די רעוואָלוציע, איז ער צו פרידען, כאָטש ער איז אַליין אַ רייכער, ווירט, אַ קאַפּיטאַליסט, אַ בורזשוק.

דערווייל געהט דאָס גאַנצע שטעטעל כאַראַראָם; עס טוט זיך אָפּ חושך!

אפילו די פרומע יודען, וואָס געהען אין שוהל, וואָס דאַווענען, דריי מאָל אין טאָג, זענען אויך פעראינטערעסירט אין דער שרעקליכער גנבה.

זיי זענען אַזוי פערקאָכט אין דער פּאַסירונג, אַז זיי האָבען שוין כמעט אַ וואָך צייט נישט גע־דאַוונט.

מעהר קיין נייעס צו שרייבען, זיי געזונט און גרים דיין ווייבעל און דיין ווייבעלס שוועסטער, די בלאָנדע, מיט די בלויע אויגען, און פערגעס נישט, משה לייזער, אַז דו ביזט מיר שולדיג פופ־צעהן גילדען...

דיין חבר
פּ. קאָוונער.

שבת הגדול און קורצער פרייטאָג

קורצער פרייטאָג: ערקלערט מיר, פאַניע שבת הגדול, וואָס פאָהרט עפּעס געהריגנג לעצטענס אַרום איבער די אייראָפּעאישע שטעט?

שבת הגדול: ער פאָהרט אַלס קאָמיוואָיאַזשאָר פון דער פירמע „היטלער עט געבעלעס", כדי צו בעקעמפען די קאָנקורענץ־פירמע „פלאַנדען — לאַיואַל.

הורטאָווע

— דו ווייסט, מענדעל, דו קענסט מיר ווינ־שען מזל־טוב. מיין פרוי האָט נעכטען געבוירען אַ דריילינג.

— נו, וואָס איז דער חידוש? דיין פרוי איז דאָך אַ טאָכטער פון אַ הורטאָווניק.

ער איז נעבעך קורצזיכטיג!
געהערט אין דער „אַסטאַריאַ"־קיביצאַרניע

— פאַניע שמ—קע, איהר זענט זעהר קורצ־זיכטיג, איהר טראָגט שטענדיג די ברילען?

— שטענדיג, שטענדיג... אפילו ביינאַכט, שלאָף איך אין די ברילען.

— פאַרוואָס עפּעס ביינאַכט?

— אָהן די ברילען וואָלט איך נישט געזעהן וואָס עס חלומט זיך מיר — האָט שמ—קע געענטפערט.

נישטאָ קיין מזל!
אַנגעשטעלטער און בעל־הבית

אַנגעשטעלטער (צום שעף): פאַניע ציפּמאַן, איך זאָג אייך, אַז איך שפּיל שוין מעהר נישט אויף דער לאָטעריע, שוין צעהן יאָהר שפּיל איך און איך האָב נאָך איינמאָל נישט געוואונען.

בעל הבית: איהר האָט אַזאַ מזל ווי איך: שוין צעהן יאָהר ווי איך בין אַסעקורירט אויף אומגלסק־פאַל און ביז היינט האָט מיר נאָך גאָרנישט פּאַסירט.

שויז איינמאָל אַ „ישקנו"!...

יוד: איהר זעהט, פעטער, פון דעם „ישקנו", וועט לאַרז האַבען צו זינגען און צו זאָגען...

שרה ביילע טשאנג לו

(פון א רייזע איז כינע)

פון ב. צ. גאָלדבערג

איהר ערשטער נאָמען איז נישט שרה ביילע, און איהר פאמיליען־נאָמען איז נישט טשאנג לו, נאָר עס איז פונקט אזוי גוט: די קאָמבינאציע איז די ריכטיגע.

זי אליין קומט פון פוילען, פון ווארשא. איך ווייס נישט, צי פון ווארשא גופא, צי פון „לעבען ווארשא". ווארים די טבע איז, אז פאר יעדען איינעם, וואָס קומט פון ווארשא גופא, קומען דריי הונדערט פון לעבען ווארשא, און אלע הייסען „ווארשעווער".

אין זי אויך א ווארשעווער. נאָר אמאָל, אמאָל מיט א יאָהר עטליכע און־צוואנציג צוריק, איז זי אוועק שטודירען קיין פאריז, אין אוניווערזיטעט. אהין איז אויך געקומען שטודירען א יונגערמאן פון כינע, פון זיד־כינע, וואָס איז די אריסטאָקראטישע און רייכערע כינע.

איז ער א יונגערמאן און זי א יונג מיידעל און די פאריזער נעכט זענען פול מיט כישוף. האָבען זיי זיך פערליבט איינער אין אנדערען, נישט די נעכט אין כישוף, נאָר דער יונגערמאן אין מיידעל און דאָס מיידעל אין יונגענמאן און — פארטוזצונג פאָלגט.

די פאָרטזעצונג איז געווען א היבשע, מחמת עס איז גאָר נישט געווען אזוי לייכט פאר ביידען פאָלטצוזעצען די פאָרטזעצונג, מחמת זי איז געווען א יודישע טאָכטער, א טאטענס א קינד (נישט קיין טאטענס א קינד איז נישט געפאָהרען מיט עטליכע־און־צוואנציג יאָהר צוריק שטודירען קיין סארבאָן אזש פון ווארשא, צי נאָך ערגער — לעבען ווארשא).

און ער איז אויך נישט געווען אפי־ווער. ער האָט געמוזט זיין א זיידענס אנ'איניקעל, צו פאָהרען אזש פון פינג פאנג קיין פאריז שטודירען. איז עס נישט געווען קיין עסק פאר זיין זיידען, דאָס איניקעל זאָל איהם ברענגען א ווייסע פרוי פאר אנ'עלטער־שנור.

און פארן יודישען טאטען פון ווארשא, צי לעבען ווארשא, איז געווים קיין תכלית נישט געווען א כינעזער פאר אנ'איידים: טאָמער איז קארג, וואָס ער איז א גוי, איז ער נאָך א כינעזער אויך!

נאָר וואָס הערען יונגע מענשען אין פאריז, אין פער'כישוף'טע נעכט עסק אין פינג פאנג און תכלית אין לעבען ווארשא? אז זיי האָבען זיך ליב און די ליבע, אך, די ליבע, וכו'

און דא קאָן מען אויך אוועקשטעלען א — פארטזעצונג פאָלגט.

מחמת דאָ איז די אמת'ע פאָרטזעצונג געקומען: ס'האָט זיך געיאָוועט אין פאריז און דוקא ביי דעם פערליבטען פאָרל, א יונג כינעזערל, וואָס איז איינענטליך א האלב כינעזערל, מחמת זיין טאטע איז געווען פון פינג פאנג און זיין מאמע פון — לעבען ווארשא.

די ליבע — ווייסען אלע פרומע יודען — האָט ליב זוגות. זי האָט ליב א צוויי־קאָמפלעקס, האלט עס ביים נומער צוויי, קאָן עס גאָר בעסער נישט זיין. קומט צו נאָך איין ציפער און עס ווערט דריי, אין שוין „נאָר נישט דאָס", וואָס דער דריטער ציפער זאָל נישט זיין.

אין די ליבע צווישען יונגען פאר טאטע געווען היים און שטארק, אבער מען האָט מעהר נישט געקאָנט לעבען בלויז מיט די פער'כישוף'טע נעכט. מען האָט געמוזט פאָהרען אהיים קיין פינג פאנג — מיט'ן קינד.

וועלען מיר דאָ איבערהאַקען דעם גאנצען מיטען פון דער דאָזיגער געשיכטע און אויך ברענגען צום סוף, וואָס איז א גוטער, אנגענעהמער, געשמאַקער מיטאָג אין שטוב פון דער דאָזיגער פאָר.

ער איז שוין גרוי און זעהט אויס גאנץ אלט. זי זעהט אויס אין די יאָהרען, אָבער נישט אלט, געגנוג צו האָבען א גרויסען, דערוואקסענעם זון, אן ארכיטעקט, און א טאָכטער.

און זיי לעבען זיך ביידע שעהן און פיין און אידעל. זי שרייבט ביכער אויף פראנצויזיש פון כינעזישען לעבען, און ער זעצט זיי איבער אויף כינעזיש פאר כינעזער. און די כינעזער האָבען דוקא ליב איהרע ביכער.

און זי קומט אריין אין דער פיינסטער געזעלשאפט געוועזענע חבר'טעם מיט דער ווייב פון סון־יאט־סען און מיט דער איצטיגער מאדאם טשיאנג קאי־שעק, און אז מיר זענען ביידע אנגעקומען אין א כינעזישען אוניווערזיטעט, האָט מען זי אויפגענומען גאָר און גאָר געהויבען.

זי לעבט א העכסט קולטורעל כינעזיש לעבען, אלס כינעזערין.

— נאָר וואָס ליגט אין זינען אָט דער כינעזערין פון לעבען ווארשא?

— יודען און יודישקייט.

זי האָט אנ'אמת'ן יודען־קאָמפלעקס, וויל הערען נאָר פון יודען, רעדט נאָר פון יודען; און ווי מען זאָגט מיר, איז אזוי אויך איהר טאָכטער.

זי זעהט גרויסע מעגליכקייטען פאר יודען אין כינע. עס איז א גרויס לאנד, וואָס הויבט ערשט אָן זיך צו ענטוויקלען. עס וועלען זיין גרויסע געלעגענהייטען. אָבער מען דארף זעהן, אז די יודען זאָלען אויך געבען עפעס דינע, נישט קומען בלויז נעמען... דאָס דערט אין איהר דער כינעזישער פאטריאָט.

קומט אָבער דער יודישער פאטריאָט און באלאנסירט עס: מען דארף זעהן, אז די זריעה פון אנטיסעמיטיזם זאָל דאָ נישט פערזייהעט ווערען, און זי ווערט שון פערזייהעט.

אפשר ארויסגעבען א שריפט אויף כינעזיש. יודען דארפען זיך פעראינטערעסירען מיט דער היינטיגער כינע...

און דאָ וויל זי וויסען, ווי יודען לעבען, צי יודען וועלען טאקע האָבען אנ'אייגען לאנד אין פאלעסטינע, אין בירא־בידזשאן... יודען, יודען און יודען....

— נאָר ווי הייסט זי פאָרט, אָט די מערקווירדיגע פרוי?

— זי הייסט ס. ראָזען־בוא. דאָס וואָרט קאָן אויך זיין הואן, ס'איז דאָס אמת'ע כינעזישע וואָרט, און עס מיינט — שעהנקייט...

Dr. med. L. Berman
צעגעלניאַנאַ 15, טעל. 149-07
ספעציאל־ארצט פאר מענער־שוועכע־בעהאנדלונג און סעקסועלע בעראַטונג.
נעמט אָן פון 8—11 און פון 4—8 אָוונט.
זונטאָג פון 9—1 פארמיטאג.
פאר אונבעמיטעלטע—לעטשניצע־פרייזען

צום קארנאוואל
עמפפעהלט
די בעסטע פאריזער פערפומען
די איינציגע קאָנקורענץ־פערפומעריע
J. DRUKIER
5 ZAWADZKA 5
TEL. 175-99.
די פיינסטע טואלעט־זייפען, פודערן, ווי אויך אלערליי קאסמעטיק אין און אויסלענדישע
בעמערקונג: ענגראסיסטען בעקומען א ספעציעלען ראַבאַט.

Puder Bebe Szofmana אין דינסט פון קינד שוין 35 יאהר

ביבליאגראפיע

פונדקא רטיבתא

י. אפאטאשו

צייכענונגען — העניך גליצענשטיין
פערלאג ל. מ. שטיין, שיקאגא, 1933.

דאָס איז א קליין ביכעל אין א פראכט־אויסגאבע, פון וועלכען מ'האָט מעהר נישט ארויסגעגעבען ווי צוויי־הונדערט עקזעמפליארען. „פונדקא רטיבתא" הייסט א גרין גאסטהויז, אנ'אויסדרוק, וואָס ווערט געבראכט אין ירושלמי, דער פערפאסער שילדערט אויף זיין שטייגער אנ'אוועגד איבער'ם דערמאָהנטען גאסטהויז, וואָס האָט אמאָל אין תּבל אין דער צייט פון די תּנאים עקזיסטירט.

„איהר קריגט ביי מיר פון „כל טוב", זאָגט דער באלעבאָס, צו א רייכען אנגעקומענעם גאסט, „א געשמאקע חתיכה פיש, פון טייך גיניסר, ריני־דערן און שעפסען־פלייש... און אויב איהר, ר' יצחק זענט א בעלן אויף א לעבעדיג „הינדל" קענט איהר עס ביי מיר אויך קריגען". „כבין צו אלט פאר א לעבעדיג „הינדעל" האָט דער זקן טראפעז ווייז אריינגעלאכט אין זיין גרויער קיילעכדיגער באָרד, און געטראכט בעת מעשה, אז דאָס מיינט ער, דער מגוול, זיין אייגען ווייב נעהמען".

„א געזונטער מאנסביל איז קיינמאָל נישט צו אלט", האָט מתיא, דער באלעבאָס געזאָגט".

נאָכדעם ווי דער פערפאסער האָט אפגעשיל־דערט פערשידענע מענשען, וועלכע האָבען זיך דע־מאָלט געפינען אין יענעם גאסטהויז, דערצעהלט ער, ווי א יונגע שעהנע פרוי, האָט זיך געדרעהט פארן דערמאָהנטען גאסט ווי פאר אנ'אלטען בעקאנטען, „נעמה, נעמה!" האָט ער גערופען, מיין געלעגער־אין געבעטי?

געבעטן, געבעטן, — האָט זי איהם א נעהם גע־טון פאר א האנד, „א גוטע נאכט יודען, האָט דער זקן פעסט געהאלטען דעם שטעקען און זיך געלאזט מיט דער באלעבאסטע, א גוטע נאכט האָבען די יו־דען געשמייכעלט אין די בערד אריין" —

אָט דאָס ביכעל פאסט פאר אפאטאשון: אביסעל און גוט.

פ. ז. ג.

Dr. Wołkowyski
האָט זיך איבערגעצויגען אויף
ציגעל־גאס 11, טעל. 238-02
נעמהט אָן אין הויט־ און ווענערישע קראנקהייטען, מענער־שוועכע
נעמט אָן פון 8—11 בייטאג און פון 4—9 אָוונט.

שמשון הגבור

6) פון א. אוסטילער

דאָ האָט שוין דלילה'ס גערולד געפלאצט. דאָס גאנצע פאָלק איז אין דער גרעסטער שפאנונג, און אין איהרע הענט ליגט דאָך דער שיקזאל פון איהר פאָלק, די גאנצע עקזיסטענץ פון איהר פאָלק, זייער בענעפטוואָרט און צוקונפט, זענען דאָך אפהענגיג אָן איהר. און טאקע די גרויסע סומע געלט, וואָס מען האָט איהר פערשפראָכען. זי קאָן דאָך ווערען איינע פון די רייכסטע פון איהר פאָלק, און דערצו נאָך א נאציאנאלע העלדין. און א חוץ דעם געהט עס איהר שוין פשוט אין א פערזענליכען נצחון. זי, די שעהנסטע און די דופטיגסטע בלום פון טאָל שורעק, זאָל נישט קאָנען אויספיהרען ביי איהר גע־ליבטען, וואָס זי וויל!

האָט זי גענומען בענוצען איינעם פון די שטארקסטע מיטלען, וואָס א פרוי בעזיצט — טרערען. זי האָט גערעכענט, אז איהרע טרעהרען וועלען ענדליך אפוואשען דעם דאָזיגען איינציגען עקשנות דיגען סוד, וואָס ער האָט אזוי הארטנעקיג בעגראָבען טיף אין זיין הארץ.

און זי הויבט אָן ארבייטען אויף אלע פלים. מיט קראָקאָדיל־טרעהרען אין די אויגען, וואָס האָבען בעבלישטשעט ווי פערל און זיך אראָפגעשלענגעלט אויף איהרע ראָזע באקען, און מיט א שטים דורכגעדרונגען מיט טענער פון א לעצטער האפענונג, האָט זי גענומען אויסגיסען פאר איהם איהר ביטער הארץ.

זי האָט דאָך איהם אזוי שטערבליך ליב! ער און זי זענען דאָך איינס, צוויי קערפערס מיט איין נשמה ער איז דאָך ממש לופט פאר איהר, אָהן איהם קאָן זי דאָך איינפאך נישט אָטעמען, און דאָ ענטווישט ער גאָר איהר אזוי ביטער! אפילו אזא קלייניגקייט, ווי אנ'אייפאכען סוד, האָט ער מורא איהר צו פער־טרויען.

„אין עס נישט קיין סימן, אז דו האָסט מיך נישט ליב? איז דאָס נישט קיין בעווייז, אז דו האָסט מיך קיינמאָל נישט ליב געהאט? שוין דריי מאָל האָסטו מיך אפגענארט, פון מיר חוזק גע־מאכט! די אמת'ע הייליגע ליבע צו דיר, וואָס ברענט אין מיין ברוסט, אין מיין הארץ, אין מיין נשמה, האָסטו אומ'ברחמנות'דיג מיט די פיס גע־טראָטען! וואָלט איך דיין ליבע, וועלכע דו שיל־דערסט אין שעהנע פראזען, בעת דיינע טאטען בע־ווייזען פונקט דעם געגענטייל, אפילו אויף דאָס גרינגסטע פערשוועכט?"

אָבער אנשטאָט ארויסצוקומען די זיגערין, איז עס געווען פאר איהר ווי א טויט־קלאפ, ווען ער האָט איהר קאלטבלוטיג מיטגעטיילט, אז דאָס און דאָס לעצטע מאָל, וואָס ער איז מיט איהר. ער מוז אוועק ווייל ער איז דאָך אויסגעוועהלט פון זיין גאָט צו פיהרען זיין פאָלק.

דאָ איז שוין דלילה געוואָרען ממש ווילד. עס איז דאָך איצט די לעצטע און איינציגע געלעגענהייט און אויב נישט איצט, איז שוין קיינמאָל נישט. און מיט א היסטערישער שטים שרייט זי אויס: „דו האָסט מיך קיינמאָל נישט ליב געהאט, דו נוצט מיך נאָר אויס!"

דאָס האָט שוין שמשון נישט געקאָנט גלייכגיל־טיג איבערטראָגען. ער ווייסט דאָך יאָ דעם אמת, וואָס זי בעדייט פאר איהם, און דאָ אזא פלוצלינ־דיגע בעלײדיגונג, אזא טיפע קרענקונג. ער פער־זיכערט איהר, אז זי איז זיין גאנץ לעבען, און שרייט אויס: „דו ביזט מיין נשמה! דו ביזט איך!"

א העכסט גליקליכע שפרינגט זי אויף פון איהר פלאץ, וואָרפט זיך אריין אין זיינע אָרעמס, און זאָגט צו איהם: „אויב עס איז אמת, וואָס דו זאָגסט, פערטרוי־זשע מיר איין פאר אלעמאָל דעם סוד פון דיין איבערמענשליכער גבורה; נאָר דער מיט וועסטו מיר בעווייזען די עהרליכקייט פון דיין הארצען, און מיך בעפרייען פון יעדען חשד, פון יעדען פערדאַכט.

זעהענדיג אָבער, אז אלע איהרע שעהנע רייד האָבען נישט די מינדעסטע ווירקונג, האָט זי זיך א נעהם געטון צו מעשים. זי האָט איהם איינפאך אנגעהויבען סעקסועל צו פייניגען, און דאָ האָט די שוואכע פרוי אפגעהאלטען איהר דאָרשטיגען נצחון איבער דעם שטארקסטען מענשען אין דער וועלט.

ער האָט איהר דערצעהלט, אז זינט זיין געבורט זענען זיינע האָר נישט געשוירען און נישט געגאָלט געוואָרען, ווייל ער איז א מאָנאך, א געטליכער מענש; קוים נאָר גאָלט מען איהם אָפּ זיינע האָר, אזו פערשווינדט פון איהם זיין איבערמענשליכע קראפט און ער וועט ווערען א מענש גלייך ווי אלע. „די האָר, אָט דאָס איז דער קוואל פון מיין שטאר־קייט!" ער פערטרויט איהר זיין הארצענס־סוד, פון וועלכען זיין גאנץ לעבען, ווי אויך די לאגע פון זיין פאָלק, איז אפהענגיג, און ער בעט איהר דאָס קיינעם נישט צו דערצעהלען.

דלילה דערפיהלט, אז דאָס מאָל האָט ער איהר ווירקליך דערצעהלט דעם אמת, זי זאָגט איהם, פער־שטעהט זיך צו און פערזיכערט איהם נאָך פייער־ליך, אז איצט איז איהר ליבע צו איהם נאָך שטאר־קער ווי פריהער, און אז איצט איז זי באמת איבער־צייגט, אז זיי זענען בלויז איין מענש נאָר אין צוויי גופים.

דער ראכע־פונק הויבט זיך אָן אין איהר צו צעגליהען, און צוזאמען דערמיט פאנגט זי אָן צו־צוגרייטען זיין נידערלאגע.

כדי אָבער צו פערהוילען פון איהם איהרע אמת'ע כוונות, צייגט זי איהם ארוים נאָך מעהר ליבע ווי ביז איצט. זי האלזט איהם און קושט איהם. זי לייגט אנידער זיין קאָפּ אויף איהר שוים, מיט צערטלענדע הענד און מיט זיסע מעלאָדיען שלעפערט זי איהם איין.

זייענדיג זיכער, אז ער שלאָפט שוין געשמאק, טוט זי א וואונק צו די פלשתים, וועלכע זענען די גאנצע צייט געלעגען בעהאלטען און געלאָקערט.

האָט זיך איינער שטיל צוגע'גנב'עט און אפגעשוירען זיינע זיבען צעפ.

מיט א הינטערליסטיג ביטערען שמייכעל אויף די ליפען, וואָס איז געווען דורכגעדרונגען מיט נצחון און נקמה, האָט די פאלשע פרוי אויסגעשריען „שמשון! פלשתים זענען דיך בעפאלען!"

ער האָט זיך אויפגעהויבען פון זיין טיפען שלאָף און רוהיג א זאָג־געטון: „נישקשה, איך וועל ארוים צו זיי און וועל מיט זיי פערטיג ווערען ווי ביז איצט". און ער איז ארוים צו זיי און א גע־שריי געטון: „געהט אוועק פון מיינע אויגען, ווייל אין איין מינוט וועט קיין איינציגער פון אייך נישט איבערבלייבען א לעבעדיגער"!

אָבער דאָס מאָל האָבען זיך די פלשתים פאר איהם נישט דערשראָקען. אנשטאָט צו אנטלויפען האָבען זיי איהם געענטפערט: „שוין צוואנציג יאָהר ווי מיר ציטערן פאר דיר. מיר האָבען נאָר דיין נאָ־מען דערהערט זענען מיר אנטלאָפען, אָבער היינט האָט זיך דיין כוח פון דיר אָפּגעטון. מיר האָבען אָפּ געשווירען דיינע זיבען צעפ און מיר האָבען שוין מעהר נישט קיין מורא פאר דיר".

ווי נאָר שמשון האָט זיך אָנגעכאַפּט ביים קאָפּ, און זיך איבערצייגט, אז ס'איז אמת, איז ער געפאַ־לען אין חלשות.

די פלשתים זענען צו צו איהם און איהם אויס געשטאָכען די אויגען — ווייל ער האָט מיט די אויגען געזינדיגט, איז ער דערמיט געשטראָפט גע־וואָרען, זיי האָבען איהם דאן געקאָוועט אין קיי־טען און איהם אוועקגעפיהרט אין געפענגעניש, אין זיין הארץ האָט געברענט דער פערלאנג נאָך נקמה ווי א פייער, און ער האָט די האפענונג, כאָטש איין מאָל זיך נוקם צו זיין, נישט אויפגעגעבען.

אויך אין געפענגעניש האָט שמשון נישט גע־לעבט צוריקגעהאלטען פון פרויען. די פלשתים וועלענדיג האָבען גבורים ווי ער, פלעגען איהם ברע־גען זייערע פרויען זיי זאָלען פון איהם מעוברת ווערען.

דערווייל האָבען זיינע האָר אָנגעהויבען ווידער אמאָל צו וואקסען און זיי זענען געוואָרען אלץ לענ־גער א'ז לענגער.

(סוף זונטאָג)

פרייטאג 15 יב אדר א' תרצה

פעברואר
זון-אויפגאנג 6.56
זון-אונטערגאנג 4.45
ליכט-צינדען: 4.33

ענדעקעס ווארפען אפ אלע סובסידיעס פאר יודישע אינסטיטוציעס

אויף דער זיצונג פון דער בודזשעט-קאמיסיע

ענדעציפאן אין פארגעקומען א ווייטערדיגע זיצונג פון דער בודזשעט-קאמיסיע ביים שטאט-ראט. ס'איז בעטראכט געווארען דער בודזשעט פון דער בילדונגס-אפטיילונג. די ענדעקעס האבען ווידער געגעבען אן ענערגישען אנטייל אין די דעבאטען, בעזונדערס דארט, וואו ס'האנדעלט זיך וועגען יודען, יודישע פאזיציעס אין בודזשעט און יודישע פראגען.

אין דער דאזיגער אפטיילונג געפינען זיך לויט'ן בודזשעט-פראליעקט פאזיציעס פאר „עזרת אלמים" 1200 זל. און פאר 6 תלמוד-תורה'ס צו 600 זל.

דער ענדעק גושעגאשאק רעדט זעהר קורץ. ער זאגט, אז דאס איז א פרינציפ-פראגע ביי די ענדעקעס נישט צו דערלאזען קיין איין גראשען פאר קיין יודישע אינסטיטוציע און דעריבער לעגען זיי פאר צו שטרייכען די פאזיציעס, פאר „עזרת אלמים" און פאר די תלמוד תורה'ס.

קאמיסאר וואיעוואדזקי ערקלערט, אז די סובסידיעס פאר די דערמאהנטע אינסטיטוציעס זענען ארייגעשטעלט געווארען, ווייל די שולען ווערען געפיהרט אין מלוכה'שען גייסט. די געגענשטאנדען ווערען געפיהרט אין דער פוילישער שפראך.

דער ענדעק טשערניק פרעגט דאן פלוצלינג ווי אזוי מ'האט ארייגעשטעלט דא א פאזיציע פאר דער יודישער טויב-שטומער שול, בעת די קריסטליכע טויב-שטומע שול ווערט אינגאנצען אויסגעהאלטען פון דער מלוכה.

ראטמאן מילמאן ערקלערט דאן, אז דער ענדעק טשערניק האט מיט זיין פשוט'ן שכל טאקע גלייך בעגריפען, אז ס'איז עפעס נישט אין ארדנונג וואו א נישט-יודישע שול פאר אומגליקליכע טויב-שטומע קינדער ווערט אינגאנצען אויסגעהאלטען פון דער מלוכה און די יודישע נישט. דא ליגט טאקע די גאנצע ע'לה וואס די יודישע טויב-שטומע שול מוז אויסגעהאלטען ווערען דורך דער יודישער געזעלשאפט און ווען ס'ווערט שוין ארייגעשטעלט א ביסטע סומע פאר „עזרת אלמים" האבען די גוטהעקעס די חוצפה זי צו שטרייכען. ער שטיצט איין דער גאנצער בריים די פאזיציע פאר „עזרת אלמים".

ראטמאן זיידע שטיצט אויך אונטער די דאזיגע סומע.

ביי דער אפשטימונג ווערט די סומע אפגעווארפען. פאר דער פאזיציע האבען געשטימט די ראטמענער מילמאן, זיידע, ליבערמאן, וואלטשאק (פ.פ.ס.) און דער פארשטעהער פון ב. ב. די.

איבערגעהענדיג צו בעטראכטען די סובסידיעס פאר די תלמוד תורה'ס נעהמט א ווארט ראטמ. ליבערמאן („אגודה"), וועלכער ערקלערט, אז דאס זענען רעליגיעזע שולען, וועלכע ווערען געפיהרט אין מלוכה'שען גייסט. די בודזשעטען פון די דאזיגע שולען בעטרעפען צו 70 טויזענד זל. און מ'דארף נישט אפווארפען די ביסטיגע סובסידיעס. ער בעט די מעהרהייט, אז די סומען זאלען נישט געשטראכען ווערען.

די ענדעקעס ווארפען אפ אלע איינגעשטעלטע סומען פאר די תלמוד תורה'ס. פאר אפווארפען האבען אויך געשטימט די ראטמענער מילמאן און וואלטשאק (פ.פ.ס.)

ראטמאן מילמאן טראגט דאן ארייין פארשלאגען ארייינצושטעלען פאלגענדע סובסידיעס: פאר די מעדעם-שולען 20 טויזענד זל., פאר די באראכאוו-שולען — 15 טויזענד זל., פאר דער גראסער קינדער-היים 2500 זל. און פאר דער שוריעק-קינדער-היים 2000 זל. ראטמאן מילמאן ערקלערט, אז די שולען זענען געשטיצט געווארען דהכ'ין פריהער דיגען מאגיסטראט נאר גלייך ווי ס'איז געקומען דער קאמיסאר האט ער די דאזיגע פאזיציעס געשטראכען. די שולען זענען וועלטליכע פאר ארבייטער-קינדער. די שולען ענטלאסטען דעם שטאטישען בודזשעט, ווייל ווען די דאזיגע שולען וואלטען נישט עקזיסטירט וואלט די קינדער געלערנט אין אנדערע פאוושעכנע שולען, וועלכע די שטאט וואלט געמוזט אויסהאלטען. די שטאט דארף די יודישע וועלטליכע שולען.

וואס שייך די קינדער-היימען איז שוין דא קיין שום פערענטפער'ן נישט פעהלען. די קינדער-היימען האבען בעקומען אונטערשטיצונגען שוין זייט 10 יאהר ווען ביים רודער זענען נאך געשטאנען די ענדעקעס. דא, זאגט ראטמאן מילמאן, קען דאך שוין נישט זיין קיין פראגע פון פאליטיק. אין די קינדער-היימען לעבען 4 און 5 יעהריגע קינדער און דאך האט דער קאמיסאר די סובסידיעס געשטראכען.

קאמ. וואיעוואדזקי ענטפערט דעריויף, אז ער קען נישט שטיצען די יודיש-וועלטליכע שולען ווייל זיי ווערען נישט געפיהרט אין מלוכה'שען גייסט.

ראטמ. מילמאן זאגט, אז ס'ליגט נישט אין דער קאמפעטענץ פון קאמיסאר צו קוואליפיצירען, וועלכע שולען ס'ווערען געפיהרט אין מלוכה'שען גייסט און וועלכע נישט, דעריויף איז פאראן א שול-אינספעקטאר און א העכערע שול-מאכט, וועלכע האט די וועלטליכע שולען לעגאליזירט.

— איך בעט נישט ביי אייך — האט ראטמ. מילמאן געזאגט, ווענדענדיג זיך צו די ענדעקעס, איך פאדער די געזעצליכע סומען, הגם איך ווייס, אז דער איינציגער פרינציפ איערער איז יודען-האס.

די פאזיציעס פון די יודיש-וועלטליכע שולען און קינדער-היימען ווערען אפגעווארפען. פאר די פאזיציעס שטימען נאר ראטמ. מילמאן און ראטמ. וואלטשאק (פ. פ. ס.). די יודישע ראטמענער זיידע און ליבערמאן האבען געשטימט געגען די פאזיציעס.

דאן ווארפען די ענדעקעס אפ די סובסידיע פון דער „וואלנא ווסשעכניצא" אויף א סומע פון 100 טויזענד זל.

קאמיסאר וואיעוואדזקי ערקלערט, אז דער בעשלוס איז נישט געזעצליך, ווייל די שטאט האט וועגען דעם אן אפמאך מיט דער „וואלנא ווסשעכניצא"

בצוועגליכע, אומזיסטע קיך פון „נותן לחם"

זונטאג 11 א זייגער פריה פאהרט די קיך ארוים אויף באלוט

נור מיר האבען שוין מיט איביגע טעג צוריק געמאלדען אין די פערוואלטונג פון „נותן לחם" צוגעטראטען צו ארגאניזירען א צווייטע הילף-אקציע פאר דער פעראריימטער יודישער בעפעלקערונג, וואס וועט נאך האבען א פיל גרעסערע בעדייטונג, ווי די אלע ביז-איצטער אדורכגעפיהרטע אקציעס.

ס'האנדעלט זיך וועגען דעם, וואס א סך הונדערטער אין אפשר טויזענטער יודען, וועלכע גייען ממש אויס פאר הונגער מיט זייערע פאמיליעס קענען נאך נישט געניסען פון די הילף פון „נותן לחם" ווייל זיי וואוינען אין ווייטע ערטער. די ארימער קייט פון באלוט, גייערס ראיאן, שיבלערס א.א.וו. קענען נישט קומען אויף טאלבע גאס, כדי צו בעקומען די זופ מיט'ן ברויט א היים, דאגעגען האט „נותן לחם" נישט די מעגליכקייט צו אויפצושטעלען דארט ספעציעלע קיכען פאר יודען. אלס איינציגער אויסוועג איז געוויזען דער פלאן פון פריזעס מאג. באלבערישסקי, וועגען ארויסלאזען אין שטאט א בעוועגליכע קיך, וואס וועט אין פערשידענע טיילען פון שטאט טיילען אומזיסט עסען אלעמען, וועלכע וועט זיך נאר ווענדען.

דער דאזיגער געדאנק איז זייער ווארם אויפגענומען געווארען דורך דער גאנצער יודישער געזעלשאפט.

דער ערשטער וועלכער האט געגעבען די פערוואלטונג די מעגליכקייט צו ארגאניזירען די אקציע, איז געווען דער וויצע-פריזעס פון „נותן לחם" קאנסול מאקס קאן, וועלכער האט גלייך ביים פראקלאמירען די אקציע געשאנקען 300 זל. אויף פראדוקטען.

די פערוואלטונג פון „בעיעק יאסעלעוויטש-לעיאן" האט געשטעלט אין רשות פון „נותן לחם" די כשר'ע קיך, וועלכע קען ארויסגעבען אויף איינמאל פון 500—600 מיטאגען.

די פערוואלטונג פון צענטראלען יודישען ראד-פערקעהר (פילסודסקי 23) האט געמאלדען „נותן לחם", אז זיי שטעלען צו דער דיספאזיציע אויף דער גאנצער צייט פון דער אקציע אומזיסט א פערד, וואס וועט ארומפיהרען די קיך.

די הויפט-זארג פון „נותן-לחם" איז איצטער פראדוקטען און ברויט. „נותן-לחם" האפט אבער, אז די יודישע געזעלשאפט, וועלכע האט זיך אזוי ווארים לעצטענס אפגערופען אויף אלע ביז-איצטיגע אקציעס, וועט אויך ווייטער שטיצען מיט'ן ברייטען האנט די דאזיגע העכסט נויטיגע אקציע און וועט שיקען אין „נותן-לחם" פראדוקטען און ברויט פאר דער אומזיסטער בעוועגליכער קיך.

די אנפיהרונג פון דער קיך ליגט אין די הענד פון פערוואלטער ביימאן, און פערוואלטונגס-מיטגלידער לאסמאן, א. גראסמאן, טארקא, ראדאשיצקי, וו. גראסמאן א. א.

אלע שפילען

אין דער גרעסטער און גליקליכסטער קאלעקטור אין לאדז

נ. יאטכא,

פיעטריקאווער 22
פיעטריקאווער 66
נאוואמיעסקא 1

ווער עס האט נאך קיין לאס—זאל איילען! — איבערמארגען ציהונג!

אונעהרליכע קאנקורענץ פון א דאנציגער פירמע

זי פערפלייצט דעם פוילישען מארק מיט דייטשע אויסארבייטונגען

(אג) איינס פון די הויפט צווייגען פון דער גומי-אינדוסטריע, איז די פראדוקציע פון גומי-צו שעלקעס, פאסקעס א. א. וו. די דאזיגע פראדוקציע האט זיך ענטוויקעלט אויפ'ן גרויסען מאסשטאב, ערשט אין די לעצטע יאהרען. אזוי למשל איז אין 1928 געווען אין פוילען איינגאנצען 5 אזעלכע פאבריקען, וואס האבען זיך קאנצענטרירט אין לאדז און ווארשא. איצט זענען שוין פאראן 40 אזעלכע פאבריקען. עס איז דעריבער נישט קיין וואונדער, אז מיט'ן וואוקס פון דער צאהל פאבריקען איז ענטשטאנען א געוואלדיגע קאנקורענץ צווישען די בעטייליגטע פירמען. לעצטענס איז טאקע אין דער דאזיגער בראנזשע נאטירט געווארען א צוזאמענברוך פון דער קאנקורענץ צוליב דעם, וואס א דאנציגער פאבריק, האט געווארפען אויפ'ן מארק סחורות ביליגער מיט 15 פראצענט ווי די פוילישע פאבריקען. אין שייכות דערמיט האבען א רייהע פוילישע פאבריקען געמוזט אפשטעלען די ארבייט. צווישען די איבריגע איז ענטשטאנען א אמת'ע פאניק. ווי עס פערזיכערען די פראאינטערעסירטע קרייזען, קען די דאנציגער פאבריק פערקויפען אזוי ביליג איהרע אויסארבייטונגען ווייל די סחורות, מיט וועלכע זי פערפלייצט דעם פוילישען מארק ווערען נאר פראדוצירט אין דייטשלאנד וואו די פראדוקציע פון גומי-גאלאנטעריע שטעהט אויף א העהער הויכע ניוואו. ווי בעוואוסט האבען דאנציגער פירמען דאס רעכט צו אימפארטירען דייטשע סחורות אהן צאל, נאר מיט'ן בעדינג, אז די סחורות געהען צום געברויך פון דער פירמע און נישט אויף עקספארט. נישט קוקענדיג אבער דערויף בריינגט די דאנציגער פירמע סחורות פון דייטשלאנד אהן צאל און שפעטער פערקויפט די די סחורה אין פוילען.

דער דאנציגער פאקט האט צווישען די היגע גלאנטעריע קרייזען ארויסגערופען א גרויסע אויפרעגונג. סיי די פראדוצענטען, ווי אויך די סוחרים פון דער דאזיגער בראנזשע ווילען אונטערנעמען א ענערגישע אקציע געגען דער נישט לאיאלער קאנקורענץ און דער דאנציגער פירמע.

ביידע צדדים זענען „גוט"

זיך געגענזייטיג בעשווינדעלט מיט די הייזער

(א) דעם 4. אקטאבער 1932 האבען זיך געגענזייטיג געטוישט מיט זייערע הייזער, דערסטאראשי פעלדשער פראנציסעק יארקיעוויטש (פשענדזאלגינא 37) און דאס פאר-פאלק יצחק-לייב און חיה-רחל טשעשניאק (ווידזשעווא 17-19).

די ביידע אביעקטען, די הייזער, הייסט עס, זענען אפגעשאצט געווארען צו 53 טויזענד זלאטים. צום סוף האט זיך אבער ארויסגעוויזען, אז ביידע צדדים האבען זיך געגענזייטיג בעשווינדעלט.

דערוויל איז נעכטען געשטאנען פאר'ן געריכט דער 62-יעהריגער פראנציסעק יארקיעוויטש, וועלכער האט בעקומען א פסק-דין — 6 חדשים טורמע, און איצט געהט די „קאליקע" אויף די טשעשניאקעס.

יודיש
מאריאנעטען-שפיל
„בערל-שמערל-טעאטער"
אנפיהרונג משה בראדערזאן
אין קאפע „אידעאל"
(פיעטריקאווער 48)

פרעמיערע פון 2טען פראגראם א. נ.
נאר נישט געזארגט

איבערמארגען זונטאג, ד. 17. פעברואר

עס וועלען געהן: ווערען לאלקעס-קאריקאטורען פון: דער טערקישער הזן סראל-אכמעט-פאשא חנוך כופה'וויצקי; אדוואקאט וויצטעל; דער דויטשע דשאבאמינסקי; בען—בען גוריאן; ר' סענדערל גראבאק; רעגינע קאנדעל-צוקער; שמבע-שיינדל טרום; יוזעף קאהארלע-שמיד; מעצענאס קאביליע; ר' ליבישל מורה מוריני; ד"ר פלויש; דעזינגמאן-פרעזעס ר' ליבעל; נח פגרים-לוצקי; שבתאי מוהל; איטשע-מאיר קופיען און חשוו-ושעיע עקס-קאמער; יול'קע פאן-לאוניק; שמעגעריק עם שמעגדוריקיכע; וואלעכט אונגר הואזישעבאווע; ראצע מיט די צאצע; בערל-שמערל-בירדער; פיניעלע מזיק.

קאנסומאציע 1 זל.

טעקסטען: משה בראדערזאן, י. פבערזשאנעק און ח. י. בזשוסטאווסקי. לאלקעס געשניצט — ש. טאבאק. מוזיק ארענזשירט: דוד ביגעלמאן.

צוגאב-פאבאר

(א) היינט, פרייטאג, דעם 15 ה. ח. וועט זיין טעטיג א צוגאב-פאבאר-קאמיסיע פאר פ.ק.או. לאדז שטאט 1, פיעטריקאווער 165. עס דארפען זיך שטעלען פאבאראווע פון יאהרגאנג 1913 און עלטערע, וועלכע האבען נאך נישט רעגולירט זייער מיליטער-פליכט און וואוינען אויפן שטח פון 11, 6, 8, 5, 3, 2 קאמיסאריאטען.

דעם 28 פעברואר ה.י. וועט אויך זיין טעטיג א צוגאב-פאבאר-קאמיסיע פאר פ.ק.או. לאדז 2, פיעטריקאווער 165. עס דארפען זיך אהין שטעלען די פאבאראווצעס פון יאהר 1913 און עלטערע, וועלכע האבען נישט רעגולירט זייער מיליטער-פליכט וואס וואוינען אויפן שטח פון 14, 13, 12, 10, 7, 6, 4, 1 קאמיסאריאטען און האבען בעקומען נאמענטליכע אויפפאדערונגען פון שטאט-סטאראס-טווע.

דער עקספארט פון טעקסטיל-סחורות פאלט ווייטער

(אג) אויפ'ן יסוד פון ידיעות פון דער לאדזשער דעלעגאטור פון מלוכה'שען עקספארט-אינסטיטוט איז אין חודש יאנואר עקספארטירט געווארען טעקסטיל-סחורות 219,901 ק. אין ווערט פון 1,674,606 זל. אין פערגלייך מיט'ן חודש דעצעמבער איז דער עקספארט ווייטער געפאלען.

פון די אימפארט לענדער איז ווייטער ענגלאנד מיט 87,871 קילא אין ווערט פון 439,286 זל. דייטשלאנד מיט 20,455 קילא אין ווערט פון 135,581 זל. און רומעניען מיט 11,596 קילא און ווערט 80,332 זל.

אפטייקען

היינטיגע נאכט-דיזשורען

(2) היינט בייגאכט דיזשורירען: א. פאטאש פלאץ קאשטשעלני 10), א. כארעמזא (פאמארסקא 12), ע. מילער (פעטריקאווער 46), מ. עפשטיין (פיעטריקאווער 225), ז. גארטשיצקי (פשעיאזד 59 אנטאניעוויטש (פאביאניצקא 56).

GABINET KOSMETYCZNY
I. NAMIOTOWEJ
ul. Narutowicza 11 front, I piętre
przyjm.: 10–3 i 5–8.
Masaż twarzy, maquillage,
trwałe przyciemnianie
brwi i rzęs, usuwanie
brodawek oraz zbędnego
owłosienia.
Porady bezpłatne.
Ceny przystępne.

טוריסטען-אפטיילונג ביי דער ציוניסטישער ארגאניזאציע איז לאדז.

סיסטעמאַטישע טוריסטען-רייזעס קיין ארץ-ישראל

מיט דער שיף „פּאָלאָניאַ“, וואָס גייט אָפּ פון קאָנסטאַנץ יעדע 2 וואָכן. דער נאָהענטסטער אָפּפאָהר-טערמין: דעם 27-טען פעברואר 1935.

אינפאָרמאַציעס און איינשרייבונגען אין ציוניסטישן ביוראָ, שרודמיעסקאַ 29.

די געזעץ־שאַפט „אָרט“ און די קהלה זענען אַרויסגעטרעטן פון קאָמיטעט פאַר דער יודישער מלאכה

זעהערנסטע אין פאַרגעקומען א זיצונג פון דער קהלה־פערוואַלטונג.. באַלדעם ווי פרעזעס מינצבערג עפענט די זיצונג פרעגט א דאַזאַר פאַרוואָס איז ביז איצט נאָך נישט אויסגעאַרבייט געוואָרן קיין עמעריטור־סטאַטוט פאַר די אָנגעשטעלטע אין דער קהלה.

פרעזעס מינצבערג ענטפערט, אַז ער האָט שוין וועגן דעם ענין עטליכע מאָל קאָנפערירט אין מיניסטעריום. די פראַגע דאַרף אין דער נאָהענטסטער צייט ערלעדיגט ווערן. די קהלה וועט צושטעלן א פּראָיעקט פון אַן עמעריטור־סטאַטוט.

דאַזאַר רוס פרעגט דעם אָנוועזענדן פאַר־שטעהער פון ראַבינאַט, פאַרוואָס ס'ווערן טאָלע־רירט לוויות וואו ס'ווערט נישט געזאָגט קיין קדיש נאָכ'ן בר־מנן.

הרב סעגאַל זאָגט צו געבן אַן ענטפער אויף דער פראַגע אויף דער נאָהענטסטער זיצונג.

באַלדעם ווי ס'ווערן אויסגעלייענט די פּראָ־טאָקאָלן פון די פריהעריגע זיצונגען ערקלערט דער פרעזעס מינצבערג, אַז נאָך אַ קאָנפערענץ מיט'ן רעגירונגס־קאָמיסאַר וואַינזש, וואָיעוואָדזקי וועט די פראַגע פון קבורה־געלד פאַר יודישע אַרי־ליים, וועלכע די שטאָט דאַרף צוריקצאָהלען די יודישע קהלה, גינסטיג ערלעדיגט ווערן.

ס'ווערט דאַן געבומען צו קענטניש דער דאַנק פון מלוכה־פּרעזידענט און פון מאַרשאַל פּילסוד־סקי צוליב די ביי־יאָהר־ווינשען.

אויפ'ן אָרט פון ה' צעדערבוים, וועלכער איז געוואָרן פּרנס האָט די „פּועלי אגודת ישראל“ דעלעגירט אין דער סאָציאַלער הילפס־קאָמיסיע דעם ה' דייטש.

די פערוואַלטונג איז דאַן איבערגעגאַנגען צו דער טאָג־אָרדנונג איבער דער ווענדונג פון די יורשים קאַרפּ וועגן אַ שיום־געריכט צוליב זייערע פּרעטענזיעס, ס'איז אויך נישט בעריקזיכטיגט געוואָרן די ווענדונג פון בית־המדרש אויף זאַ־כאַדניאַ 56 צו בעזאָרגן זיי מיט א חזן.

דאַן איז בעשלאָסן געוואָרן זיך צו ווענדן צו דער דירעקציע פון טשעכאָסלאָוואַקישער קור־אָרט וועגן הנחות פאַר אָרימע קראַנקע, וועלכע ווערן געשיקט דורך די קהלות. ס'איז בעשלאָסן געוואָ־רען צו שיקן א מעמאָריאַל וועגן דער פראַגע און עווענטועל אַרויסצושיקן א דעלעגאַציע.

די ווענדונגען פון „בחן־לחם“ וועגן אונטער־שטיצונג אויף די אקציעס צו בעשפּייזן עלטערע און קינדער זענען דורך דער מעהרהייט אָפּגעוואָר־פען געוואָרן מיט'ן מאָטיוו, אַז די קהלה האָט נישט דערויף קיין געהעריגע פאָנדן.

באַלדעם ווי ס'איז אויסגעלייענט געוואָרן די מעלדונג פון „אָרט“, אַז די געזעלשאַפט האָט צו־ריקגעצויגן איהרע פערטרעטער פון קאָמיטעט פאַר דער יודישער מלאכה, איז בעשלאָסן געוואָרן אַז אויך די קהלה זאָל אַרויסטרעטן פון קאָמיטעט, וויל די קהלה האָט אַנטיילגענומען אין קאָמיטעט נאָר דערפאַר וויל ער איז געגרינדעט געוואָרן דורכ'ן „אָרט“.

דערמיט איז די זיצונג איבערגעריסן געוואָרן.

די אייגענטימעריך פון סאמע „בלאנדינקעס“ בעשטראָפט מיט 3 יאָהר תפיסה, פאַר עקספּלואַטירען איהרע מיידלעך

(א) זאָפיאַ סאָבטשאַק איז געווען אַן אייגענטי־מערין פון אַ פרעהליך הייזעל אויף טראַגוטאַ 7. דאָס הייזעל איז געווען זעהר עלעגאַנט איינגעאָר־דענט און איז געווען בעקאַנט אונטער'ן נאָמען „סאַמע בלאַנדינקעס“.

די בעלי־הבית'טע האָט אָפּט געטוישט איהרע מיידלעך כסדר אויף שעהנע בלאַנדינקעס, פון וועלכע זי האָט אָראָפּגענומען 70 פּראָצענט פון זייערע פערדינסטען. אויך פון די רעשט האָבען די מיידלעך געמוזט די סאָבטשאַק צאָהלען פאַר אויפ־האַלטען. אין נאָוועמבער חודש, האָט פּאָליציי פער־מאַכט דאָס הייזעל און די אייגענטימערין ארעס־טירט.

נעכטען איז פאָרגעקומען איהר פּראָצעס, און זי האָט טאַקי בעקומען אַ „סאָלידען“ פּסק — פון 3 יאָהר תפיסה און צו פערלירען די רעכט אויף 5 יאָהר.

אליהו זיידע מיט די זיהן האָבען בעקומען אַ שווערען אורטייל

(א) נעכטען האָט קרייז־געריכט אַרויסגע־טראָגען דעם אורטייל איבער אליהו זיידע און זיינע צוויי זיהן, וועלכע עס איז פאָרגעוואָרפען געוואָרן אז האָבען זיך בעשעפטיגט מיט „פּרי־מאַכען“ פאַר בעלויבונג אַרעסטירטע.

דאָס געריכט האָט פערמשפּט אליהו זיידע אויף 3 יאָהר תפיסה, חיים־שלום זיידע — 4 יאָהר תפיסה, און אברהם קלמן זיידע — אויף 1 יאָהר תפיסה.

דער שטרייק איז אזאָרקאָוו

(א) דער שטרייק אין דער שלעסער־מאַנופאַק־טור' דויערט נאָך אַלץ.

די גאַנצע פאַבריק שטייט, און די אַרבייטער, וואָס האָבען נישט געהאַט פערלאָזט די מויערן פון דער פאַבריק, זענען שוין נעכטען פון דאָרט אַרויס.

דער שטרייק אין אַלגעמיין האָט אַ רוהיגען פער־לויף.

די גאַנצע צייט ווערען געפיהרט אונטערהאַנד־לונגען.

אַוועקגעפאַלען פון הונגער

(א) אויף רוג שיעראַדזקאַ און זשגאַווער איז אַוועקגעפאַלען פאַר הונגער און אויסשעפּונג דער 52-יעהריגער אַנטאָני בערזשיט.

מען האָט איהם אָפּגעפיהרט אין זאַפּאַס־שפּי־טאָל.

קלאַנג-קינאָ-טעאַטער
Zachęta
זגערזשער 26
היינט און פאָלג. טעג!
גרויסער דאָפּעלטער פּראָגראַם
— I —
„פּאַריזער משוגעת“
אין די הויפּט-ראָלען:
Charles Farrell
און Marguerite Churchill
— II —
„BURZA“
מיט A. Tarasowa אין דער הויפּטראָלע
אויסער פּראָגראַם: ספּאָרט-פּאַראַד אויפן רויטן פּלאַץ אין מאָסקווא.
אנהייב 4 נ. מ. שבת און זונטאָג 12 בייטאָג

זגערזשער 17 — יודיש פאָלקס-טעאַטער — זגערזשער 17
הונדערטער מענשען זענען אוועק פון קאַסע נישט בעקומענדיג קיין בילעטען.
אַלע זענען בעגייסטערט און ענטציקט פון דער פּלאַם-פייערדיגער, זינגענדיגער, טאַנצענדיגער און פריילעכער
רעגינאַ צוקער
2 גרויסע שלאַגער-אָפּערעטען
היינט, פרייטאָג, 9 אוונט. שבת, 4 נאָכמ. קאַרל צים־באַליסט'ס אויפפיהרונג
ציפּקע פייער
אין 4 אַקטען 15 נומערן געזאַנג.
שבת, 9 אוונט רעגינאַ צוקער'ס רעקאָרד-שלאַגער
דאָס חזנ'דל
אין 3 אַקטען מיט געזאַנג און טענץ מיט א ספּעציעלען קינדער-כאָר
ס'נעמען אָנטייל: בעזמאַן סאַניע, פאָדערמאַן חנה, ראָזענבערג ליובאַ, ראָזענצווייג רעגינאַ, באַלבירסקי הערש, נייהויז וואָלף, פּאָלאַנסקי חיים, רייכענבערג נתן א. א. כאָר און אָרקעסטער אונטער דער לייטונג פון קאָמפּאָזיטאָר דוד בייגעלמאַן. ביים קלאַוויר: ש. בלומשטיין.
בילעטען צו בעקומען אין קאַסע פון פאָלקס-טעאַטער.

Dr. med. P. Braun
צוריקגעקעהרט
ספּעציאַליסט פאַר הויט- און ווענערישע קראַנקהייטען
נעהמט אָן פון 8 ביז 1 און פון 4 ביז 8 אָוונט.
Cegelniana 4, tel. 216-90.

ר. איזראַעל

דער בערזע-סוחר

117

שפּאַנענדער ראָמאַן פון יודישען לעבען

אַ קלונג ביי דער טיר האָט שולמית'ן אָפּ־געריסען פון מאַשעלען. אַזוי ווי זי האָט זיך שטענ־דיג געפיהרט, האָט זי אַליין געעפענט די טיר. אויף דער שוועל האָט זיך בעוויזען אַ הויכער יונג. מיט אַ ציקליסטען־היטעל אַראָפּגערוקט איבער די אויגען. שולמית האָט זיך נישט דערשראָקען. זי איז געוואוינט געווען, אַז צו איהר זאָלען קומען אַזעלכע פערשוינען, דאָס זענען געווען שי־ליחים פון ראַבעס'ן, וועלכער האָט איהר דעמאָלס ווען מ'האָט דאָס געדאַרפט, איהר געשיקט אינ־פאָרמאַציעס. דאַסמאָל איז זי געווען נאָך מעהר ביי־גיריג צו וויסען וואָס פאַראַ ידיעות זי האָט בעקומען פון ראַבעס'ן, אין ערשטען מאָמענט האָט זי געמיינט, אַז ראַבעס האָט איהר געשיקט זאָגען, אַז דזשאָן קיסטער לעבט נישט מעהר. די דאָזיגע ידיעה וואָלט פאַר איהר אין איצטיגען מאָמענט געווען די פרעהליכסטע.

— וואָס וועט איהר זאָגען? האָט די פרוי רובין געפרעגט, אַרייַנלאָזענדיג דעם פערשוין אין קאָרידאָר.

— איך בין דעם „געשיקטען ראַבעס“ אַ מענש.

— דאָס האָב איך זיך גלייך משער געווען, איך האָב זיך דאָס פאָרגעשטעלט, וואָס האָט ראַבעס מיר געשיקט זאָגען?

— איך האָב פאַר איך אַ טרויעריגע בשורה, האָט דער פערשוין אָהן שום צערעמאָניעס געזאָגט.

— וואָס איז געשעהען? שנעלער זאָגט וואָס איז געשעהען. שולמית האָט אַרייַנגעצויגען דעם פערשוין אין אַ דערנעבענדיגען צימער, פערמאַכט די טיר און איהם אָנגעכאַפּט פאַר די קלאַפּעס.

— זאָגט וואָס איז געשעהען?

— מיט א שעה צוריק איז ראַבערט אַרעסטירט געוואָרען צוזאַמען מיט קעמען און ראָגנען.

— ווי אַזוי? וואו איז דאָס געשעהען? אויף וואָס פאַראַ אופן?

— איך קען אייך זעהר ווייניג וועגען דעם זאָגען. איך האָב נאָר געהערט וועגען דעם אין איך האָב גע־האַלטען פאַר נויטיג אייך וועגען דעם מיטצוטיילען. איך ווייס נאָר, אַז די פּאָליציי צוזאַמען מיט'ן פּאָליציי־אינספּעקטאָר זענען געקומען אין „רויטען הויז“ און דאַן האָב איך געזעהן פון דאָרט אַרויס־פיהרען ראַבערטען, קעמען און ראָגנען.

— און ווייסט איהר, אַז אין דעם אינטער־ערדי־שען קאָרידאָר האָט זיך געפינען דער געהילפס־אינספּעקטאָר דזשאָן קיסטער?

— איך האָב נישט געוואוסט וועגען דעם.

— און וואָס איז מיט איהם געשעהען?

— איצט ווייס איך, אַז ער איז דאָרט געווען, ווייל איך האָב געזעהן ווי דזשאָן קיסטער איז אַרויס צוזאַמען מיט'ן אינספּעקטאָר און זענען אַוועקגע־פאָהרען צוזאַמען אין שטאָט אַריין.

שולמית האָט פערבראָכען די הענד.

— ווי אַזוי איז דאָס מעגליך געשעהען? ווער האָט פעראַטען?

— לײדער איז פעראַן אַזאַ איינער. צווישען אונזערע לייט שמועסט מען, אַז פעראַטען האָט דער „ווייסער אויסטען“.

— ווער איז דאָס?

— איך ווייס נישט ווי אַזוי איך זאָל איהם פאַר אייך שילדערען. אָבער דאָס איז דער, וועלכער האָט בעשטעלט ביי ראַבעס'ן דעם מאָרד איבער לעאָן בלומאַן.

— וואָס טוט מען? וואָס טוט מען? האָט די פרוי רובין זיך ווייטער געבראָכען די הענד. וואָס פאַראַ עצה גיט מען זיך? וואָס שטעהט איהר? פאַר־וואָס זאָגט איהר נישט עפּעס?

— וואָס האָב איך צו זאָגען? וואָס בין איך, דער קאָפּ־שטיק, וועלכער קען עצות געבען, איך בין אַהערגעקומען אייך דאָס זאָגען, ווייל איך האָב געהאַלטען, אַז איהר דאַרפט דאָס וויסען, מעהר קען איך גאָרנישט זאָגען.

די פרוי רובין איז געלאָפען אַהין און צוריק איבער'ן צימער, זי האָט זיך געריבען דעם שטערן, אַזוי ווי זי וואָלט געפינען אַן אויסוועג אין דער שווערער לאַגע.

— מערי, האָט זי געשריגען צום דינסטמיידעל, מערי שנעלער אַהער.

דאָס דינסטמיידעל איז אַריינגעקומען אַ דער־שראָקענע.

— וואָס איז געשעהען מאַדאַם?

— שנעל מערי, אָנטון דאָס קינד.

— דאָס קינד שלאָפט.

— אויפוועקען דאָס קינד און אָנטון.

דאָס מיידעל האָט נישט פערשטאַנען וואָס ס'קומט פאָר און זיך געקווענקעלט.

— וואָס שטעהסטו ווי אַ ליימענער גולם? האָסט דאָך קלאָהר געהערט וואָס איך האָב דיר געזאָגט.

— אויפוועקען דאָס קינד און אָנטון צום אַוועק־פאָהרען.

דאָס מיידעל האָט געצויגען מיט די פּלייצעס, און איז אַוועק אין קינדער־צימער. די פרוי רובין אַליין האָט נאָך נישט געוואוסט, וואָס זי האָט צו טון. מ'האָט נישט געטאָרט קיין איין מינוט פער־שלאָפען. אמת קיין דירעקטע געפאַהר איז נאָך נישט פעראַן. נישט ראָבערט וועט זי פעראַטען, און גע־וויס נישט דזשאָן קיסטער, וועלכער האָט זיך אָפּ־געראַטעוועט דאָס לעבען. יעהענעאַלס וועט ער מיט איהר נאָך פריהער רעדען, ווייל ער האָט נאָך מורא געהאַט פאַר דער אייגענער הויט. ס'קען אָבער באַלד ווערען געפעהרליך, מ'קען נישט וויסען ווי אַזוי דער ענין וועט זיך פערוויקלען און ווי אַזוי דאָס געקעכטס קען אַרויסשפּרינגען. זי האָט דער־ציידירט קודם־כל אַוועקצופאָהרען פון לאָנדאָן. זי וועט אָפּוואַרטען אין אַן אַנדער שטאָט און אָב־סערווירען וואָס ווייטער וועט געשעהען און ערשט דעמאָלס וועט זי בעשליסען.

— גיט מיר אייער אַדרעס, האָט זי זיך געווענ־דעט צו דעם פערשוין. איך פאָהר גלייך אַוועק פון לאָנדאָן, איך וועל אייך שרייבען וואו איך בין און איהר וועט אויך דעם אַנגעוויזענעם אַדרעס מיר מיטטיילען וועגען אַלץ, וואָס דאָ קומט פאָר.

שולמית האָט אַוועקגעלעגט אויפ'ן טיש עט־ליכע צעהנדליג פונט פאַר דעם פערשוין.

— דאָ וועט איהר דערווייל האָבען אויף לוי־פענדע אויסגאַבען, אויב איהר וועט דאַרפען נאָך וועט מען אייך צושיקען. אָבער איך מוז האָבען גע־נויע ידיעות, די גענויעסטע וועגען אַלץ וואָס דאָ וועט פאָרקומען.

— גוט, איך האָב אַלץ פערשטאַנען.

דער פערשוין האָט גענומען דאָס געלד, עס טיף אַריינגערוקט אין דער קעשענע און איז אַוועק. דאָס דינסטמיידעל האָט דערווייל אויפגעוועקט מאַ־שעלען און זי אָנגעטון. דאָס קינד האָט געוויינט, ס'האָט נישט געקאָנט פערשטעהען, וואָס מ'וויל דערפון.

— איך וויל נאָך שלאָפען, האָט מאַשעלע געוויינט.

— די מאַמע פאָהרט אַוועק מיט דיר, האָט מערי געזאָגט.

אויף דער ידיעה, אַז זי וועט אַוועקפאָהרען מיט דער מאַמע האָט דאָס קינד זיך בערוהיגט. שולמית אַליין האָט זיך אויך אָנגעטון, זי האָט איינגעפּאַקט אין אַ קליינער וואַליזע די נויטיגסטע רייזע־זאַכען און איז געווען פערטיג צום אַרויסגעהען.

— מערי, האָט זי געזאָגט, איך פאָהר אַוועק. איך ווייס נאָך אַליין נישט, וואו איך וועל מיך אָפּשטעלען, זאָלסט יעדען טאָג געהען אויף דער פּאָסט און אָפּנעהמען בריף, וועלכע וועלען זיין אַדרעסירט אויף „פּאָסטע־רעסטאַנט“ פאַר מערי. פון די דאָזיגע בריף וועסט דו זיך אַלץ דערוויסען און זאָלסט האַנדלען גענוי, אַזוי ווי איך וועל דיר אין די בריף אָנווייזען.

(פאָרטזעצונג קומט)

היפאליט פיאנטקאווסקי
איז בעפרייט אויף קויציע

(א) דער געוו. א־עוטס פון רעזערוויסטן „פער־באנד, הסמ. היפאליט פיאנטקאווסקי, וועלכער איז בשעתו ארעסטירט געווארן אין שייכות מיט ענט־דעקן מיסברויכן ביים אדמיניסטרירן באהן־אויס־פלוגן, איז נעכטן בעפרייט געווארן געגען קויציע אין דער הויך פון 10 טויזנט גילדן.

זעלבסטמארדע

(א) אויף פאמארסקא גאס האט זיך אראפגעווארפן פון 3־טען שטאק די 47־יעריגע פרוי חנה א. (א מוטער פון 6 קינדער.)

אין די לעצטע יארן האט זי מיט איהר משפחה געליטן שטארקע נויט, אזוי אז זי איז געווארן בעט־ווען־קראנק.

מיט א צושמעטערטן שארבן און איינגעבראכענע א שרעקליכע צוקאליעטשעטע האט מען זי אפגעפיהרט אין שפיטאל.

* * *

(א) אויף פאלנא 34 האט זיך גע'סם'ט מיט זאלץ־זויער א געוויסע מארטא קריטשקאווסקא.

אין א שווערען צושטאנד האט מען זי אפגע־פיהרט אין קריין־שפיטאל.

די סיבה פון'ם זעלבסטמארד־פרוב איז — ארומקריגעריען אין דער משפחה.

פראצעס פונם „בלינדען מאקס“

(א) אין קורצען קומט פאר דער פראצעס פון מאקס בארנשטיין, בעקאנט אונטערן נאמען „דער בלינדער מאקס“. בארנשטיין ווערט בעשולדיגט אין שאנטאזשירען און דראהען סוחרים ביים איינקאס־סירען חובות.

אפגעלייגט די קאנפערענץ פון דער זיידען-בראנזשע

(א) נעכטען האט געזאלט פארקומען א קאנ־פערענץ וועגען רעאליזירען אן אפמאך אין דער זיידן־אינדוסטריע.

צוליב דעם, וואס די פארשטעהער פון די אינדוסטריעלער, האבען זיך נישט געשטעלט, האט דער ארבייטס־אינספעקטאר אפגעלייגט די קאנפע־רענץ אויף דעם קומענדיגען מאנטאג.

באל לטובת דער 7-קלאסיגער פאושעכנער שולע 162
ווידאק 1

שבת דעם 16־טען ד. ח. 10 אווענד קומט פאר אין זאל פון בעקער־צעך א גראנדיעזע פערוויילונג, פערבונדען מיט א קינדער־פעסט לטובת די ארימע קינדער פון דער 7־קלאסגער פאוו. שולע נומער 16. דער באל פערשפרעכט צו זיין זעהר אינטערעסאנט און די איםפריעזע־פערדנט ־וואדים אונטערשטיצט צו ווערען.

רעוומאטיזם איז א געזעל־שאפטליכע פלאג

מענשען, וועלכע ליידען אויף רעוומאטיזם, ווע־רען אפט כראנש קראנק, טיילמאל אפילו אינוואַ־לידען, הויפטזעכליך אין פאלען אונאויסהיילבארע, אדער ווען מען בעמערקט נישט די קראנקהייט ביי ציוטענס. אין אונזער קלימאט, וועלכער איז פייכט, און מיט וועניג זון, זענען די סימנים פון רעוומא־טיזם לייכט צו בעמערקען און מען קאן פערהיטען, אז די קראנקהייט זאל זיך ווייטער נישט ענטוויקלען. ביי רעוומאטיזם נעמט מען 2—3 טאבלעטקעס טאָ־גאל 3—4 מאל טעגליך. טאגאל ווערט אויך גע־ברויכט בעת די קראנקהייט איז שוין מעהר ענט־וויקעלט: ביי רעוומאטיזם, ארטרעטיזם, פאדאגרא, נערוועון־ליידען, קאפ־שמערצען, גריפע און ביי פער־קיהלונגען. טאגאל איז א גוט מיטעל געגען שמער־צען און היץ.

Casino

היינט צום לעצטען מאל!

Harry Baur

Annabella

Richard Wilm

אין גיגאנטישען פילם לויט דער שאפונג פון Piotr Neoit

מאסקווער נעכט

רעזשי Aleksander Granowski

אנהויב 4 נאכמיטאג, שבת און זונטאג 12 בייטאג.

זיבעצן בראנזשע-סעקציעס
ביי דער אפעלאציע-קאמיסיע פון דער פינאנץ-קאמער

(א) בעלכטען האט דער פארזיצער פון דער אפעלאציע־קאמיסיע ביי דער פינאנץ־קאמער אין לאדז, אין פערשטענדיגונג מיט פארשטעהער פון די בראנזשעס, איינגעטיילט 7 בראנזשע־קאמיסיעס, און נעמליך:

טעקסטיל. טריקאטאזש אונדזער קאנפעקציע און גאלאנטעריע, בעשפייזונג (רעקטאראנען, צוקער־ניעס א. ד. גל.) האנדוועקער. פרייע בעשעפטי־גונגען (אפטייקען א. ד. גל.) און אונבעוועגליכע גיטער.

אין די סעקציע־קאמיסיעס וועלען אריינגעהן 6 מיטגלידער פון די געגעבענע בראנזשעס.

די קאמיסיעס, וועלען איצט, צוליב דער פער־לענגערער ארבייט, אבהאלטען זיצונגען יעדען טאג. דערביי וועלען די צאהלער, וועלכע האבען אריינ־געטראגען פראטעסטען, קאנען ביישטעהן די זי־צונגען אויף וועלכע עס וועלען בעטראכט ווערען זייערע ביטעס.

אפעל צום יודישען לאדז!
עטליכע ווערטער וועגען באל לטובת דער נאכט-פאגאטאוויע ביי „לינת הצדק“
(בריף אין רעדאקציע)

זעהר אפט ווערט אויף די שפאלטען פון „נייעם פאלקסבלאט“ גערופען און געוועקט די יודישע בע־פעלקערונג אונטערשטיצען די נאכט־פאגאטאוויע ביי „לינת הצדק“. דאס אויער האט זיך שוין צו־געוואוינט צו די זעהר אפטע ווארימע ווענדונגען פון די רעדאקציע און מען קען בעקומען דעם איינדרוק, אז דאס ווערט געטון נאר לשם סימפא־טיע צו דער אינסטיטוציע.

ליידער איז נישט אזוי. די ווארימע בעציהונג פון „נייעם פאלקסבלאט“ איז פשוט דערפאר, ווייל די אין לאדז איינציגע נאכט־פאגאטאוויע, ראנגעלט זיך כסדר אין א שרעקליכען געלד־מאנגעל. נישט קוקענדיג אויף דער אינטענסיווער ארבייט פון דער פערוואלטונג, די דאזיגע נויטיגע אנסטיטוציע צו דערהאלטען, געפינט זיך נאך אלץ די נאכט־פאגא־טאוויע אין א סכנה, זי זאל חלילה נישט זיין גע־צוואונגען אפצושטעלען די טעטיגקייט. די פער־וואלטונג גיט זיך אפ א דין־וחשבון, וואס דאס הייסט אפשטעלען די טעטיגקייט פון דער נאכט־פא־גאטאוויע, דאס הייסט: שטעלען אין קאן דאס לע־בען פון מענשען, אפשטעלען די מעגליכקייט פאר ארימע און נישט־פערמעגליכע יעדע רעטונג אין א צייט פון א לעבענסגעפאהר. אוועקצורייסען דאס רע־טונגס־ברעט אין דער צייט ווען איינער טרינקט.

מיר געבען זיך אפ א קלארען דין־וחשבון פון דער לאגע.

די פערוואלטונג גיט זיך דערום די גרעסטע מיה צו פעראינטערעסירען דאס יודישע לאדז מיט דער אינסטיטוציע, וואס עס איז אבער ביז איצט ליידער נישט געלונגען.

אויך איצט געפינט זיך די נאכט־פאגאטאוויע אין א קריטישער לאגע. דער מיטגלידס־בייטראג ווערט פון טאג צו טאג אלץ ווייניגער, געבערס ווע־רען אלץ ווייניגער, די צאהל מענשען, וואס נויטיגען זיך אין מעדיצינישע הילף, ווערט מיט יעדען טאג מעהר, דער בודזשעט מוז געדעקט ווערען.

אין צוזאמענהאנג דערמיט, האבען מיר בע־שלאסען איינצוארדנען ווי אלע יאהר — א גראנד־יעזען באל. דער באל קומט פאר קומענדיגען שבת צו־נאכטס אין ווייסען־זאל פון „מאנטיפעל“, די גאנצע הכנסה איז בעשטימט צו שטארקען די פי־נאנציעלע מיטלען פון דער נאכט־פאגאטאוויע.

אין צוזאמענהאנג דערמיט אפעליר איך צו דער יודישער בעפעלקערונג מיט דעם הייסען אפעל אנצו־נעמען די ארויסגעשיקטע בילעטען, און קומען צו דעם באל מיט דעם בעוואוסטזיין, אז דערמיט קרעפ־טיגט איהר די עקזיסטענץ פון די אין לאדז נויטיגע אינסטיטוציע, ווי ס'איז די נאכט־פאגאטאוויע.

מט כבוד

יעקב שטערן

פרעזעס פון „לינת־הצדק“

ווענדונג צו דער יודישער געזעלשאפט
פון קאמיטעט ארויסצוגעבען „משנה חבד“ פון חיים יצחק בונין

דער בעקאנטער דענקער און שרייבער, אונזער בן־עיר חיים יצחק בונין, וועלכער ווידמעט זיך קרוב 25 יאהר דער חסידישער ליטעראטור, איז לעצטענס צוגעטרעטען צו פערווירקליכען איינעם פון זיינע שענסטע לעבענס־אידעאלען — נעמליך, צוזאמענצונעמען דעם גאנצען אוצר החסידות, און בפרט די חבד'ישע תורה. דאס דאזיגע גרויסע קול־טור־ווערק טראגט דעם נאמען „משנה חבד“ און איז ממש אנ'ענטפלעקונג אויפ'ן געביט פון חסידות. עס פיהרט אונז אריין אין אלדי אוצרות פון שאפען און דענקען פונם גרויסען גאון און געטליכען פילא־זאף, פון די גרעסטע תלמידים פונם מעזריטשער מגיד נ"ע, ר' שניאור זלמן מליאדי זצ"ל, דער גרינ־דער פון דער חסידישער שיטה חב"ד.

א דאנק דער גרוסער בקיאות פונם מחבר, זיין אונגעהויערער טיפער לאגיק, מייסטערשאפט פון סטיל און פארם, איז דעם מחבר געלונגען אויפצו־שטעלען די פולע אריגינעלע געשטאלט פון תורת החב"ד, וועלכע וועט מחמת דעם זוכה זיין צו ווע־רען א קנין עולם פון דעם גאנצען כלל ישראל, נישט בלויז פאר ליובאוויטשער חסידים. דער ספר איז פערזעהן מיט א קורצען, אבער אינהאלטסרייכען פירוש, צוגענגליך פאר איטליכען יודען, אויך מיט א מבוא (איינלייטונג) צו יעדען ספר, וועלכע גיט א אלגעמיין בילד פון די ענינים, וואס ווערען אין איהם בעהאנדעלט. אין סוף ספר קומט א תמצית פון דעם גאנצען אריינגעפיהרטען מאטעריאל. אזוי ארום איז דאס ווערק בעשאנקען מיט אלדי סגולות, צו ווערען דער פאלקס־ספר און דאס אייגענטום פון כלל ישראל.

די פילאזאפישע לעהרע פון „תניא“, וואס איז אריינגעפאסט אין „משנה חב"ד“, שפיגעלט אפ סיי די אריגינעלע חב"ד ריכטונג, סיי דעם תמצית פון בעשט"ס און מגיד'ס תורה.

„משנה חב"ד“ בעשטעהט פון פאלגענדע ספרים: א) משנת האלהות, ב) משנת הנפש, ג) משנת עבודת אלהים, ד) תורה ותפלה, ה) משנת הבינוני, ו) משנת התשובה, ז) המוסר, ח) הנבואה, ט) הצדקה, י) השכינה, יא) ישראל ועמים, יב) משנת משיח, עוה"ב ותחו"מ, יג) משנת רבי וח־סידים ועוד.

יעדער ספר איז געטיילט אין פרקים. למשל, משנת האלהות: א) יחוד האלהות, ב) תורת הצמ־צום, ג) תורת הספירות, ד) תורת הבריאה יש מאין, ה) תורת האותיות, ו) תורת עולם התהו ועלם התיקון.

אלע ספרים ענטהאלטען ניין הונדערם דרוק־זייטען בערך.

כדי דאס ווערק צו מאכען צוטריטליך פאר'ן ברייטען עולם, האט זיך געשאפען א ספעציעלער קאמיטעט, צו וועלכען עס געהערען די שענסטע גייסטער פון דער יודישער וועלט, וואס האבען פערשטאנען אפצושאצען די חשיבות פון חיים יצחק בונין'ס ארבייט.

דער קאמיטעט ווענדעט זיך צו דער יודישער געזעלשאפט מיט דער בקשה, איינצוקויפען זיך דאס ספר, וועלכער וועט יעדען אהן יעדען ספק פערשאפען א גרויסען געגוס. דער פרייז פאר'ן גאנ־צען קאמפלעט: איצט, אין דער צייט פון דער אק־ציע, — אנשטאט 25 זל. — נאר 12 זל. א האלבער קאמפלעט — 7 זל. דער בעטראג קאן ווערען איינ־געצאהלט אין ראטעס במשך פון 6—4 וואכען. נאכ'ן איינצאהלען דעם בעטראג וועט יעדער בע־קומען דעם ספר אלע חלקים מיט איינמאל. די אק־ציע וועט דויערן ביז פורים.

דער קאמיטעט האלט, אז כאטש מיר לעבען איצט איבער איינעם פון אונזערע שווערסטע ווירטשאפט־ליכע קריזיסען, טארען מיר דאך נישט בלייבען גלייכגילטיג ביי דער היינטיגער גייסטיגער ירידה— צו אנ'אקציע, וועלכע איז מסוגל אויפצופרישען אונזערע שענסטע עטישע גרונד־יסודות.

אדרעס פאר קארעספאנדענץ: הרב שמחה טרייסטמאן, לאדז, זאכאדניא 57, קאנטא פון פ.ק.א.

P. K. O. № 146058

Rabin Eljasz Josek Fajner Łódź

קאמיטעט פאר „משנה חב"ד“

אויסלאנד:

(—) הגאון מרן א"י הכהן קוק, ירושלים.

(—) מנחם מענדעל אוסישקין, פרעזידענט פון קק"ל — ירושלים.

(—) ד"ר נתן בירנבוים, האלאנד.

(—) הרב מאיר בערלין, פרעז. פון אלוועלט. „מזרחי“ — ירושלים.

(—) פראפ. ד"ר מארטין בובער, דייטשלאנד.

(—) ד"ר ש. א. הארדעצקי, דייטשלאנד.

(—) פראפ. ד"ר חיים טשערנאוויץ, „רב צעיר“ — אמעריקא.

(—) א. מ. ליפשיץ, לייטער פון רבנים־סעמי־נאר אין ירושלים.

(—) ש. עגנון — ירושלים.

(—) אלכס. זיסקינד ראבינאוויטש, פון די עלטסטע שרייבער אין א"י.

(—) הרה"ח יעקב ראזענהיים — פרעזידענט פון דער אלוועלט. „אגודת ישראל“ אין פראנקפורט

ווארשא:

(—) פראפ. ד"ר מאיר באלאבאן.

(—) רעד. צבי פרילוצקי, רעד. פון „מאמענט“

(—) פראפ. ד"ר משה שאר.

לאדז:

(—) רעד. ישעי' אוגער.

(—) ד"ר מ. ברוידא.

(—) א. י. ברזעזינסקי, ציוניסט.

(—) מ. העלמאן, פארשטעהער פון „מזרה“.

(—) הרב שמחה טרייסטמאן.

(—) שמואל לעוו, יו"ר פון „אהל עקב“.

(—) קלמן לעווענטאן.

(—) דעפ. יהודה ליב מינצבערג.

(—) הרב יוסף פיינער, מיטגליד פון לאדזער ראבינאט.

(—) ד"ר רמיהו פרענקעל.

(—) יצחק קאצענעלסאן.

(—) בנימין רוסס.

רעפרעזענטאנץ-טעאטער
„ראזמאיטאשטשי“
ציגעל-גאס 27, טעל. 112-25.
דירעקציע: דוד צעלמייסטער.

גאסטשפילען
פונ'ם בערימטען יודיש-דייטשען קינסטלער, פרעמיער פון ריינהארד- און פיסקאטאר-טעאטערן
אלעקסאנדער גראנאך
לעצטע פארשטעלונגען!
א ביליגער פרייטאג און שבת
פון 80 גר. ביז 2 זלאטעס ערשטע רייה
היינט, פרייטאג און מארגן שבת 9.30 אווענד
גרויסער שטורמישער ערפאלג פון אלטער קאציזנע'ס ניי בירנע-ווערק אלעקסאנדער גראנאך'ס אויפפיהרונג
ווערלט-געווויסען!

סינטעטישער רעפארטאזש אין 3 אקטען, 7 בילדער. די ראלען פיהרען אויס (לויט דעם שטיק):
שלום שווארצבארד — אלעקסאנדער גראנאך

חנה שווארצבארד	— עני ליטאן
אטאמאן פעטלורא	— דוד האמבורגער
מאדאם פעטלורא	— נאטאליא ליפמאן
אדוואקאט טארעס	— משה ליפמאן
דיכטער שווארצמאן	— יצחק גרודבערג
סאפרא	— יוסף סטרוגאטש
מיניסטער שולגין	— מרדכי הילסבערג
אדוואקאט קאמפינקי	— גרשון לעמבערגער
פרל. גרינבערג	— פאני רובינא
קליין יודעלע	— מאקס באזשיק
צירעל	— רייזעל ליבראווסקא
אינזש. קאסטא	— ש. הערשקאוויטש
דאמע	— לאה ליבראווסקא
פראקוראר	— ישעיה צוויליך
פיאטר	— קלמן גוטמאן א.א.

מארגען שבת, 12 פארמיטאג
גרויסער הנחה=פריהמארגען
אלע בילעטען אין פארטער 1 זל.
די געלע לאטע
אקטועלע צייט-פיעסע מיט אלעקסאנדער גראנאך אין דער הויפט-ראל.

מארגען שבת, 4.30 נאכמיטאג
הנחה=פארשטעלונג
איינהייטס-פרייזען
אלע בילעטען אין פארטער נור 1 זל.
וועלט=געוויסען!
סינטעטישער רעפארטאזש אין 3 אקטען, 7 בילדער.
שלום שווארצבארד — אלעקסאנדער גראנאך.

דינסטאג, דעם 19 פעברואר
פייערליכע פרעמיערע
שיילאק
מיט אלעקסאנדער גראנאך אין דער טיטעל-ראל.

לעצטע טעג פון פערקויף פון לאסן פון דער מלוכה-לאטעריע

שוין דינסטאג, דעם 19 לויטי הויבט זיך אן די ציהונג פון דער 1־טער קלאס גרויסער 32־טער מלוכה־לאטעריע, וועלכע דויערן 4 טעג. עס וועלן ווערן אויסגעלאסוועט 13.000 געווינסען מיט דעם הויפט־געווינס 100,000 זל. אן שפיץ. לאסען קויפט יעדער אין דער קאלעקטור ב. יאטקא (פיעטרקאווער 22 אויך 66 ווי אויך נאוואמיעסקא 1) וועלכע אין איבעראל בעקאנט אלס די גרעסטע און גליקליכסטע.

ראדיא-פראגראם

פרייטאג, דעם 15-טען פעברואר

6.48—פליטען. 6.02—גימנאסטיק, 7.07—פלי־טען. 7.25 — פליטען. 7.50 — רעקלאמעקאנצערט. 11.57 — צייט־סיגנאל. 12.30 — ידיעות. 12.05 — פרעסע. 12.10 — קאנצערט. 12.45 — שמועס פאר פרויען. 1 — ידיעות. 1.05 — מוזיק. 3.30 — עקספארט. 3.35 — בערזע. 3.45 — מוזיק. 4.45— אווידיציע פון קראקא. 5.15 — פליטען. 6 — פלי־טען. 6.10 — רעפערטואר פון די טעאטערן. 6.15— קאנצערט. 6.45 רעפעראט. 7 — קאנצערט. 7.20— שמועס. 7.30 — פליטען. 7.50 — ספארט. 8.05 — מוזיק־שמועסען. 8.15 — סימפ. קאנצערט. 10.30— רעציטאציע פון פראזע. 10.40 — רעקלאמע־קאנ־צערט. 11 — ידיעות, קאמוניקאטען. 11.05 — טאנץ־מוזיק.

שבת, דעם 16 פעברואר

6.48 — פליטען. 6.52 — גימנאסטיק. 7.07— פליטען. 7.25 — פליטען. 7.50—רעקלאמע. 11.57 — צייט־סיגנאל. 12.03 — ידיעות. 12.05 — פרע־סע. 12.10 — קאנצערט. 1 — ידיעות. 1.05 —פלי־טען. 3.30 — עקספארט. 335 — בערזע. 3.45 — נייע פליטען. 4.30 — פרעהליכע אווידיציע פאר קינדער. 5 — פרעהליכע מוזיק׳ 5.30 — עקספארט. 5.50 — רעפעראט. 6 — פליטען. 6.10 רעפערטואר פון די טעאטערן. 6.15 — קאנצערט. 6.45 רע־פארטאזש. 7 — רעפארטאזש. 7.20 — רעפעראט. 7.30 — קאנצערט. 7.50 — ספארט. 8 — טראנס־מיסיע פון ווין. 8.45 — ידיעות. 9 — סימפ. קאנ־צערט. 9.45 — ליטערארישע פערטעל שעה 10. — טראנסמיסיע פון פאריז. 10.15 — רעקלאמע־קאנ־צערט. 10.30 — קאנצערט. 11 — ידיעות, קאמו־ניקאטען. 11.05 — הערשפיל. 11.10 — קאנצערט.

לעצטע פארשטעלונגען פון „וועלט-געוויסען“ מיט אלעקסאנדער גראנאך

די רעפארטאזש־פיעסע „וועלט־געוויסען“ וואס ווערט איצט געשפילט פון בערימטען ארטיסט אלעקסאנדער גראנאך אין „ראזמאיטאשטשי“ מיט גרויס דערפאלג גייט אראפ פון רעפערטואר צוליב אלעקסאנדער גראנאך׳ס צווייטע גרויסע אויפפירונג פון „שיילאק“.

כדי די ברייטע פאלקס־שיכטען זאלען האבען די מעגליכקייטען צו זעהען דעם גרויסען ארטיסט גראנאך אין זיין פרעכטיגער ראל אלס „שלום שווארצבארד“ זענען די פרייזען פון די בילעטען אויף דעם לעצטען פרייטאג און שבת רעדוצירט.

מארגען שבת 12 בייטאג וועט געגעבען א הנחה־פריהמארגען מיט אלעקסאנדער גראנאך אין די הויפט־ראל די „געלע לאטע“.

אויפטריט פון רעגינא צוקער אין „פאלקס-טעאטער“

גרויס ערפאלג האט רעגינא צוקער אין „פאלקס טעאטער“ זגעזשער 17, מיט׳ן אנטייל פון קארל צימבאליסט, ווערען אויפגעפיהרט 2 פריילעכע אפער־רעטען.

היינט פרייטאג 9 אווענד און שבת 4 נאכ־מיטאג, ווערט געשפילט „ציפקע פייער“, שבת 9 אר־ווענט די אין לאדו בעליבטע אפערעטע דאס „הזנדל“, דער מוזיקאלישער טייל געפינט זיך אונ־טער דער ליטונג פון דיריגענט דוד בייגעלמאן.

קיין פאלעסטינא

טוריסטישע רייזעס „Polonja“ מיט דער שיף

אפפאהר דעם 27-טען פעברואר, דעם 13 און 27-טען מערץ.

רעזערווירט שלאף-פלעצער מיט דער III קלאס ווארשא — קאנסטאנצא.

הנחה-בילעטען קיין קאנסטאנצא.

שיף-קארטען פאר פאלעסטינישע בירגער און פאר בעזיצער פון אויסלענדישע פעסער ערלעדיגט

Wagons-Lits-Cook

Łódź, Piotrkowska 64.

6252

שטרייק אין דער טריקאטאזש-אינדוסטריע

דער גרעסטער רוב פאבריקען האט זיך אפגעשטעלט

(א) אין הסכם מיט׳ן אנגענומענעם בעשלוס, ווי אויך מחמת דעם, וואס די קאנפערענץ פון דעם 13 ה. ח. האט נישט געבראכט צו קיין רעזולטאט, האט דער פראפעסיאנעלער פעראיין פון די טריקא־טאזש־ארבייטער פראקלאמירט א שטרייק.

נאך עהערנעכטען אין אווענד זענען בעשטימט געווארען שטרייק־קאמיסיעס, וועלכע האבען שוין אמטירט פון נעכטען אינדערפריה, אכטונג־געבענ־דיג, אז אלע ארבייטער זאלען ווארפען די ארבייט.

חוץ קליינע אויסנאהמען, האט דער שטרייק ארומגענומען כמעט אלע פאבריקען, און בסך הכל שטרייקען 2.500 ארבייטער.

דער שטרייק האט א רוהיגען פערלויף.

קיין אונטערהאנדלונגען וועגען ליקווידירען דעם שטרייק זענען דערווייל נישט אונטערגענומען געווארען.

„אין דארדריקנד-שווערע צייטן,
ווען אלץ קרעכצט און שלוכצט פון קראמף,
קומט משיח נישט צו רייטן.
העלפן מוז מען זיך מיט קאמף.“

„טרוימלאנד“

י. סארק

דיכטערישע רעפלעקסן פון דער עפאכע.

פרייז: קארד 1.25 זל., פוילן 1.50, אויסלאנד 1.75 מיט פארטא
S. Korkuczańska, Łódź, Kilińskiego 63,

„נאר נישט געזארגט“

אזוי הייסט דער נייער פראגראם פון „בערל-שמערל-טעאטער“

די בערל שמערל׳ביקעס האלטען ווארט: טאמער האבען זיי צוגעזאגט האלטען זיי ווארט. זיי האבען געזאגט אז ס׳גרייט זיך א נייער פראגראם, געהט עס טאקע ! א פונקט נייער פראגראם א. נ. „נאר נישט געזאגט“. אנגעפיקעוועט מיט של טוב“.. דאס שענסטע און דאס בעסטע, גאנץ נייע „גאוצים“, העלד׳ען און העלדינס. די סאמע לאדזע „פני“ איז רעפרעזענטירט. טעקסטען — שמן זית זך.. לירלעך — שלאגערס.. די ליאליעס רעדען ווער־טער און זעהען וועלטען.

הקיצור, ס׳מאכט זיך !

און טאקע שוין דעם קומענדיגען זונטאג אין קאפע „אידעאל“ (פיעטרק. 48).

העלל, יודען, „נאר נישט געזארגט“.

Dr. REICHER

פאלודביאווא 28, טעל. 201-93

ספעציאליסט

פאר מענער-שוועכע-בעהאנדלונג.

סעקסועלע בעראטונגען און פסיכא-אנאליזען

נעמט אן פון 8—11 און פון 5— אווענד

מעלדונגען

קאמוניקאט פון זש. ט. ק.

2 לעקציעס פון דעפ. ה׳ טשאפינסקי אויף אינס־טרוקטארען־קורס פאר טוריסטישע ליטער

היינט, פרייטאג, דעם 15־טען ד. ח. פינקטליך 9 אווענד א. ד. ט. „טוריסטישע שליאכען אין פוי־לען“. נישט צוגעהעריגע צום קורס, מיטגלידער און געסט, וועלכע ווילען זיך פעראינטערעסירען מיט די זעהר אינטערעסאנטע לעקציעס פון דעם פוילי־שען טוריסטישען אויטאריטעט, ווערען געבעטען זיך צו פערשרייבען אין סעקרעטאריאט, היינט און מארגען, ביז 15 מינוט פאר דער פארלעזונג. נאכן אנהויב פון די פארלעזונגען, ווערט דער איינגאנג אפגעשלאסען.

איגוד הציונים היחידותיים סניף שלישי „בורדיה“ בלודז, פילסודסקי 57..

היינט פרייטאג, דעם 15 פעברואר ד. י.. פינקטליך 8,30 אווענד קומט פאר א רעפעראט פון ח׳ ל. הערשקוביץ, אויף דער טעמא : „אויף דער שוועל פון 19־טען ציוניסטישען קאנגרעס“ נאכ׳ן רעפעראט דיסקוסיעס. איינגאנג פריי פאר חברים און סימפאטיקער.

6264

איגוד הציונים המדינתיים (יודענשטאטס־פא־טיי) בפולניה, סניף מרכזי ציוני בלודז טרוגוטא 8.

שבת ד. 16 פעברואר 8,30 אווענד קומט פאר א רעפעראט פון ח׳ יוסף זאנדער א. ד.. ט. „דער רעזולטאט פון די רעוויזיאניסטישע פעטיציע“, מיטוואך ד. 20 פעב.. 8.30 אווענד קומט פאר א פארטיי־פער־זאמלונג, יעדען טאג קומען פאר העב־רעאישע לעקציעס פאר אנפענגער און אוואנסירטע, גלייכצייטיג מעלדען מיר דאס עס ווערט ערטיילט יורידישע עצות דורך אנ׳אדוואקאט..

6327

הסתדרות „צעירי מזרחי“ זאכאדניא 63

זונטאג י״ד אדר א׳ 17 פעברואר פונקט 8 אוו. קומט פאר א גרויסע חברים - פערזאמלונג „מיט געמיינזאמע כוחות צו דער ווייטערדיגער ארבייט (איז צוזאמענהאנג מיט דער צושטאנדגעקומענער פעראייניגונג פון ביידע סניפים „צעירי מזרחי“.) עס וועלען רעדען די חברים : בורשטיין, גולדהמר, פיליק, קאלבע, ראזענבערג און קופפער. אלע חברים ווערען אויפגעפאדערט צו ערשיינען.

6259

ביי מאגען און דארם-בעשווערדען

בעווירקען 1—2 גלעזער נאטירליך בימערוואסער

Franciszka Józefa

א גריגדליכע רייניגונג פון פערדויאונגס-וועג. פרעגט דאקי טוירים. צו בעקומען אין אלע אפטייקען און סקלאד־אפטעקשגעס.

באהענטסטע אויספלוגען

שבת, דעם 16. ה. ח. — אויף די בילדער־אויסשטעלונג פון וואלאך. סקאטשילאס און „איפס“ צוזאמענטרעף אין לאקאל פון דער געזעלשאפט 10,30 פריה.

זונטאג, דעם 17 ה. ח.. — סקי און שליטעו־אויספלוג קיין לאגעווניק. די אויספלוגען זענען פערבינדען מיט לעקציעס פון סקי־פאהרען. סקי ווערען אויסגעבארגט אין סעקרעטאריאט פון דער געזעלשאפט וואו עס ווערען אנגענומען איינשרייבונגען, ביז׳ן 15 ה. ח..

בעריכט און פאר־וואהל - פערזאמלונג

שבת, דעם 16־טען ה. ח.. פונקט 8 אווענד קומט פאר אין לאקאל פון דער געזעלשאפט א בעריכט און פאר־וואהל - פערזאמלונג, אויף וועל־כער די מיטגלידער ווערען געבעטען מאסענהאפט און פינקטליך צו קומען. דער סעקרעטאריאט פון דער געזעלשאפט, וועלכער איז טעטיג פון 10—1 פארמיטאג און פון 5—10 אווענד, נעהמט אן ווי־טערדיגע איינשרייבונגען אויפ׳ן אינסטרוקטארען־קורס און גיט ארויס הנחה־בילעטען אין די קינא׳ס: „איראפא“, „לונא“ און „ראקעטא“ און אויף די אויסשטעלונג אין „איפס“.

6234

5 געז. „קולטור - ליגע“, זאכאדניע 68
5 גראנאך - פארשטעלונגען

די געז. קולטור־ליגע גיט ארויס הנחה־בי־לעטען אויף אלע פארשטעלונגען פון אלעקסאנדער גראנאך אין ט. „ראזמאיטאשטשי“..

קינא סעאנסען

די געז. ק.. ל. גיט ארויס הנחה - בילעטען אין די בעסטע קינאס, ארדענט אין יעדען שבת און זונטאג פריהמארגען - סעאנסען אין די קי־נאס : קאסינא איראפע, לונא און ראקעטא.

אפן - פארום

פרייטאג, דעם 15־טען ד. ח.. האלב 9 אווענד קומט פאר אנ׳אפן - פארום געפיהרט דורך ה׳ לאזאווסקי איבער פאליטישע אקטואליעס, א רע־פעראט א. ד.. ט. : „צי איז מאקסים גארקי א פראלעטארישער שרייבער“. געזאנג מיט דער אוי־דיטאריע — ח׳ באראנקעוויטש.

אויספלוגען

שבת, דעם 16־טען 9.45 פריה אנ׳אויספלוג אין דער גלאז הוטע „געזא“. זונטאג 10 פריה אנ׳אויספלוג אין אנשטאלט פאר גייסטיג קראנקע אויף וועסאלא גאס.

ענגליש־קורס

די געז. ק.. ל. ארגאניזירט א העכערען קורס פון דער ענגלישער שפראך. דער אפצאהל א קליי־נער. איינשרייבונגען ווערען אנגענומען אין סעק־רעטאריאט זאכאדניע 68 יעדען טאג פון 10 — 2 און פון 4 — 10 אווענט.

377

פאליטישע - שאפקע

די געז. ק.. ל. גיט ארויס הנחה בילעטען אויף אלע פארשטעלונגען אין פילהארמאניע פון די קראקאווער פאליט. שאפקע..

שטאטגאלעריע פארק שענקעוויטש

די געז. ק.. ל. גיט ארויס אינדיווידועלע ביי־לעטען אויף די אויסשטעלונג פון וו. סקאטשילאס פריין 25 גר.

3,76

אויספלוגען קיין פאלעסטינע פון 630.— זל. אן

ארגאניזירט:
„ארביס“ פיעטריקאווער 18, טעל. 149-33
„ 65, „ 201-20

DR. MED. H. LUBICZ

פאר הויט, ווענערישע און געשלעכטס-קראנקה.
צעגעלניאנא 7 (פריהער 43), טעל. 141-32
עמפפאנגס-שעה׳ן 8—10, 12—2, און 5—8 אווענד.
זונטאג און יום-טוב פון 9—11 בייטאג
און יו״ט 9—1. פאר דאמען בעזונדערער ווארטע-זאל

קראנג-קינא CAPITOL

זאוואדזקא 16

היינט און פאלגענדע טעג !

4-יעהריגע זשעני פון עקראן א. נ.

„Shirley Temple“

ריהרענדע דראמע פון דער קליינער Shirley אויסערן פראגראם: קלאנג-צוגאבע. — אנהויב 4 30 נאכמיטאג, שבת, זונטאג און חגאות – 12.30 בייטאג.

נעקסטער פראגראם: „VERONIKA“ מיט Franciszka Gaal

קלאנג-קינא-טעאטער RAKIETA

שיענקיעוויטשא 40.

היינט און פאלגענדע טעג ! וווּנדערמענט אין די געשיכטען פון דער וועלט-קינאמאטאגראפיע. לויט דער ערצעהלונג פון Karol Dickens

„גרויסע געשעהענישען“

דער נייער מייסטער פון דער מאסקע HENRY HULL, די וואונדער-שעהנע JANE WYATT, דער אונפערגלייכליכער PHILIPS HOLMES

נעקסטער פראגראם: „איהר שאמפאנער נאכט“ מיט Irena de Zilahy

קינא-רעוויע AMOR

89 פאמארסקא 89, טעל. 248-05

קריזיס-פרייזען: פון 54 גר. ביז 1.09 זל.

פון דאנערשטאג ד. 14-טען ביז זונטאג, ד. 17-טען פעברואר 1935 פערבאנד פון די ארטיסטען פון די לאדזער און ווארשעווער ביהנעס אונטער דער ליטונג פון J. SZYNDLER

ביי אונז איז אמפערעהליכסטע

גרויסע שאמפאנער רעווי אין 14 בילדער, עס נעהמען אנטייל: Rita Konarzewska, Lu Wilczyńska, Wanda Wolińska, E. Rawski
ווי אויך דער ניי-אנגאזשירטער רוסישער באר. B. Semionow i Janusz Szyndler —:— אויפן עקראן: שאמפאנער קאמעדיע
„KSIĄŻE BOUBOULE“ אין דער הויפטראלע דער סימפאטישער און גאניאלער קאמבינאטאר Georges Milton דירעקציע: M. Znamirowski
קינסטל. לייטער: J. Szyndler קאפעלמייסטער: Kochanowski אנהייב 6 נאכמ., שבת און זונטאג 2 בייטאג, לעצטער סעאנס 9.30 אווענד.

KINO Przejazd 34 DOM LUDOWY

Pieśniarz Warszawy

אין דער הויפטראָלע: E. BODO

METRO פּושעיאוו 2

אכטונג! אָנהויב 4 נאָכמיטאָג.

הייַנט און פאָלגענדע טעג!

„MŁODY LAS“

לויט דעם בעריהמטען ווערק פון J. A. HERTZ מיט די בעריייטענדסטע אַרטיסטען פון די פוילישע ביהנעס.

אויסערן פראָגראַם: וואָכען-זשורנאַל פון פאַראַמאַונט.

ADRIA גלאָוונאַ 1

אכטונג! אָנהייב 3 נאָכמיטאָג.

קלאַנג-קינא-טעאַטער

Corso

1) הייַנט און פאָלגענדע טעג!

שפּיאָן № 13

אין דער ראָל פון דער שטעריק. מאַטאַ האַרי די שיינע MARION DAVIES oraz GARY COOPER i JEAN PARKER

2) גרויסער דאָפּעלטער פּראָגראַם! הייַנט און פאָלגענדע טעג!

בונט איז שאַנכאַי

גרויסע דראַמע פון ווייטען מזרח.

אין די הויפּט-ראָלען: FAY WRAY i SPENCER PRACY

אָנהויב פון די סעאַנסען 4 נאָכמ. שבת און זונטאָג 12 בייטאָג. דער זאַל איז גוט בעהייצט און ווענטעלירט.

נעכסטער פּראָגראַם: „PRZYBŁĘDA“ אין די הויפּט-ראָלען Ina Benita און „ליבע, האַס נערוו און שעצט“

קינא-טעאַטער

„SZTUKA“

לאָדז, קאָפּערניקאַ 16.

דער זאַל איז גוט בעהייצט.

הייַנט און פאָלגענדע טעג! ווי וואָלט אויסגעזעהען די וועלט, ווען ס'וואָלטען רעגירט פרויען? אויף די פראַגע וועלען מיר געפינען אַ'ענטפער אין דער

בעקאַנטער מוזיקאַלישער קאָמעדיע — א. ג.

„דאָס נייַע געשלעכט“

1000 פון די שענסטע פרויען אין האָליוואָוד.

אין די הויפּט-ראָלען: ELISSA LANDI oraz DAWID MANNERS

נעכסטער פּראָגראַם: „פאַרשטאָדט“ מיט Wallace Beery i Jackie Cooper

אָנהויב אין געוו. טעג 4 נאָכמ. שבת און זונטאָג 12 פאַרמיטאָג.

קלאַנג-קינא-טעאַטער

PRZEDWIOŚNIE

זשעראָמסקיעגאָ 74/76

(רוג קאָפּערניקאַ)

הייַנט און פאָלגענדע טעג

די שיינע Claudette Colbert און דער ליבער Clark Gable אין דער שעהנער קאָמעדיע, וואָס ווילט, ריהרט און ענטציקט א.ז.

רעזשי Frank Capra

„זיסע נעכט“

פּרייזען פון די פּלעצער: 1 זל. 1,09 זל. 2 זל. 90 גר. 3 זל. 50 גר. מאָרגען שבת 12 בייטאָג און זונטאָג 11 פאַרמיטאָג

פריהמאָרגען-פאָרשטעלונגען פאַר יוגענד „General Czeng“ — פּרייזען 20 גראָשען.

נעכסטער פּראָגראַם: „פון אוונט ביז האַלבער נאַכט“

פּרייז פון אַנ'אָנאָנס ביז 15 ווערטער נור 1 זלאָטי

קליינע אַנאָנסען

פּרייז פון אַנ'אָנאָנס ביז 15 ווערטער נור 1 זלאָטי

ראַקאַלען

אַנ'אָרט פאַר אַ פאַכמאַן אָפּצוגעבען ווי אויך צו שלאָפען, פּיעטריקאָווער 25, ה: 10. 6220

אַ וואוינונג זאָפאָרט צו פערמיטען פון 2 צימער און קוך, פאָרצימער און אַלע בעקוועמליכקייטען, לימאַנאָווסקיעגאַ 14 ביים וועכטער. 6227

אין בעסטען צענטרום פון שטאָט צו פערמיטען אַ געוועלב. צו דערוויסען זיך ביים ווירט נאָוואָמיעסקאַ 22. 6226

אַן'אינטעליגענטער עלטערער העזר זוכט אַ צימער אין צענטרום מיט בעקעסטיגונג און בעדינונג ביי אַן'אינטעליגענטער פאַמיליע מיט אַ בעזונדערען איינגאַנג. אָפערטען אין אדמיניסטראַציע אונטער A. R. 6234

איבערצוגעבען אַ וואוינונג פון 2 שטובען מיט אַ קוך אָדער אויף אַ געשעפט פּולנאָצנאַ 7, ה. 13. 6241

פון זאָפאָרט צו פערמיטען אַ גרויסען פראָנטאָווע קעהלער, זשגאָווסקאַ 1, צו ערקינדיגען זיך ביים ווירט. 6237

אַ פראָנטאָווע געוועלב מיט אַ שטוב און קוך צו פערמיטען שרודמיעסקאַ 31 ביים ווירט. 6232

צו פערדינגען אַ שטוב מיט אַ טעלעפאָן און איינריכטונג אויף אַ געשעפט אָדער ביוראָ, פּיעטריקאָווער 46, וו. 20. 6228

צו פערדינגען פון זאָפאָרט אַ געוועלב אויף קילינסקיעגאָ 31, צו ערפאַהרען ביי קליינמאַן, צעגעלניאַנאַ 1.

אַ לעצט צימער צו פערדינגען אויף אַ פּראַצאָווניע, אָגראָדאָווע 8, וו. 33. 6226

קאָמפאָרט-וואוינונגען פון 6, 4 און 3 צימערן מיט אַלע בעקוועמליכקייטען אין אַ מאָדערן הויז גלייך אָפּצוגעבען 11-go Listopada 37a 6255

איבערצוגעבען א שטוב מיט אַ קוך אָדער אַ לעצט צימער פאַר אַ סובלאָקאַטאָר, קאָנסטאַנטינער 56 פאַרטער, וו. 25. 6213

פאַר ביליג דירה-געלד אָפּצוגעבען אַנ'אָרט צו אַרבייטען אויף איינציגע האַנד-זאַקען-מאַשינדלעך, סאַלגאַ 11, וו. 34, בראַנט דריטער שטאָק, פון 9 ביז 12 פאַרמיטאָג. 6218

נאָכטלעגער פאַר סוחרים איז אָפּצוגעבען בעקוועהם ביי זענדעל, ווסכאָדניאַ 19. 6263

400 זל. אָפּטרעט-געלד וויל איך געבען פאַר אַ שטוב און קוך אין פראָנט פאַרטער, 1. שטאָק) נאָהענט פון פּיעטריקאָווער. צו ערפאַהרען קילינסקיעגאָ 33, וואוינונג 10. 6236

אַכטונג! צו פערמיטען אַ געוועלב פון זאָפאָרט אין הויף נאָוואָמיעסקאַ 21 ווראָבלעווסקי. 6266

ס'ווערט געזוכט אַ שטוב אַלס סובלאָקאַטאָר פאַר אַ יונג פּאָרפאָלק. צו ערפאַהרען ביי מאַרגוליעס זגערזשער 17, פראָנט, 3-טער שטאָק. 6262

אַ פאַבריקס-לאָקאַל ביי נאָוואָמיעסקאַ געאייגנעט פאַר שטרימף און אַנד. אַרטיקלען מיט קראַפט און קאָנצעסיע אָפּצוגעבען. צו ערפאַהרען פּיעטריקאָווער גאַס 17, וו. 94 שאַיעוויטש. 6261

אַ פראָנטאָווע פענסטער אויף אַ פּראַצאָווניע און אַ בעקוועהם אָרט צו שלאָפען פאַר אַ סאָלידען יונגערמאַן. — שרודמיעסקאַ 27/2.

אַ געוועלב מיט 2 פראָנטאָווע פענסטער צו פערמיטען, נוצליך פאַר אַלעם בזשעזשינער 57a. צו ערפאַהרען אויפ'ן אָרט. מעקלערס געווינשען. 6203

פערשידענעס

Meble do stołowego i sypjalni okazyjnie bardzo tanio do sprzedania. Dzwonić 117-49.

איך וויל טוישען אַ קליין הייזעל מיט אַ פּלאַץ אויף דער פּראָווינץ אין אַ יוריש געגענד פאַר אַ פּלאַץ אין פּעטערסבורג. צו ערפאַהרען ביי ג. געלבאַרט, קרוטקאַ (באַלוט) 3. 6214

ווער עס וועט מיטנעמען אַ יונגערמאַן קיין פּאַלעסטינע וועט בעקומען גוט בעלוינט. אָפערטען אונטער „בעלוינונג“ אין אַדמיניסטראַציע. 6219

ווילט איהר שוינען אייער מאָגען? בעזוכט די פּריוואַטע מיטאָגען שטרענג כשר, היגיעניש, געשמאַקהאַפט, ווי אויך נאַכטלעגערס צו זעהר ביליגע פּרייזען. שטענדיגע געסט — ספּעציעלע הנחה. קאָנסטאַנטינער 13, וו. 47. 6281

אַ גוט איינגעפיהרט געשעפט אין בעסטען צענטרום פון שטאָט מיט אַ געזיכערטע פּרנסה, צוליב אָפּרייזע איבערצוגעבען. אָפערטען אונטער „פּרנסה“. 6250

איך זוך אַ שותף מיט 10—15 טויזענט זל. און מיטאַרבייט צו אַ גוט איינגעפיהרט שוין 11 יאָהר עקזיסטירענד פּראָנטאָווע געשעפט אויף נאָוואָמיעסקאַ אין בעסטען פּונקט, פון שטריקוואַרען, טריקאָטאַזשען און גאַלאַנטעריע. אָפערטען אין אַדמ. אונטער „מיטאַרבייטער“ 6249

צוליב אָפּרייזע פערקויף איך אַ הערן-פּעלץ אין אַ גוטען צושטאַנד פּרייזווירדיג. צעגיעלניאַנאַ 53, וואוינונג 24. 6265

מאָדערן מעבעל 6-טער שערפיען 2 גרויסער אויסוואַהל, די נידריגסטע פּרייזען. 6240

צו פערקויפען אַ שפּול-מאַשין, אַ טרייב-מאַשין, ווי אויך אַ שטוב מיט אַ קוך איבערצוגעבען. 6-טער שערפיען 25 ביי גאָטליב. 6229

איך בעזיץ אַ געשעפט מיט אַ פּאָר טויזענד זל. קאַסע אויף נאָוואָמיעסקאַ גאַס איך זוך אַ קאָמיסיאָן אָדער אַ פאַרטרעטונג אין דער מאַנופאַקטור-בראַנזשע אָדער אַ שותף צו דער צייג-בראַנזשע. אָפערטען אין דער אַדמ. אונטער „דער סוחר“ 6265

ס'איז פערלוירען געוואָרען אַ טייסטער מיט אַ ביכעל פון דער קראַנקען-קאַסע מיט פערשידענע דאָקומענטען. אָפּצוגעבען געגען בעלוינונג צו מאיר שעניצקי, זאַוואַדזקאַ 4. 6224

אַ גוט שלאָף-צימער צו פערקויפען פּרייזווירדיג צוליב אָפּרייזע. ביסק. באַנדורסקיעגאָ 14 (שוו. אַננאַ) Jakubowska 6222

Urządzenie sklepowe eleganckie, lampy, reflektory za bezcen sprzedam. Piotrkowska 67 Czytelnia w podw.

אַ יונגערמאַן אינטעליגענט, קוואַליפיצירט אין אַ וועלטליך פאַך, פון אָנשטענדיגע פאַמיליע, זוכט מאַטרימאָניאַלע פערבינדונג צוליב עמיגראַציע-מעגליכקייטען. אָפערטען אין אַדמיניסטר. אונטער „עמיגראַנט“ 6216

אַ פעהיגער יונגערמאַן זוכט בעשעפטיגונג ביי וואָס ס'זאָל נישט זיין. — בעקאַנט אין דער טעקסטיל-בראַנזשע. אָפערטען אין אַדמ. אונטער „M. B.“

צוליב אָפּרייזע ביליג צו פערקויפען אַ קליינע גאַרדעראָבע און אַנד. מעבעל, אַ דאַמסקע ניי-מאַשין, דאַמסקע נאַכט-און טאָג-העמדער קאָלירט א. ז. וו. צו ערקינדיגען זגערזשער 15, לעלאָווסקי, שיך-געשעפט.

Zagubiony został kwit kaucyjny z Elektrowni Łódzkiej na imię Birencwajg Jochwet №88975 na Zł. 10.— z dn. 21/3-31 r.

אַכטונג 1 זל.! אַ רוטינירטע לעהרערין ערטיילט לעקציעס פון דער פּוילישער שפּראַך פאַר דערוואַקסענע מיט אַ ספּעציעלער פערקירצטער מעטאָדע. שנעלע פאָרטשריט גאַראַנטירט. לעקציעס גרופּענווייז און אַנצעלווייז. צו ערפאַהרען פּיעטריקאָווער 17, לינקע אָפיציגע I איינגאַנג, II שטאָק, וו. 17. 6257

Lniana przędza ręczna od Nr. 4 do 18 do sprzedania. — „Len-Konopie“, Łódź, Lipowa 47.

אויף אויסצוצאָהלען, ווער עס וויל גיין שעהן און עלעגאַנט געקליידעט זאָל קומען צו דעם בעוואוסטען הערען-שניידער ה. ראָטבערג, פּיעטריקאָווער 197 קומט און קלויבט אייך אויס סחורה. 6214

בוכהאַלטערין מיט לאַנגיעהריגער פּראַקטיק אונטערריכטען בוכהאַלטעריע, קאָרעספּאָנדענץ און שטייער-געזעץ. מען קען צו פיהרען ביכער לויט די פאָרשריפטען פון דער שטייער-מאַכט. בילאַנסען און רעוויזיעס. מעסיגע פּרייזען ערפאָלג געזיכערט. בידערמאַן, פּילסודסקיעגאָ 68/70 וו. 52. 6238

לעהרערין גוטע פּעדאַגאָגין ערטיילט אונטערריכט פאַר ערוואַקסענע אין פּויליש יודיש און דייטשע שפּראַכען צו ביליגע פּרייזען, לאַסמאַן, בזשעזשינער 15.

שרייבען שעהן און שנעל לערענט אויס דער בעוו. קאַליגראַף ל. בערמאַן אין 15 לעקצ. אויך ווערט אויסגעלערנט גוט שרייבען א יודישען בריף אפילו דעם, וואָס קען גאָרנישט שרייבען אין 20 טעג. די עלטער שפּילט ניט קיין ראָלע. די פּרייזען צוגענגליכע. אַלעע 1. מאַי 4, ה. 21, ביי ליפּשיץ.

Lekcje hebrajskiego i angielskiego. Postępy gwarantowane. Ceny przystępne. Narutowicza 11, m. 4, front. Zgłoszenia 5–6 popoł.

בוכהאַלטעריע איינפאַכע און דאָפּעלטע מיט מאַשין-שרייבען לערן איך אויס גרינדליך פאַר 25 זל. מאַשין-שרייבען פאָלקאָמענער קורס 6 זל. מיר ערטיילען אויך סטענאָגראַפיע, קאָרעספּאָנדענץ און האַנדעלס אַריטמעטיק. 1 לעקציע 75 גר. קילינסקיעגאָ 50, קווער-אָפיצינע, 1. שטאָק.

פרייע פּאָסטענס

ניימאַדערנס צו ביוסטאַנאַשען און פאַסקעס ווי אויך פערשידענע וועש ווערט פון זאָפאָרט געזוכט. צו ערפאַהרען פּאָמאָרסקאַ 25 וואוינונג 101. 6280

Potrzebne hafciarki maszynowe. Wiadomość: Frenkiel, Nowomiejska 12. 6261

אַנאָנסען-פּרייז פאַר אַ מילימעטער-שורה

פאַר'ן טעקסט — 18 גר. פרייטאָג און ערב-יו"ט — 24 גר. אין דער ווייטער שפּאַלטען

אין טעקסט — 40 . . . . . . — 60 . . . 4

זאַצ'ן טעקסט — 12 . . . . . . — 18

ברייטער דער שטאַרט 50 פּראָצ. טייערער, אויסלאַנד 100 פּראָצ. טייערער. מעלדונגען — 10 גר. אַ וואָרט

נעקרעלאָגען — 20 גר. אַ מ/מ (אין דער צווייט שפּאַלטען) קליינע אַנאָנסען ביז 15 ווערטער 1 זל. יעדעס ווייטערדיגע וואָרט — 10 גר.

אַבאָנעמענטס-פּרייז: אין לאָדז — 4 זלאָטעס אַ חודש מיט אָפּטראָגען אַ היים. אויף דער פּראָווינץ — 5 זל. אַ חודש; אין אויסלאַנד 7 זל. אַמעריקאַ—1 דאָל.

פּאַרטרעטען, וועלכע ענדערן נישט פּרינציפּיעל דעם אינהאַלט פון דער אַנאָנס בערעכטיגען נישט צום איבערדרוקען די אַנאָנס אָדער צוריקצוצאָהלען פאַר דעם אַנאָנס

פאַר'ן אינהאַלט און טעקסט פון די אַנאָנסען איז דער פערלאַג נישט פעראַנטוואָרטליך. די אַדמיניסטראַציע איז אָפען בייטאָג און פּיינאַכט

Za wydawnictwo „Najer Folksblat“, spółdz. z odp. udz. Ch. J. Brzustowski i D. Silberberg Redaktor odpowiedzialny: Ch. Kaufman
Członkami i druk. rotac. „Najer Folksblat“, Piotrkowska 21.